

Warszawa, dnia 19 listopada 2024 r.

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W WARSZAWIE**

WOOS-II.420.70.2021.MBR.83

**DECYZJA
O ŚRODOWISKOWYCH UWARUNKOWANIACH**

Na podstawie art. 71 ust. 2 pkt 1, art. 75 ust. 1 pkt 1 lit. a tiret pierwsze oraz art. 82 i art. 85 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, zwanej dalej „ustawą ooś”), w związku z art. 104 i art. 108 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572, zwanej dalej „Kpa”), po rozpatrzeniu wniosku Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad (zwanego dalej „GDDKiA”) z dnia 11 października 2021 r. (skorygowanego pismem z dnia 27 lipca 2023 r.) o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

ustalam

środowiskowe uwarunkowania dla przedsięwzięcia pn.: *budowa drogi ekspresowej S12 na odcinku węzeł Radom Południe (z węzłem) – Puławy (węzeł „Bronowice” na obwodnicy Puław) według wariantu E i jednocześnie:*

1. Określam:

1.1. Rodzaj i miejsce realizacji inwestycji:

Planowane przedsięwzięcie polega na budowie drogi ekspresowej S12 na odcinku od węzła „Radom Południe”, na przecięciu z budowaną drogą ekspresową S7 oraz obecną drogą wojewódzką nr 735 do węzła „Bronowice” na obwodnicy Puław, w ciągu drogi DK12. Trasa powiązana będzie z istniejącą siecią drogową poprzez węzły, a obsługa ruchu lokalnego zostanie zapewniona przez drogi dojazdowe.

Poza ekspresową inwestycją liniową w zakres przedsięwzięcia będzie wchodzić budowa nowych oraz przebudowa kolidujących z nią sieci infrastrukturalnych (elektroenergetycznych, teletechnicznych, gazowych, wodociągowych, kanalizacyjnych itd.) jak również przebudowa istniejącego układu drogowego dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych oraz budowa dróg obsługujących.

Budowa omawianego odcinka drogi wymagać będzie wykonania obiektów mostowych, odwodnienia korpusu drogowego oraz budowy obiektów i urządzeń ochrony środowiska. W ramach realizacji inwestycji wykonana zostanie przebudowa i budowa infrastruktury technicznej niezbędnej do prawidłowego funkcjonowania drogi.

W związku z planowaną realizacją inwestycji konieczne będzie wykonanie prac rozbiórkowych takich obiektów infrastrukturalnych jak np. drogi, budynki, sieci i urządzenia elektroenergetyczne, gazowe, wodociągowo-kanalizacyjne.

Przedmiotowe przedsięwzięcie realizowane będzie na terenie województwa mazowieckiego w granicach powiatów: szydłowieckiego (gmina Orońsko), radomskiego (gminy: Kowala, Gózd,

Skaryszew), zwoleńskiego (gminy: Tczów, Policzna, Przyłęk), m. Zwoleń (miasto na prawach powiatu) oraz na terenie województwa lubelskiego, w granicach powiatu puławskiego (gmina Puławy).

Projektowana droga, w zakresie objętym niniejszą decyzją, będzie posiadać długość ok. 67 km i w przeważającym zakresie zostanie poprowadzona w nowym śladzie.

Droga S12 w wybranym do realizacji wariantcie E rozpoczyna się w rejonie skrzyżowania istniejącej drogi krajowej nr 7 z nowo budowaną drogą S7, okalającą Radom od strony zachodniej. Jednocześnie jest to miejsce styku z odcinkiem projektowanej drogi S12 w kierunku zachodnim Piotrków-Radom. W tym rejonie, w gminie Orońsko przewidziano lokalizację węzła drogowego „Radom Południe”, umożliwiającego skrzyżowanie z istniejącą drogą nr 7, drogą S7 oraz drogą S12. Droga kontynuuje swój przebieg w kierunku wschodnim przez tereny gminy Kowala, mijając miejscowość Kowala od strony północnej. Na terenie gminy Kowala projektowana droga krzyżuje się z drogą wojewódzką 744, pomiędzy miejscowościami Parznice i Mazowszany. Dalej droga S12 kieruje się w stronę terenów gminy Skaryszew, sąsiadującej z Radomiem od strony południowo-wschodniej. W miejscowości Wincentów przecina się z drogą krajową nr 9. Dalej, na terenie gminy Skaryszew droga S12 krzyżuje się z przewidywanym przebiegiem przyszłej drogi nr 9. Przez tereny gminy Gózd droga przebiega w kierunku zachód-wschód w południowej jej części. Trasa kontynuuje swój bieg początkowo wzdłuż granicy gmin Gózd i Tczów by zbliżyć się do istniejącej drogi nr 12 i przeciąć ją już na terenie gminy Zwoleń w pobliżu miejscowości Podzagajnik. Na terenie gminy Zwoleń droga S12 odbija w kierunku północno-wschodnim, mijając miasto Zwoleń od strony północnej. Pomiedzy miejscowościami Stasin, a Strykowice Górne przecina się ze szlakiem drogi krajowej nr 79 Warszawa-Zwoleń-Sandomierz. Potem wiedzie diagonalnie przez tereny wiejskie gminy Zwoleń i biegnąc wzdłuż doliny cieku Dopływ spod Jadwinowa od południa omija zabudowania miejscowości Paciorkowa Wola Nowa. Następnie przechodzi przez południowe tereny gminy Policzna, zbliżając się stopniowo do istniejącej drogi nr 12 i łączy się z nią na terenie gminy Puławy. Dalej droga kontynuując swój bieg po jej trasie do istniejącego węzła „Bronowice”, przed przeprawą mostową na Wiśle, w ciągu drogi krajowej nr 12.

Droga przebiegać będzie głównie przez tereny rolnicze, nieużytki i tereny leśne oraz obrzeża lasów. Planowana trasa przebiega przez tereny o bardzo małym zróżnicowaniu wysokościowym. Brak jest dominujących wzniesień jak i dolin poza lokalnymi dolinami rzek (Zwoleńka), przez które przechodzi projektowana droga. Na początkowym odcinku projektowana droga biegnie w obrębie Równiny Radomskiej, następnie przebiega przez obszar mezoregionu Podgórze Iłżeckiego oraz Równiny Kozienickiej. Na końcowym odcinku (okolice Puław) droga biegnie przez mezoregion Małopolski Przełom Wisły.

Zabudowa, w pobliżu której będzie przebiegać droga, ma głównie charakter zabudowy zagrodowej.

Charakterystyka przedsięwzięcia stanowi załącznik do decyzji.

1.2. Istotne warunki korzystania ze środowiska w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich:

- 1.2.1. Na etapie realizacji przedsięwzięcia stosować sprawy technicznie sprzęt i urządzenia.
- 1.2.2. Zaplecze budowy, a w szczególności miejsca postoju pojazdów i maszyn budowlanych oraz miejsca gromadzenia odpadów, materiałów budowlanych i surowców zlokalizować poza dolinami cieków, terenami o słabym zabezpieczeniu warstw wodonośnych, ujęciami wód oraz poza obszarami zagrożonymi powodzią, na terenie uszczelnionym i zabezpieczonym przed przedostaniem się zanieczyszczeń, w tym substancji ropopochodnych do gruntu i wód.
- 1.2.3. Zaplecze budowy wyposażać w materiały sorpcyjne umożliwiające szybkie usunięcie ewentualnych wycieków paliw; w sytuacjach awaryjnych, takich jak wyciek paliwa lub oleju, podjąć natychmiastowe działania w celu usunięcia awarii oraz usunięcia zanieczyszczonego gruntu; zanieczyszczony grunt przekazać podmiotom uprawnionym do jego rekultywacji.

- Prowadzić bieżący nadzór w zakresie występowania niekontrolowanych wycieków substancji ropopochodnych.
- 1.2.4. Powstające na etapie realizacji przedsięwzięcia odpady magazynować w sposób selektywny, a następnie sukcesywnie przekazywać do odbioru podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia w zakresie gospodarowania odpadami.
 - 1.2.5. Wodę na etapie realizacji przedsięwzięcia dostarczać beczkowozami lub w opakowaniach zbiorczych.
 - 1.2.6. Powstające na etapie realizacji przedsięwzięcia ścieki bytowe gromadzić w szczelnych zbiornikach bezodpływowych przewoźnych toalet; ww. zbiorniki systematycznie opróżniać przez uprawnione podmioty (nie dopuścić do ich przepełnienia).
 - 1.2.7. Niezanieczyszczone wody opadowe i roztopowe powstające na etapie realizacji przedsięwzięcia odprowadzać do gruntu, w sposób niepowodujący zalewania terenów sąsiednich oraz niezmieniający stanu wody na gruncie, w szczególności kierunku i natężenia odpływu ww. wód ze szkodą dla gruntów sąsiednich; ewentualne zanieczyszczone zawiesiną mineralną wody opadowe i roztopowe z terenu zaplecza budowy podczyszczać do parametrów zgodnych z prawem i zagospodarować tak samo jak niezanieczyszczone.
 - 1.2.8. Prace w obrębie koryt rzek i cieków oraz urządzeń wodnych (rowów melioracyjnych) prowadzić w sposób zapewniający przepływ wód oraz ograniczający zaburzenia stosunków gruntowo-wodnych w rejonie koryt, a także w sposób ograniczający zmetnienie i zamulenie wód w obrębie cieków.
 - 1.2.9. Przebudowę kolidujących cieków i rowów melioracyjnych prowadzić przy użyciu naturalnych materiałów, ograniczając przebudowę do niezbędnego minimum.
 - 1.2.10. Wszelkie prace w korytach rzek i cieków polegające m.in. na umacnianiu dna i brzegów koryta, związane z budową obiektów mostowych prowadzić przy niskich stanach wód oraz minimalizować ingerencję w ukształtowanie koryt rzek i cieków, eliminując ryzyko przekształcenia reżimu hydrologicznego podczas prac budowlanych.
 - 1.2.11. W przypadku stwierdzenia konieczności odwadniania wykopów, prace odwodnieniowe prowadzić bez konieczności trwałego obniżania poziomu wód gruntowych; ograniczyć czas odwodnienia wykopu do niezbędnego czasu oraz ograniczyć wpływ prac do terenu inwestycji; wodę z odwodnienia po podczyszczeniu zagospodarować w obrębie działek inwestycyjnych.
 - 1.2.12. Roboty ziemne prowadzić w sposób nienaruszający stosunków gruntowo-wodnych, a w szczególności ograniczający ingerencję w warstwy wodonośne.
 - 1.2.13. Zdjętą wierzchnią warstwę ziemi (odkład) składować poza obszarami, na których znajdują się cieki wodne, poza terenem zagrożonym powodzią; odkład wykorzystać w obrębie terenu inwestycyjnego, a jego nadmiar przekazać uprawnionym odbiorcom do zagospodarowania.
 - 1.2.14. Nie dopuścić do zniszczenia lub uszkodzenia istniejącego systemu odwadniającego, w tym rowów melioracyjnych, bez uprzedniego wykonania nowego systemu.
 - 1.2.15. Powstające na etapie eksploatacji przedsięwzięcia wody opadowe i roztopowe z powierzchni dróg odprowadzać po podczyszczeniu w osadnikach i separatorach substancji ropopochodnych do odbiorników.
 - 1.2.16. Zapewnić stałą konserwację urządzeń podczyszczających i odwadniających w celu sprawnego działania tych urządzeń oraz wysokiej skuteczności podczyszczania wód opadowych i roztopowych.
 - 1.2.17. Ograniczyć do niezbędnego minimum stosowane środki do eliminacji zimowej śliskości nawierzchni oraz stosować środki o składzie chemicznym możliwie najmniej uciążliwym dla środowiska.
 - 1.2.18. Substancje podatne na ługowanie przetrzymywać w sposób i w miejscach do tego przystosowanych.
 - 1.2.19. Stosować możliwe rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne mające na celu ograniczenie niezorganizowanej emisji pyłów, w tym: zraszanie wodą placu budowy w dni słoneczne oraz wietrzne, przykrywanie plandekami skrzyń ładunkowych samochodów transportujących materiały sypkie, osłanianie przed działaniem wiatru składowisk materiałów zawierających drobne frakcje pyłowe, ograniczanie prędkości jazdy pojazdów w obrębie budowy i liczby koniecznych manewrów zawracania na placu budowy, eliminowanie pracy

maszyn i urządzeń na biegu jałowym, zapewnienie efektywnych dojazdów na teren budowy, utrzymywanie placu budowy i dróg dojazdowych w stanie ograniczającym pylenie.

- 1.2.20. Materiały sypkie magazynować z dala od terenów mieszkalnych w sposób maksymalnie ograniczający pylenie.
- 1.2.21. W miarę możliwości należy stosować gotowe mieszanki wytwarzane poza placem budowy.
- 1.2.22. Ograniczać emisje węglowodorów do powietrza poprzez transport mas bitumicznych w sposób ograniczający emisje oparów asfaltu (transport pod przykryciem w pojemnikach do tego przystosowanych), w miarę możliwości stosować technologie minimalizujące ilość lepiszcza.
- 1.2.23. Na etapie realizacji przedsięwzięcia stosować sprawy technicznie sprzęt i urządzenia, eksploatowane i konserwowane w sposób prawidłowy, o najmniejszej możliwej uciążliwości akustycznej.
- 1.2.24. Opracować i wdrożyć taki plan robót, aby w miarę możliwości urządzenia emitujące hałas o dużym natężeniu nie pracowały w pobliżu zabudowań mieszkalnych jednocześnie oraz aby zoptymalizować wykorzystanie sprzętu budowlanego i środków transportu (np. poprzez ograniczenie prędkości jazdy pojazdów w rejonie budowy i liczby koniecznych manewrów zawracania, wyłączanie silników pojazdów w czasie postoju).
- 1.2.25. Prace budowlane (z wyłączeniem sytuacji wyjątkowych np. prac wymagających zachowania ciągłości robót) w sąsiedztwie terenów objętych ochroną przed hałasem prowadzić wyłącznie w porze dnia (w godz. 6.00 – 22.00).
- 1.2.26. Zaplecze budowy, miejsca postoju maszyn budowlanych i baz materiałowych należy lokalizować na terenach położonych w możliwie jak największej odległości od terenów z zabudową podlegającą ochronie akustycznej.
- 1.2.27. W czasie prac realizacyjnych należy ograniczyć w miarę możliwości stosowanie walców wibracyjnych, ubijaków itp. oraz zorganizować pracę tych maszyn w taki sposób, aby nie działały równocześnie na tym samym odcinku robót w pobliżu zabudowy.
- 1.2.28. Masy ziemne powstające podczas realizacji inwestycji należy w pierwszej kolejności zagospodarować na terenie inwestycji pod warunkiem, że nie będą zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi. Ewentualny nadmiar mas ziemnych należy przekazać uprawnionym podmiotom jako odpad celem dalszego zagospodarowania.
- 1.2.29. Prace budowlane związane z realizacją inwestycji należy prowadzić w taki sposób, aby ograniczyć czas magazynowania odpadów do niezbędnego minimum. Odpady powstałe w trakcie realizacji przedsięwzięcia należy na bieżąco przekazywać uprawnionym podmiotom.
- 1.2.30. Teren przedsięwzięcia wyposażać w szczelne, zamykane i oznakowane pojemniki/zbiorniki/kontenery zapewniające selektywną zbiórkę odpadów w zależności od ich rodzajów, możliwości dalszego zagospodarowania czy przetworzenia. Stan techniczny pojemników/zbiorników/kontenerów, w których magazynowane będą odpady należy systematycznie kontrolować. W razie konieczności pojemnik/zbiorniki/kontenery należy naprawiać lub wymieniać.
- 1.2.31. Wszystkie odpady wytwarzane na etapie realizacji inwestycji należy magazynować w sposób zapobiegający ich rozprzestrzenianiu się do środowiska oraz w sposób zabezpieczający przed mieszaniami się selektywnie magazynowanych odpadów tj. poprzez stosowanie pojemników, kontenerów z przykryciem, przykrywanie odpadów plandeką, zraszanie wodą, itp.
- 1.2.32. Wszystkie odpady wytwarzane na etapie realizacji inwestycji należy magazynować selektywnie w sposób dostosowany do właściwości chemicznych i fizycznych odpadów, w szczególności w zamkniętych, szczelnych i oznakowanych pojemnikach/zbiornikach/kontenerach, hałdach adekwatnie do charakteru magazynowanych odpadów, odpornych na działanie znajdujących się w nich substancji, usytuowanych w wyznaczonym (ogrodzonym, zadaszonym, zabezpieczonym przed wpływem warunków atmosferycznych) utwardzonym miejscu zaplecza budowy.
- 1.2.33. Miejsce magazynowania odpadów niebezpiecznych należy wyposażać w:
 - utwardzone, szczelne podłoże, celem ograniczenia do minimum przedostawania się odpadów oraz składników odpadów do środowiska gruntowo-wodnego mogących powodować zanieczyszczenie gleby, ziemi oraz środowiska wodnego tj. uszczelnienie podłoża folią budowlaną o grubości min. 1 mm, zastosowanie wanny ociekowej,
 - zadaszenie celem minimalizacji wpływu czynników atmosferycznych na odpady,

- zabezpieczenia uniemożliwiające dostęp osób nieupoważnionych i zwierząt,
 - sorbenty do neutralizacji ewentualnych wycieków z odpadów.
- 1.2.34. Ewentualne miejsca przechowywania materiałów pędnych i smarów zorganizować w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie gleb i gruntów substancjami ropopochodnymi.
 - 1.2.35. Odpady powstające w wyniku eksploatacji drogi (podczas prac porządkowych, konserwacyjnych, naprawczych) należy regularnie (na bieżąco) usuwać przez wyspecjalizowane podmioty bez konieczności ich wstępnego magazynowania.
 - 1.2.36. Roboty prowadzone na ciekach wodnych należy wykonywać z wykorzystaniem podestu tymczasowego.
 - 1.2.37. W fazie budowy mostów i przepustów itp. w przypadku zaistnienia potrzeby wzmacniania, zabezpieczenia brzegów rzek przed ich zniszczeniem spowodowanym działaniem ciężkiego sprzętu lub budową dróg dojazdowych zaleca się zastosowanie metod naturalnych (np. faszyny) oraz osłon zabezpieczających przed zanieczyszczeniem cieków. Prace związane z utrzymaniem brzegów powinny również opierać się na wykorzystaniu naturalnych materiałów (m.in. drewno, kamienie), a zakres tych prac powinien zostać ograniczony do bezwzględniego minimum.
 - 1.2.38. Drogi dojazdowe należy wytyczyć w miejscach najmniej kolidujących z ciekami i zapewnić swobodny przepływ wód w ciekach pod drogami dojazdowymi.
 - 1.2.39. Ściany wykopów i skarpy nasypów należy w miarę możliwości zabezpieczyć przed niszczącą działalnością wód opadowych i roztopowych.
 - 1.2.40. Wydzielić na placu budowy miejsca tankowania tzw. sprzętu drobnego – z uszczelnionym podłożem, zabezpieczającym skutecznie przed ewentualnym zanieczyszczeniem środowiska gruntowo-wodnego substancjami ropopochodnymi. Zapewnić mycie pojazdów, maszyn i urządzeń budowlanych poza terenem zaplecza budowy, jak również tankowanie pojazdów i maszyn poza terenem placu budowy w miejscach do tego przeznaczonych.
 - 1.2.41. Wody opadowe i roztopowe z drogi odprowadzać przez system projektowanych urządzeń odwodnienia drogi do zbiorników retencyjnych lub retencyjno-infiltracyjnych, do odbiorników, na warunkach uzyskanych w pozwoleniu wodnoprawnym.
 - 1.2.42. Zbiorniki retencyjne należy utrzymywać w sprawności oczyszczając je regularnie z nagromadzonych osadów.

Dodatkowe warunki dla województwa mazowieckiego

- 1.2.43. Podczas realizacji inwestycji zapewnić stały nadzór specjalisty posiadającego wiedzę z zakresu herpetologii, chiropterologii, entomologii, ornitologii, teriologii, fitosocjologii/botaniki, dendrologii, malakologii i ichtiologii, posiadającego doświadczenie w prowadzeniu prac terenowych i identyfikacji szaty roślinnej oraz gatunków fauny, do zadań którego będzie należeć:
 - a) prowadzenie kontroli terenu inwestycji pod kątem stwierdzenia obecności zwierząt lub ich kryjówek, zarówno przed rozpoczęciem prac przygotowawczych (w tym rozbiórkowych, zdjęcie wierzchniej warstwy gleby), jak i na etapie realizacji przedsięwzięcia (w szczególności wykopy budowlane), dostosowując zakres i częstotliwość kontroli do biologii gatunków poszczególnych grup zwierząt oraz warunków pogodowych. W przypadku stwierdzenia obecności zwierząt zapewnić im możliwości przemieszczania się poza obszar objęty robotami budowlanymi lub dokonać przeniesienia zidentyfikowanych osobników na optymalne dla danego gatunku siedliska, z zastosowaniem przepisów odrębnych,
 - b) wskazywanie konieczności wprowadzenia zabezpieczeń realizowanych na placu budowy systemów i wykopów, mogących stanowić antropogeniczne pułapki dla zwierząt (np. ogrodzenia, pochylnie przeciwdziałające uwięzieniu, przykrywanie studzienek, wpustów),
 - c) wskazywanie konieczności zastosowania ogrodzeń tymczasowych chroniących przed dostaniem się płazów i innych drobnych zwierząt na plac budowy, a w przypadku stwierdzenia takiej konieczności określenie rodzaju, wymiarów, miejsc i czasu ich funkcjonowania oraz nadzorowanie ich wykonania i stanu,
 - d) prowadzenie nadzoru nad wykonaniem wygradzeń stałych (docelowych) w zakresie rodzaju, wymiarów oraz lokalizacji,

- e) nadzorowanie procesu usuwania drzew i krzewów, w tym przeprowadzenie inspekcji na obecność owadów, ptaków i ssaków oraz ich siedlisk w rejonie wycinki, jak również zapewnienie zabezpieczania drzew i krzewów przewidzianych do pozostawienia,
- f) egzekwowanie, doprecyzowywanie i ewentualnie modyfikowanie metody (w tym technologii i harmonogramu) oraz terminów poszczególnych prac z uwzględnieniem zmian sezonowych pór roku i warunków pogodowych, w tym temperatury,
- g) określanie na bieżąco zagrożenia dla przyrodniczych elementów środowiska i wprowadzanie działań zaradczych lub naprawczych oraz nadzorowanie i korygowanie poprawności wykonania działań minimalizujących i kompensujących.

1.2.44. Zaplecza budowy, miejsca składowania materiałów budowlanych i paliw, miejsca stacjonowania sprzętu budowlanego lokalizować poza terenami chronionymi, obszarami cennymi przyrodniczo, terenami podmokłymi i zalewowymi, terenami ujęć wód podziemnych i płytkiego zalegania wód podziemnych, wskazanych w poniższej tabeli:

Tabela 1. Zestawienie kluczowych miejsc cennych przyrodniczo z ograniczeniami lokalizacji zapleczy budowy, placów postojowych, baz materiałów, składów paliw itp.

km od	km do
2+750	3+500
5+400	5+600
10+500	15+600
16+200 (P)	16+400 (P)
17+600	18+600
23+440	24+000
26+700	28+600
30+820	31+750
35+300	36+600
41+020	41+530
43+500	46+300
50+310	51+760
53+250	53+780

P) – strona prawa drogi

(L.) – strona lewa drogi

* w przypadku braku podanej strony ograniczenia należy zastosować dla obydwu stron trasy

1.2.45. Podczas prowadzenia prac należy zabezpieczyć wykopy w sposób uniemożliwiający wpadanie do nich zwierząt oraz codziennie sprawdzać dna wykopów pod kątem występowania drobnych zwierząt i w przypadku ich stwierdzenia, należy je ostrożnie wydostać i przenieść w dogodne miejsce poza obszar prac, z zastosowaniem przepisów odrębnych. Nie dopuszczać do powstawania na terenie budowy zastoisk wodnych, które mogą stanowić miejsca rozrodcze płazów.

- 1.2.46.** Prace ziemne oraz inne prace związane z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego i maszyn budowlanych w bezpośrednim otoczeniu oraz w obrębie bryły korzennej drzew lub kęp krzewów prowadzić w sposób możliwie najmniej szkodzący drzewom i krzewom, a na czas prowadzenia robót budowlanych zabezpieczyć przed mechanicznym uszkodzeniem odpowiednio pnie, korony i systemy korzeniowe drzew oraz krzewy, których usunięcia projekt budowlany nie obejmuje, a zwłaszcza drzew rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie pasa drogowego przedmiotowego odcinka drogi oraz na placu budowy. Nieplanowane do wycinki drzewa i krzewy, znajdujące się w sąsiedztwie prac budowlanych, które są narażone na możliwe uszkodzenia, zabezpieczyć w następujący sposób:
- a) grupy drzew/krzewów należy wygrodzić – powierzchnia rozstawienia ogrodzenia powinna odpowiadać obszarowi wyznaczonemu przez rzuty koron, powiększonemu o bufor wielkości 1-2 m, w przypadku krzewów obszar ten powinien zostać ustalony przez specjalistę dendrologa,
 - b) pojedyncze drzewa zabezpieczyć osłonami np. płótkami drewnianymi lub siatką w odległości 0,5-1 m od pnia. Nie należy stosować deskowania na pniu. Wysokość zabezpieczeń powinna wynosić 1,5-2,0 m (w zależności od wysokości drzewa), przy montowaniu zabezpieczeń unikać używania gwoździ, należy zadbać, aby deski nie opierały się na szyjkach korzeniowych, tylko na podłożu, a samo oszalowanie powinno zapewniać swobodny dostęp powietrza,
 - c) po zakończeniu prac wykonać demontaż zabezpieczeń,
 - d) wkopy wykonywane w strefie korzeniowej drzew należy prowadzić ręcznie lub niewielkimi koparkami, na krótkich odcinkach, ograniczając czas otwarcia wykopów powodujących przesuszenie bryły korzeniowej,
 - e) przy konieczności pozostawienia otwartego wykopu korzenie zabezpieczyć hydrożelem, wykop przykryć,
 - f) montowanie i demontaż zabezpieczeń drzew, prace w obrębie bryły korzeniowej i zabezpieczenie korzeni oraz otwartych wykopów w obrębie bryły korzeniowej prowadzić pod nadzorem przyrodniczym.
- 1.2.47.** Wszelkie prace związane z usuwaniem drzew i krzewów ze szczególnym uwzględnieniem drzew o ponadprzeciętnych rozmiarach prowadzić pod nadzorem wykwalifikowanego arborysty/botanika. Usuwanie drzew prowadzić poza sezonem lęgowym ptaków, tj. poza okresem od 1 marca do 31 sierpnia włącznie. Dopuszczalne jest prowadzenie wycinki poza tym okresem jedynie pod nadzorem entomologicznym, ornitologicznym i chiropterologicznym, jeśli kontrole nie wykażą zasiedlenia drzew przez ptaki, nietoperze, bądź chronione lub rzadkie gatunki owadów, skontrolowane drzewa należy usunąć maksymalnie w ciągu 3 dni od przeprowadzonej kontroli. Ponadto, niezależnie od terminu wycinki, drzewa przeznaczone do usunięcia o obwodzie pni powyżej 50 cm, mierzonym na wysokości 130 cm należy skontrolować pod kątem występowania letnich i zimowych schronień nietoperzy oraz siedlisk bezkręgowców. Kontrola musi zostać przeprowadzona przez specjalistę entomologa i chiropterologa z nadzoru przyrodniczego, nie wcześniej niż 2-3 dni przed wycięciem danego okazu. W przypadku stwierdzenia obecności stanowisk gatunków chronionych, należy wstrzymać wycinkę oraz podjąć działania określone przez ww. nadzór przyrodniczy.
- 1.2.48.** W miejscach usuwania dużych powierzchni leśnych zaprojektować nasadzenia zieleni ekotonowej, stanowiącej strefę przejściową między krajobrazem otwartym, a właściwym drzewostanem. Do nasadzeń wykorzystać wyłącznie gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych. Odpowiedni dobór gatunków na podstawie identyfikacji siedliska i wskazań arborysty/botanika. Należy stosować gatunki rodzime, nieinwazyjne. W celu ochrony ptaków na otwartych terenach należy unikać gatunków posiadających owoce, będące pokarmem ptaków (np. jarzab pospolity, róża, głóg). Projektowane miejsca wykonania nasadzeń należy wykonać zgodnie z przedstawioną lokalizacją:

Tabela 2. Lokalizacja nasadzeń ekotonowych.

km ok	km do	strona drogi
-0+500	-0+220	Lewa
0+000	0+330	Lewa
2+520	2+700	Prawa
3+000	3+170	Prawa
3+040	3+190	Lewa
5+700	6+180	Lewa
5+720	6+160	Prawa
6+950	7+090	Lewa
6+930	7+060	Prawa
8+080	8+120	Prawa
8+240	8+290	Lewa
8+240	8+290	Prawa
8+380	8+820	Prawa
8+420	8+750	Lewa
11+290	11+500	Lewa
11+290	11+500	Prawa
11+820	11+880	Lewa
11+810	11+860	Prawa
11+890	14+270	Lewa
11+890	14+250	Prawa
14+400	14+650	Prawa
15+180	15+540	Lewa
15+160	15+600	Prawa
23+650	23+780	Lewa
23+730	23+780	Prawa
24+960	27+400	Lewa
25+540	27+340	Prawa

km ok	km do	strona drogi
27+480	28+340	Lewa
27+400	27+900	Prawa
29+860	29+890	Lewa
29+840	30+450	Lewa
30+380	30+530	Prawa
35+500	36+350	Lewa
35+490	36+360	Prawa
41+240	41+330	Lewa
41+220	41+390	Prawa
43+350	43+590	Prawa
43+620	43+770	Lewa
43+640	43+890	Prawa
44+750	45+380	Prawa
45+620	45+700	Prawa
46+650	46+830	Lewa
47+020	47+090	Lewa
47+050	47+110	Prawa
49+280	51+910	Lewa
49+770	51+920	Prawa
52+600	52+740	Lewa
52+600	52+690	Prawa
53+160	53+860	Lewa
53+140	54+040	Prawa

- 1.2.49.** Teren budowy w miejscach migracji płazów oraz stanowisk rozrodczych (ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzeki Oronki, Kobylnaki, Zwolenki, Piątkowego Stoku, Muchy oraz Pacynki) zabezpieczyć obustronnie tymczasowymi płotkami herpetologicznymi. Płotki powinny być wykonane z agrotkaniny lub folii, powinny mieć co najmniej 50 cm wysokości z dodatkową 10 cm przewieszka oraz powinny być wkopane w ziemię. Na końcach płotków wykonać U-kształtne zawrotki. W okresie migracji należy kontrolować miejsca wygrodzeń, a znalezione przy nich płazy przenieść na stanowiska zastępcze, poza terenem budowy, z zastosowaniem przepisów odrębnych.

1.2.50. Należy zabezpieczyć głównie najważniejsze trasy migracyjne herpetofauny płotkami tymczasowymi zgodnie z lokalizacją:

Tabela 3. Lokalizacja tymczasowych wygrodzeń na czas budowy.

km od	km do	strona drogi
0+400	0+500	Lewa
0+800	1+000	Lewa i Prawa
2+550	2+700	Prawa
2+700	2+950	Lewa
3+400	3+600	Prawa
3+500	3+650	Lewa
3+800	3+950	Lewa
3+850	4+050	Prawa
5+300	5+800	Lewa
10+450	10+650	Lewa
10+500	11+100	Prawa
10+720	10+920	Lewa
11+250	11+850	Prawa
11+300	11+800	Lewa
15+850	15+950	Prawa
17+650	17+900	Lewa
18+180	18+500	Prawa
19+500	19+600	Prawa
20+050	20+150	Prawa
22+500	22+700	Prawa
26+600	26+700	Prawa
27+000	27+100	Prawa
28+050	28+300	Prawa
28+450	28+550	Prawa
29+180	29+230	Lewa

km od	km do	strona drogi
30+650	30+760	Lewa
32+680	32+980	Prawa
41+180	41+360	Lewa i Prawa

- 1.2.51.** Przed likwidacją budynków przeznaczonych do wyburzenia dokonać kontroli ornitologicznej i hiropterologicznej obiektów. W przypadku braku stwierdzenia zasiedlenia obiektu przez ptaki i nietoperze obiekt wyburzyć maksymalnie w ciągu 3 dni od przeprowadzonej kontroli.
- 1.2.52.** Zalecane jest stosowanie ekranów akustycznych matowych, nieprzezroczystych, przy jednoczesnych nasadzeniach krzewami i drzewami odpowiednio aranżującymi ekran w otoczenie. Ekran przezroczyste mogą być stosowane w miejscach ekspozycji widokowej, ale optymalnie powinny być konstruowane z wielu osobnych elementów ustawionych pod kątem do siebie, tak by były widoczne dla ptaków. Przezroczyste ekrany akustyczne należy wyposażać w zabezpieczenia przed kolizjami ptaków, pokryte odpowiednimi znacznikami (np. kropki, linie) widocznymi dla ptaków. Wzory należy umieszczać odpowiednio gęsto, o czym mówi tzw. reguła dłoni. Pionowe wzory nie powinny występować w odstępach większych niż 10 cm, natomiast poziome w maksymalnych odstępach 5 cm. Dopuszcza się również stosowanie innych efektywnych zabezpieczeń np. niewidocznych wzorów odbijających promieniowanie UV widoczne dla ptaków, a niewidoczne dla ludzi. Nie zaleca się stosowania nalepek w kształcie drapieżników.
- 1.2.53.** Do umocnień dna i skarp cieków stosować materiały naturalne: faszyny, maty kokosowe, kamień naturalny. Nie stosować rozwiązań utrudniających migrację tj. siatki gabionowej i płyt betonowych (w tym o konstrukcji ażurowej).
- 1.2.54.** Rowy odwadniające wykonać jako rowy ziemne, zadarnione. Nachylenie skarp rowów i zbiorników retencyjnych o nachyleniu skarp bocznych nie większym niż 1:2.
- 1.2.55.** Należy stosować oświetlenie o ciepłej barwie np. ledowe lub inne niepowodujące zwabiania owadów (światło białe), będących atrakcyjnymi żerowiskami dla nietoperzy. Oświetlenie powinno być jak najmniej intensywne, temperatura barwowa oświetlenia nie może przekraczać 4000 K; należy stosować lampy ze strumieniem światła skierowanym na określoną powierzchnię.
- 1.2.56.** Na drogach serwisowych przecinających lub zlokalizowanych w sąsiedztwie przejść dla płazów należy zastosować nawierzchnię gruntową, umocnioną.
- 1.2.57.** Należy zabezpieczyć wszelkie obiekty newralgiczne (studzienki odpływowe, ściekowe, studnie, separatory, rowy umocnione, głębokie wykopy o innym charakterze) przed dostaniem się zwierząt, np. poprzez montaż kratownic o drobnym oczku 5 x 5 mm lub z pełnych płyt lub inne rozwiązanie projektowe.
- 1.2.58.** Wykopy rowów (jeśli pozwala na to technologia) należy wykonywać małymi odcinkami (do 100 m). Na końcach rowów wykonać wypłaszczenie umożliwiające wydostanie się zwierząt, które by się do nich dostały.
- 1.2.59.** Prace związane z likwidacją zbiorników, niecek wypełnionych wodą prowadzić pod nadzorem herpetologicznym i ichtiologicznym. Likwidację zbiorników i zalewisk przeznaczonych do zniszczenia prowadzić z wyłączeniem okresu przystąpienia do odrętwienia zimowego płazów (okresu hibernacji) lub w tym okresie jeśli nadzór przyrodniczy specjalisty posiadającego wiedzę z zakresu herpetologii potwierdzi, że zbiorniki lub zalewiska nie stanowią miejsca zimowania płazów, tj. proces odlowu zwierząt rozpoczął się przed okresem zimowania płazów i został zakończony. W dopuszczonym do ww. prac okresie, prace prowadzić wg następującego schematu, z zastosowaniem przepisów odrębnych:
- **etap I** – szczelne wyгородzenie, by nie dopuścić do zbiornika płazów przy jednoczesnym odlawianiu zwierząt opuszczających zbiornik (np. przy pomocy wiaderk wkopanych przy ogrodzeniu od strony zbiornika):

- w lutym – przed rozpoczęciem migracji wiosennych, aby nie dopuścić do rozpoczęcia lęgów w przeznaczonym do zniszczenia zbiorniku;
- we wrześniu – po opuszczeniu zbiornika przez rozradzające się płazy, lecz przed wejściem do niego płazów zimujących w zbiornikach wodnych,
- **etap II** – po odłowieniu zwierząt (także z części lądowej wygradzonego obszaru) stopniowe obniżanie lustra wody do dna (w przypadku zbiorników likwidowanych częściowo – w części likwidowanej, oddzielonej szczelną ścianką), przy ciągłym odławianiu, następnie penetracja dna przez wykwalifikowanych pracowników i odłowienie pozostałych zwierząt (nie tylko płazów); w przypadku wykorzystania pomp, węże ssące należy zabezpieczyć siatkami, tak by nie przedostały się do nich płazy; odłowione zwierzęta należy uwolnić w miejscach wyznaczonych przez nadzór herpetologiczny,
- **etap III** – zasypywanie (osuszonej) misy zbiornika/podmokłości bezpośrednio po odłowieniu zwierząt wszystkich form rozwojowych (dorosłe osobniki, kijanki), małym, jednostronnym frontem roboczym, w obecności pracowników nadzoru herpetologicznego na przedpolu zasypywanego obszaru i przy umożliwieniu samodzielnej ucieczki zwierząt.

Podczas prac związanych z likwidacją zbiorników i zalewisk należy stale kontrolować szczelność wygradzeń herpetologicznych. Po zakończeniu prac wygradzenia należy zdemontować. Rejon zlikwidowanych zbiorników wodnych, poddać kontrolom terenu prowadzonym przez nadzór herpetologiczny do czasu oddania inwestycji do użytkowania. Podczas tej kontroli należy uwzględnić ewentualną ewakuację (przeniesienie) osobników powracających w pierwotne miejsce bytowania.

- 1.2.60. W trakcie prowadzenia prac przy przebudowie cieków należy ograniczyć do minimum prace związane z zaburzaniem przepływu oraz zmętnieniem, zamuleniem wody w ciekach przy zachowaniu ciągłości przepływu unikając wprowadzania ciężkiego sprzętu w koryto rzek i cieków, podczas budowy obiektów inżynierskich.
- 1.2.61. Na odcinkach objętych reprofiliacją koryt cieków w strefie mostów, przepustów drogowych, zrzutów kolektorów wód burzowych (związanych m.in. z regulacją brzegową i denną, odcinkowym prostowaniem koryta) wykonać luźny narzut denny z naturalnego kamienia na całej szerokości i długości przebudowanego koryta. Gradacja użytych kamieni powinna być dostosowana do rozmiarów koryta cieku (nie mniejsza niż 15-20 cm średnicy), bez ryzyka generowania zatorów, na odcinku o długości do 25 m.
- 1.2.62. W miejscach wskazanych jako potencjalne siedliska żółwia błotnego prowadzić stały przegląd herpetologiczny. W przypadku wykrycia złoż jaj żółwia błotnego natychmiast wstrzymać wszelkie prace budowlane prowadzone w okolicy znaleziska do czasu opuszczenia gniazda przez młode żółwie lub przeniesienia złoża jaj w inne bezpieczne miejsce, po uzyskaniu stosownej derogacji. Prace prowadzić pod nadzorem herpetologicznym, z zastosowaniem przepisów odrębnych.
- 1.2.63. Należy odtworzyć zniszczone miejsca rozrodcze płazów (dotyczy stanowisk 80_i oraz 81_i – zgodnie tabelą 25 z Załącznika 1 Inwentaryzacja Przyrodnicza). Ze względu na brak w rejonie niszczonego siedliska naturalnych miejsc, do których mogą przenieść się płazy, lokalizacja nowych stanowisk powinna znajdować się w okolicach rzeki Garlicy (w ok. km 0+500 – 1+000, strona lewa lub prawa). Odtworzone siedliska powinny odpowiadać charakterowi likwidowanych miejsc dotychczasowych. Szczegółową lokalizację oraz sposób wykonania zbiorników należy zaprojektować w porozumieniu ze specjalistą herpetologiem. Zbiorniki powinny zostać wykonane w miejscach o odpowiednich warunkach hydrogeologicznych, aby nie dopuścić do ich wysychania w czasie rozrodu płazów i rozwoju ich larw.
- 1.2.64. Okazałe, stare, dziuplaste drzewa należy skontrolować pod kątem występowania chronionych gatunków bezkręgowców. W przypadku wykazania chronionych okazów należy wystąpić o decyzje derogacyjne, które szczegółowo określą zasady postępowania i odstępstw od zakazów wobec gatunków chronionych. Stwierdzone w trakcie lustracji drzew, stanowiska najcenniejszych gatunków (np. pachnica dębowa, kwietnica okazała) przenieść na stanowiska zastępcze. W przypadku konieczności relokacji okazów gatunków, w pierwszej kolejności

przeniesienia dokonać do naturalnych stanowisk odpowiadających wymaganiom przenoszonego gatunku.

1.2.65. W przypadku wycinki drzew stanowiących siedlisko pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* lub drzew mogących stanowić siedlisko tego gatunku, należy uwzględnić następujące działania:

- a) w pierwszej kolejności podjąć próbę relokacji osobników pachnicy do naturalnych siedlisk tego gatunku znajdujących się w granicach obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035, Dolina Zwolenki PLH140006 lub poza granicami obszarów Natura 2000,
- b) w przypadku braku możliwości przeniesienia pachnicy na siedliska naturalne znajdujące się poza zasięgiem oddziaływania inwestycji uzyskać zgody zarządcy terenu (Nadleśnictwo Zwoleni) na umieszczenie drewnianych skrzynek wypełnionych substratem, stanowiących siedlisko zastępcze dla larw pachnicy dębowej,
- c) skrzynki powinny być montowane w siedliskach atrakcyjnych dla pachnicy dębowej, tj. w miejscach potwierdzonego występowania tego gatunku oraz tam, gdzie istnieją dogodne warunki jego bytowania (stare drzewostany z dużym udziałem dębu),
- d) skrzynka lęgowa dla pachnicy dębowej powinna mieć wymiary 70 x 40 x 30 cm i być wykonana z desek dębowych o grubości 2,5-3 cm. Przednia ściana skrzynki musi być zaopatrzona w otwór wlotowy o średnicy 3 cm. Na dnie skrzynki lęgowej montuje się plastikowy pojemnik o wysokości ok. 30 cm i wymiarach odpowiadających wewnętrznym wymiarom skrzynki. Montaż pojemnika ma na celu utrzymanie odpowiedniej wilgotności substratu. Skrzynki wypełnić należy substratem pokarmowym dla larw pachnicy dębowej, w postaci mieszaniny wiórów i trocin oraz liści dębowych w proporcji 1:1. Substrat wypełnia skrzynkę w 80%. W celu zapewnienia odpowiedniej wilgotności do każdej skrzynki należy wlać ok. 5 l wody.

1.2.66. Prace polegające na usunięciu drzew zasiedlonych przez pachnicę dębową, relokację osobników oraz montaż skrzynek – siedlisk zastępczych, należy prowadzić pod stałym nadzorem entomologicznym, z zastosowaniem przepisów odrębnych.

1.2.67. Usunięcie drzew zasiedlonych przez pachnicę dębową nie powinno być prowadzone zimą, a jedynie w porach roku, kiedy temperatura przekracza około 10°C, w celu uniknięcia ekspozycji larw na niekorzystne warunki termiczne; wstępne cięcie drzewa nastąpi na wysokości nie mniejszej niż 100-130 cm od powierzchni gruntu; w przypadku odnotowania murszu należy ocenić, czy drzewo jest siedliskiem pachnicy dębowej poprzez dokładny przegląd zawartości próchnowiska – zarówno w pozostałym pniu, jak również w części leżącej kłody, pod kątem określenia ewentualnej obecności żywych chrząszczy (postaci dorosłych), szczątków imagines, larw, całych kokolitów bądź ich fragmentów i ekskrementów. Przeszukiwanie ściętego pniaka należy kontynuować aż do osiągnięcia samego dna. W pracach należy posługiwać się odpowiednim sitem o wielkości oczek ok. 4 mm. Zawartość próchnowiska najlepiej przesiewać na płat jasnego materiału, np. ceraty albo płótna. Należy mieć także odpowiednio duże (5-10 litrowe) pojemniki, np. plastikowe pudła, do których należy odkładać wybrane larwy i inne stadia rozwojowe; odłowione osobniki pachnicy dębowej należy przenieść do przygotowanych uprzednio skrzynek lęgowych.

1.2.68. W przypadku wykrycia w egzemplarzach drzew przeznaczonych do wycinki chronionych bezkręgowców, pod nadzorem przyrodniczym specjalisty z zakresu entomologii dokonać relokacji zasiedlonego drzewa lub jego części w siedlisko umożliwiające dalsze funkcjonowanie osobników danego gatunku lub podjąć działania zgodnie z przepisami odrębnymi. Analizę w zakresie możliwości i miejsca relokacji zasiedlonych pni przeprowadzi nadzór przyrodniczy, który uszczegółowi warunki prac w omawianym zakresie. Prace należy realizować z zastosowaniem przepisów odrębnych.

1.2.69. W przypadku realizacji inwestycji w obrębie wykazanych siedlisk chronionych motyli o znaczeniu wspólnotowym (modraszek telejus, czerwonończyk fioletek), należy przeprowadzić działania z zakresu odtworzenia siedlisk zastępczych w dolinie rzeki Zwolenki. Działania pod nadzorem entomologicznym. Stanowiska należy utrzymywać w optymalnym zwarcu zakrzaczeń, ilości roślin pokarmowych, właściwym uwilgotnieniu przez co najmniej 5 lat od zakończenia realizacji przedsięwzięcia. Na stanowiska zastępcze należy przesadzić i dosiać

rośliny pokarmowe dla chronionych gatunków motyli (krwiściąg lekarski, szczawie). Dotyczy to stanowisk:

- a) Dolina Zwolenki w rejonie wsi Strykowice Górne i Karczówka – km 41+243 km,
- b) Dolina dopływu Zwolenki pod Paciorkową Wolą – km 43+576 km.

1.2.70. Należy ograniczyć do niezbędnego minimum utrzymywanie pobocza dróg za pomocą chemicznych środków (herbicydów). Środki chemiczne stosować poza obszarem wpływu powierzchniowego do cieków oraz siedlisk przyrodniczych i stanowisk gatunków chronionych.

Dodatkowe warunki dla województwa lubelskiego

1.2.71. Zaplecza budowy, bazy magazynowania materiałów budowlanych, miejsca magazynowania mas ziemnych, miejsca magazynowania destruktu asfaltowego, miejsca postoju i tankowania pojazdów, miejsca magazynowania odpadów, lokalizować w pierwszej kolejności w liniach rozgraniczających określających obszar prowadzonych robót oraz w odległości: nie mniejszej niż 10 m od zadrzewień, w tym pojedynczych drzew; minimum 50 m od cieków wodnych, zbiorników wodnych, okresowych zastoisk wodnych oraz rowów melioracyjnych.

1.2.72. Transport materiałów, maszyn i urządzeń budowlanych należy prowadzić wykorzystując w pierwszej kolejności sieć istniejących dróg, które dopuszczają ruch pojazdów ciężkich, po uzgodnieniu planu transportu z zarządcami właściwych dróg (wojewódzkich, powiatowych, gminnych). Po terenie budowy należy poruszać się wyznaczonymi tymczasowo drogami. Tymczasowe drogi dojazdowe do terenu budowy wykonać jako przepuszczalne, rozbieralne oraz z elementów niepowodujących zanieczyszczeń.

1.2.73. Podczas realizacji inwestycji zapewnić stały nadzór specjalisty posiadającego wiedzę z zakresu herpetologii, chiropterologii, entomologii, ornitologii, teriologii, fitosocjologii/botaniki, dendrologii, malakologii i ichtiologii, posiadających doświadczenie w prowadzeniu prac terenowych i identyfikacji szaty roślinnej oraz gatunków fauny, do zadań którego będzie należeć:

- a) prowadzenie kontroli terenu inwestycji pod kątem stwierdzenia obecności zwierząt lub ich kryjówek, zarówno przed rozpoczęciem prac przygotowawczych (w tym rozbiórkowych), jak i na etapie realizacji przedsięwzięcia (w szczególności wykopy budowlane), dostosowując zakres i częstotliwość kontroli do biologii gatunków poszczególnych grup zwierząt oraz warunków pogodowych. W przypadku stwierdzenia obecności zwierząt zapewnić im możliwości przemieszczania się poza obszar objęty robotami budowlanymi lub dokonać przeniesienia zidentyfikowanych osobników na optymalne dla danego gatunku siedliska, z zastosowaniem przepisów odrębnych,
- b) wskazywanie konieczności wprowadzenia zabezpieczeń realizowanych na placu budowy systemów i wykopów, mogących stanowić antropogeniczne pułapki dla zwierząt (np. ogrodzenia, pochylnie przeciwdziałające uwięzieniu, przykrywanie studzienek, wpustów),
- c) wskazywanie konieczności zastosowania ogrodzeń tymczasowych chroniących przed dostaniem się płazów i innych drobnych zwierząt na plac budowy, a w przypadku stwierdzenia takiej konieczności określenie rodzaju, wymiarów, miejsc i czasu ich funkcjonowania oraz nadzorowanie ich wykonania i stanu,
- d) prowadzenie nadzoru nad wykonaniem wygradzeń stałych (docelowych) w zakresie rodzaju, wymiarów oraz lokalizacji,
- e) nadzorowanie procesu usuwania drzew i krzewów, w tym przeprowadzenie inspekcji na obecność owadów, ptaków i ssaków oraz ich siedlisk w rejonie wycinki, jak również zapewnienie zabezpieczania drzew i krzewów przewidzianych do pozostawienia,
- f) egzekwowanie, doprecyzowywanie i ewentualnie modyfikowanie metody (w tym technologii i harmonogramu) oraz terminów poszczególnych prac z uwzględnieniem zmian sezonowych pór roku i warunków pogodowych, w tym temperatury,
- g) określanie na bieżąco zagrożenia dla przyrodniczych elementów środowiska i wprowadzanie działań zaradczych lub naprawczych oraz nadzorowanie i korygowanie poprawności wykonania działań minimalizujących i kompensujących.

1.2.74. Nieplanowane do wycinki drzewa i krzewy, znajdujące się w sąsiedztwie prac budowlanych, które są narażone na możliwe uszkodzenia, zabezpieczyć w następujący sposób:

- a) grupy drzew/krzewów należy wygrodzić – powierzchnia rozstawienia ogrodzenia powinna odpowiadać obszarowi wyznaczonemu przez rzuty koron, powiększonemu o bufor wielkości 1-2 m, w przypadku krzewów obszar ten powinien zostać ustalony przez specjalistę dendrologa,
 - b) pojedyncze drzewa zabezpieczyć osłonami np. płótkami drewnianymi lub siatką w odległości 0,5-1 m od pnia. Nie należy stosować deskowania na pniu. Wysokość zabezpieczeń powinna wynosić 1,5-2,0 m (w zależności od wysokości drzewa), przy montowaniu zabezpieczeń unikać używania gwoździ, należy zadbać, aby deski nie opierały się na szyjkach korzeniowych, tylko na podłożu, a samo oszalowanie powinno zapewniać swobodny dostęp powietrza,
 - c) po zakończeniu prac wykonać demontaż zabezpieczeń,
 - d) wkopy wykonywane w strefie korzeniowej drzew należy prowadzić ręcznie lub niewielkimi koparkami, na krótkich odcinkach, ograniczając czas otwarcia wykopów powodujących przesuszanie bryły korzeniowej,
 - e) przy konieczności pozostawienia otwartego wykopu korzenie zabezpieczyć hydrożelem, wykop przykryć,
 - f) montowanie i demontaż zabezpieczeń drzew, prace w obrębie bryły korzeniowej i zabezpieczenie korzeni oraz otwartych wykopów w obrębie bryły korzeniowej prowadzić pod nadzorem przyrodniczym.
- 1.2.75.** W trakcie prowadzonych prac niedopuszczalne są zmiany podłoża polegające na nasypywaniu warstw gleby w zasięgu koron drzew nieprzeznaczonych do usunięcia, jak również składowaniu materiałów budowlanych i odpadów.
- 1.2.76.** Część karp pochodzących z karczowania drzew należy wykorzystać jako element zagospodarowania przejść dla zwierząt.
- 1.2.77.** Zdjęcie wierzchniej warstwy gleby (humusu) powinno być poprzedzone kontrolą specjalistów nadzoru przyrodniczego – herpetologa i ornitologa, pod kątem występowania chronionych gatunków zwierząt w okresie 1 - 3 dni przed terminem zdjęcia humusu. W razie stwierdzenia występowania chronionych gatunków, zdejmowanie humusu należy wstrzymać do momentu opuszczenia danego terenu przez te zwierzęta (np. do zakończenia lęgów, wyprowadzenia młodych) lub do momentu uzyskania stosownych zezwoleń na odstąpienie od zakazów obowiązujących w stosunku do chronionych gatunków.
- 1.2.78.** Zdjętą wierzchnią warstwę gleby (humusu) (o miąższości około 20 cm), należy magazynować na placu budowy w sposób uporządkowany (pryzmy) i zabezpieczyć. Pryzmy ziemi nie powinny być wyższe niż 2,5 m ze względu na zachowanie ich stateczności, utlenianie się części organicznych, rozmywanie przez opady nawałne i możliwość zasiedlenia przez chronione gatunki (np. brzegówkę). Pryzmy muszą znajdować się w miejscach nienarażonych na rozjeżdżanie przez pojazdy i maszyny budowlane. Pryzmy należy zabezpieczyć przed przesuszeniem poprzez zastosowanie słomianych mat lub obsianie roślinami motylkowymi. Zdjęcie wierzchniej warstwy gleby powinno być poprzedzone kontrolą specjalistów nadzoru przyrodniczego, pod kątem występowania chronionych gatunków zwierząt w okresie 1-3 dni przed terminem zdjęcia humusu. Zgromadzony materiał należy wykorzystać do rekultywacji terenu inwestycji.
- 1.2.79.** Wycinkę drzew i krzewów kolidujących z realizacją planowanego przedsięwzięcia przeprowadzić poza okresem lęgowym ptaków, przypadającym w terminie od 1 marca do 31 sierpnia. Dopuszcza się przeprowadzenie wycinki w okresie lęgowym, lecz po uprzednim potwierdzeniu przez specjalistę ornitologa braku lęgów gatunków chronionych. Kontrolę zajęcia siedlisk przeprowadzić należy nie wcześniej niż 2-3 dni przed wycięciem danego okazu. W przypadku wykrycia lęgów gatunków chronionych należy zaprzestać wycinki do czasu stwierdzenia przez nadzór ornitologiczny wyprowadzenia młodych z gniazda. Ponadto, niezależnie od terminu wycinki, drzewa przeznaczone do usunięcia o obwodzie pni powyżej 50 cm, mierzonym na wysokości 130 cm należy skontrolować pod kątem wykorzystywania ich jako schronienia letnie oraz zimowe nietoperzy oraz siedliska bezkręgowców. Kontrola musi zostać przeprowadzona przez specjalistę entomologa i chiropterologa z nadzoru przyrodniczego, nie wcześniej niż 2-3 dni przed wycięciem danego okazu. W przypadku

stwierdzenia obecności stanowisk gatunków chronionych, należy wstrzymać wycinkę oraz podjąć działania określone przez ww. nadzór.

1.2.80. Zasypanie zbiorników prowadzić pod nadzorem herpetologicznym i ichtiologicznym. Likwidację zbiorników przeznaczonych do zniszczenia prowadzić z wyłączeniem okresu przystąpienia do odrętwienia zimowego płazów (okresu hibernacji) lub w tym okresie jeśli nadzór przyrodniczy specjalisty posiadającego wiedzę z zakresu herpetologii potwierdzi, że zbiorniki nie stanowią miejsca zimowania płazów, tj. proces odłowu zwierząt rozpoczął się przed okresem zimowania płazów i został zakończony. W dopuszczonym do ww. prac okresie, prace prowadzić wg następującego schematu, z zastosowaniem przepisów odrębnych:

- **etap I** – szczelne wygradzenie, by nie dopuścić do zbiornika płazów przy jednoczesnym odławianiu zwierząt opuszczających zbiornik (np. przy pomocy wiaderk wkopanych przy ogrodzeniu od strony zbiornika):
 - w lutym – przed rozpoczęciem migracji wiosennych, aby nie dopuścić do rozpoczęcia lęgów w przeznaczonym do zniszczenia zbiorniku;
 - we wrześniu – po opuszczeniu zbiornika przez rozradzające się płazy, lecz przed wejściem do niego płazów zimujących w zbiornikach wodnych,
- **etap II** – po odłowieniu zwierząt (także z części lądowej wygradzonego obszaru) stopniowe obniżanie lustra wody do dna (w przypadku zbiorników likwidowanych częściowo – w części likwidowanej, oddzielonej szczelną ścianką), przy ciągłym odławianiu, następnie penetracja dna przez wykwalifikowanych pracowników i odłowienie pozostałych zwierząt (nie tylko płazów); w przypadku wykorzystania pomp, węże ssące należy zabezpieczyć siatkami, tak by nie przedostały się do nich płazy; odłowione zwierzęta należy uwolnić w miejscach wyznaczonych przez nadzór herpetologiczny,
- **etap III** – zasypanie (osuszonej) misy zbiornika bezpośrednio po odłowieniu zwierząt wszystkich form rozwojowych (dorosłe osobniki, kijanki), małym, jednostronnym frontem roboczym, w obecności pracowników nadzoru herpetologicznego na przedpolu zasypywanego obszaru i przy umożliwieniu samodzielnej ucieczki zwierząt.

Podczas prac związanych z likwidacją zbiorników należy stale kontrolować szczelność wygradzeń herpetologicznych. Po zakończeniu prac wygradzenia należy zdemontować. Rejon zlikwidowanych zbiorników wodnych, poddać kontrolom terenu prowadzonym przez nadzór herpetologiczny do czasu oddania inwestycji do użytkowania. Podczas tej kontroli należy uwzględnić ewentualną ewakuację (przeniesienie) osobników powracających w pierwotne miejsce bytowania.

1.2.81. Przed przystąpieniem do likwidacji siedlisk przyrodniczych będących miejscem bytowania i rozrodu batrachofauny, należy wykonać zbiorniki kompensacyjne. Zbiorniki te powinny odpowiadać charakterowi likwidowanych miejsc dotychczasowych. Zbiorniki powinny zostać wykonane w miejscach o odpowiednich warunkach hydrogeologicznych, aby nie dopuścić do ich wysychania w czasie rozrodu płazów i rozwoju ich larw.

1.2.82. Nie należy dopuszczać do powstawania na terenie budowy zastoisk wodnych, które mogą stanowić miejsca rozrodcze płazów. Zastoiska likwidować na bieżąco. Przed zasypaniem należy je skontrolować pod kątem obecności płazów (herpetolog). Znalezione osobniki odłowić i przenieść na stanowiska zastępcze.

1.2.83. Realizacja inwestycji nie może powodować powstawania pułapek, z których ucieczka zwierząt będzie niemożliwa. Niezależnie od powyższego, plac budowy należy stale kontrolować pod kątem obecności zwierząt. Odłowione zwierzęta należy przenosić na siedliska zastępcze oddalone od obszaru robót.

1.2.84. Miejsca możliwej wzmożonej aktywności płazów należy zabezpieczyć (odgrodzić) na czas prowadzenia prac przygotowawczych i budowlanych tymczasowym płótkiem herpetologicznym (celem uniemożliwienia wchodzenia płazów na teren budowy). Herpetolog powinien dostosować szczegółową lokalizację ogrodzenia dla płazów do lokalnych uwarunkowań terenowych i korytarzy migracyjnych. Tymczasowe grodzenia powinny być szczelne, wykonane z grubej folii polimerowej (gładkiej), geotkaniny lub geowłókniny (nie należy stosować siatek) i mieć wysokość min. 50 cm. Przy montażu ogrodzenia wykonanego z folii czy geowłókniny, należy szczególną uwagę zwrócić na staranne wykonanie łączeń

sąsiednich elementów ogrodzenia (pasów materiału). Zastosowany materiał musi być częściowo wkopany w ziemię (na głębokość min. 10 cm) i posiadać tzw. przewieszkę, tj. odgięcie (min. 10 cm) materiału w górnej części na zewnątrz terenu prowadzonych prac budowlanych (w kierunku otaczającego terenu) pod kątem 45-90°. Płotki powinny posiadać „zawrotkę”, tj. zakończenie na kształt litery „U”. Po zewnętrznej stronie ogrodzenia należy usunąć wyższą roślinność, w tym krzewy, w pasie szerokości ok. 1 m. Wzdłuż ogrodzenia ochronnego można wykopać dołki o wymiarach ok. 0,5 x 0,5 x 0,2 m, które będą wyłożone folią. Jako pułapki na wędrujące płazy i gady można też zastosować wiadra z tworzyw sztucznych (wkopane równo z gruntem, przylegające do ogrodzenia), z przepuszczalnym dnem (z otworami w dnie) oraz w ich wnętrzu umieścić gałązki, wystające ponad krawędź wiadra w celu umożliwienia opuszczenia pułapek innym zwierzętom (np. drobnym ssakom, owadom). Można zrezygnować ze stosowania dołków/wiader łownych na rzecz częstszych kontroli nadzoru przyrodniczego. Dwa razy dziennie - rano i wieczorem - nadzór przyrodniczy będzie przeprowadzał zbieranie gromadzących się wzdłuż ogrodzenia płazów, wybierając także te z dołków/wiader i przenosił je we właściwe siedliska, położone w bezpiecznej odległości od prac budowlanych. Kontrola nadzoru przyrodniczego powinna odbywać się regularnie w okresie aktywności płazów, a jej częstotliwość powinna być odpowiednio zwiększona w okresie ich intensywnych migracji. Zaleca się, aby zabezpieczenie zostało wykonane do 15 lutego, ewentualnie później (termin uzależniony od zalegania pokrywy śnieżnej, panującej temperatury i warunków atmosferycznych), czyli przed rozpoczęciem wędrówek płazów. Ogrodzenia muszą pozostać funkcjonalne do 31 października każdego roku, po tym okresie można je zdemontować lub pozostawić na okres zimowy. W przypadku pozostawienia ogrodzeń na okres zimowy, przed rozpoczęciem migracji wiosennych (do 15 lutego, a w przypadku zalegania pokrywy śnieżnej, bezpośrednio po stopnieniu), należy dokonać kontroli szczelności ogrodzeń z usunięciem wszelkich uszkodzeń i nieszczelności. Wskazuje się na potrzebę wykonania grodzień ochronnych w następującym orientacyjnym kilometrażu: 55+300 55+450 P; 56+800 57+100 P; 65+980 66+050 L; 66+000 66+150 P.

- 1.2.85. Należy zabezpieczyć wszelkie obiekty newralgiczne (studzienki odpływowe, ściekowe, studnie, separatory, rowy umocnione, głębokie wykopy o innym charakterze) przed dostaniem się zwierząt, np. poprzez montaż kratownic o drobnym oczku 0,5 × 0,5 cm lub z pełnych płyt lub inne rozwiązanie projektowe.
- 1.2.86. Planowane w ramach projektu nasadzenia drzew/krzewów powinny płynnie łączyć się z nasadzeniami w rejonie przejść dla zwierząt.
- 1.2.87. Na powierzchni przejścia powinny zostać luźno rozlokowane karpie korzeniowe, duże gałęzie i pnie, które mogą posłużyć mniejszym zwierzętom za schronienie i uniemożliwić lub przynajmniej utrudnić korzystanie z przejścia ludziom.
- 1.2.88. Wszystkie przejścia i przepusty dla zwierząt należy poddawać corocznym kontrolom drożności, wczesną wiosną, najpóźniej do końca kwietnia. Zakres kontroli ma obejmować usuwanie przeszkód ograniczających możliwości migracyjne zwierząt, a także ocenę stanu karp korzeniowych, kłód, konarów, stosów gałęzi, pod kątem stopnia rozkładu oraz przemieszczania w wyniku działalności człowieka i warunków atmosferycznych oraz ich uzupełnianie w przypadku stwierdzenia ubytków.
- 1.2.89. Prace wyburzeniowe, rozbiórkowe przeprowadzić po uprzednim potwierdzeniu przez specjalistę ornitologa i chiropterologa braku lęgów gatunków ptaków oraz miejsc bytowania nietoperzy. Kontrolę zajęcia obiektów przeprowadzić należy nie wcześniej niż 2-3 dni przed ich wyburzeniem.
- 1.2.90. Należy stosować oświetlenie ledowe lub inne niepowodujące zwabiania owadów (światło białe), będących atrakcyjnymi żerowiskami dla nietoperzy. Oświetlenie powinno być jak najmniej intensywne, należy stosować lampy ze strumieniem światła skierowanym na określoną powierzchnię. Temperatura barwowa oświetlenia nie może przekraczać 4000 K.
- 1.2.91. Zalecane jest stosowanie ekranów akustycznych matowych, nieprzezroczystych, przy jednoczesnych nasadzeniach krzewami i drzewami odpowiednio aranżującymi ekran w otoczenie.

- 1.2.92.** Utrzymywanie pobocza dróg za pomocą chemicznych środków (herbicydów) ograniczyć do niezbędnego minimum. Środki chemiczne stosować poza obszarem wpływu powierzchniowego do cieków oraz siedlisk przyrodniczych i stanowisk gatunków chronionych.

1.3. Wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w dokumentacji wymaganej do wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy o oś:

- 1.3.1.** Odwodnienie drogi ekspresowej zaprojektować w połączeniu ze zbiornikami retencyjnymi oraz niezbędną infrastrukturą techniczną.
- 1.3.2.** Zaprojektować skuteczny system odprowadzania wód opadowych i roztopowych na odcinkach, gdzie występuje duża podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych, w sposób właściwie zabezpieczający wody podziemne i uniemożliwiający przedostanie się zanieczyszczeń do wód podziemnych.
- 1.3.3.** Zaprojektować system podczyszczania odprowadzanych wód opadowych i roztopowych oparty o osadniki, separatory substancji ropopochodnych, a także rowy trawiaste zapewniające redukcję zanieczyszczeń przed wprowadzeniem do środowiska wodno-gruntowego.
- 1.3.4.** Zaprojektować obiekty mostowe i przepusty na ciekach i rowach melioracyjnych będących w kolizji z planowaną inwestycją, zapewniające przepływy wody miarodajnej.
- 1.3.5.** Zaprojektować i wykonać pochłaniające ekrany akustyczne minimalizujące oddziaływanie hałasu na terenach chronionych akustycznie, zgodnie z przedstawioną lokalizacją i podanymi parametrami:

Nr ekranu	Kilometraż		Długość [m]	Wysokość [m]	Strona L / P
	początek	koniec			
1	118	237	175	5	L
2	237	594	364	4	L
3	373	574	202	4	P
4	405	1597	1240	5	P
5	1925	2424	500	4,5	P
6	2133	2521	386	4	L
7	2623	3118	494	5	L
8	3128	3634	504	6	P
9	3418	3921	503	4	L
10	3905	4481	577	5	P
11	3921	4336	413	6	L
12	4336	4807	471	4	L
13	5200	5609	409	6	L
14	5609	5825	217	4	L
15	5988	6478	489	4	P
16	7868	9022	1154	4	L
17	10659	11085	424	4	L
18	11064	11656	593	4	P
19	11418	11945	526	4	L
20	15284	15736	452	5	L
21	15317	15672	355	4	P
22	16395	16753	613	4	P
23	16753	17439	683	6	P
24	16800	17117	318	5	L
25	17608	18408	794	4	L
26	18408	18810	402	4,5	L

Nr ekranu	Kilometraż		Długość [m]	Wysokość [m]	Strona L / P
	początek	koniec			
27	18503	18906	403	5	P
28	19323	20363	1039	4	L
29	26446	26782	334	5	P
30	27257	27622	365	4	P
31	28542	28884	342	4	L
32	34306	34682	378	7	P
33	34452	34734	280	4,5	L
34	35299	35585	284	5	L
35	36260	36625	363	5	P
36	38018	38463	445	4	L
37	40689	41053	364	7	L
38	41375	41753	379	4	L
39	42231	42425	193	4,5	P
40	42425	42663	238	6	P
41	42657	43345	690	4	L
42	44897	45307	409	4	L
43	47732	48144	412	4	P
44	48234	48725	490	6	L
45	49781	49987	205	4	L
46	51076	51362	286	5	P
47	54336	54766	431	4	L
48	54374	58387	4015	4	P
49	56492	57347	853	5	L
50	58213	58639	423	4	L
51	58528	58979	453	4	P
52	60294	60748	454	5	L
53	60748	61245	497	4	L
54	61395	62025	632	4	L
55	61946	64766	2817	4	P
56	63190	63566	377	4	L
57	63791	64354	563	4,5	L
58	64831	65259	429	6	L
59	65259	65604	346	5	L
60	65194	65589	394	4	P
61	65590	65774	183	6	P
62	65774	65981	211	6	P
63	65828	65834	223	4	P
64	65843	66020	253	6	P

- 1.3.6. Zaprojektować sprawny system odwodnienia dróg do zbiorników retencyjnych lub retencyjno-infiltracyjnych, do odbiorników.
- 1.3.7. Zaprojektować zbiorniki retencyjne i retencyjno-infiltracyjne o pojemnościach umożliwiających zmagazynowanie przyjętych wód opadowych i roztopowych.

1.3.8. Miejsca lokalizacji i rodzaje zbiorników: tj. retencyjne i retencyjno-infiltracyjne należy dostosować do rozpoznanych warunków hydrogeologicznych w danym rejonie.

Dodatkowe warunki dla województwa mazowieckiego

1.3.9. W obrębie wykazanych miejsc przemieszczania się płazów i gadów, na wysokości najważniejszych miejsc rozrodczych herpetofauny należy zaprojektować i wykonać przejścia dla zwierząt, w lokalizacjach wskazanych w tabeli. W przypadku przecięcia trasy z istniejącymi rzekami, rowami będą to przejścia zespolone z infrastrukturą mostową, przepustami.

Tabela 4. Lokalizacja przejść dla małych zwierząt i płazów.

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Szerokość ≥ (m)	Wysokość ≥ (m)	Współczynnik ciasnoty ≥
1	PZM-48	2+775	1,5	1,0	0,07
2	PZMZ-50	3+122 (zintegrowane z rzeką Dopływ z Kowalówki)	2,0	1,5	-
3	PZMZ-51	3+541 (zintegrowane z rzeką Dopływ z Kowalówki)	2	1,5	-
4	PZM-52	3+892	1,5	1,0	0,07
5	PZM-54	5+697	1,5	1,0	0,07
6	PZM-55	7+643	1,5	1,0	0,07
7	PZMZ-56	9+209 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Parznic)	2,0	1,5	-
8	PZMZ-57	9+767 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Parznic)	2,0	1,5	-
9	PZMZ-59	11+366 (zintegrowane z ciekim b.n.)	2,0	1,5	-
10	PZM-61	15+904	1,5	1,0	0,07
11	PZMZ-62	17+674 (zintegrowane z ciekim b.n.)	1,5	1,0	0,07
12	PZMZ-63	18+210 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Grzmucina)	2,0	1,5	-
13	PZM-65	19+565	1,5	1,0	0,07

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Szerokość ≥ (m)	Wysokość ≥ (m)	Współczynnik ciasnoty ≥
14	PZM-66	20+114	1,5	1,0	0,07
15	PZMZ-68	22+745 (zintegrowane z ciekim b.n.)	2,0	1,5	-
16	PZM-69	24+702	1,5	1,0	0,07
17	PZM-70	27+035	1,5	1,0	0,07
18	PZM-71	28+331	1,5	1,0	0,07
19	PZMZ-73	28+713 (zintegrowane z ciekim b.n.)	2,0	1,5	-
20	PZM-75	32+692	1,5	1,0	0,07
21	PZMZ-76	33+998 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Janowa	2,0	1,5	-
22	PZMZ-77	34+824 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Józefowa)	2,0	1,5	-
23	PZM-32	38+686	1,5	1,0	0,07
24	PZMZ-33	39+871 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Niwek)	2,0	1,5	-
25	PZMZ-35a	43+620 (zintegrowane z ciekim b.n.)	2,0	1,5	-
26	PZM-32a	45+127	2,0	1,5	0,07
27	PZM-37	47+747	1,5	1,0	0,07
28	PZM-38	50+233	1,5	1,0	0,07

PZM – przejście dla małych zwierząt i płazów

PZMZ – przejście dla małych zwierząt i płazów zintegrowane

- 1.3.10.** Przy przejściach dla małych zwierząt i płazów zaprojektować płotki ochronne i ochronno-naprowadzające wykonane z siatki stalowej o oczku $\leq 5 \times 5$ mm lub z płyt pełnych (metal/tworzywa sztuczne/beton) o wysokości min. 50 cm, z dodatkową min. 10 cm przewieszką oraz wkopane na głębokość min. 15 cm w ziemię. Płotki należy ustawić na długości min. 100 m w każdą stronę od wlotu przepustu. Wygradzenia powinny szczelnie dolegać do skrzydeł przepustu. Zakończenia wygradzeń powinny posiadać U-kształtną zawrotkę. W miejscach przecięcia linii wygradzeń przez drogi poprzeczne należy zastosować tzw. stop-rynny. Przejścia dla płazów w obrębie terenów silnie uwodnionych należy wyposażyć w półki z naprowadzeniem, umożliwiające przedostanie się zwierząt. Półki należy

umieścić ponad powierzchnią wody.

- 1.3.11.** Stałe płotki ochronne należy zlokalizować w szczególności w lokalizacjach wskazanych w tabeli:

Tabela 5. Lokalizacje ustawienia stałych płotków ochronnych i ochronno-naprowadzających dla małych zwierząt.

od	do	Strona drogi
0+440	0+550	Lewa
2+520	4+000	Prawa
2+700	4+000	Lewa
5+300	5+900	Lewa
5+600	6+000	Prawa
10+400	10+900	Lewa
10+400	11+100	Prawa
11+200	11+860	Lewa
11+200	11+880	Prawa
11+890	11+960	Prawa
15+800	16+000	Lewa, Prawa
17+500	18+550	Prawa
17+570	18+550	Lewa
19+450	19+700	Lewa, Prawa
19+950	20+200	Prawa
20+000	20+200	Lewa
22+400	23+860	Prawa
22+500	22+950	Lewa
23+550	23+960	Lewa
26+600	27+200	Lewa, Prawa
27+900	29+300	Prawa
27+900	28+400	Lewa
28+600	29+300	Lewa
30+150	30+900	Lewa
30+300	30+900	Prawa
31+130	31+400	Prawa
32+500	33+000	Prawa
32+600	33+000	Lewa
33+860	34+100	Lewa, Prawa
34+700	35+000	Lewa
34+650	35+000	Prawa
35+500	36+250	Lewa, Prawa
41+150	41+370	Lewa, Prawa
43+550	44+050	Lewa, Prawa
45+050	45+250	Lewa, Prawa
45+650	46+150	Lewa, Prawa
53+000	53+200	Lewa, Prawa

- 1.3.12.** W obrębie wykazanych miejsc przemieszczania się średnich i dużych zwierząt, należy zaprojektować i wykonać przejścia dla ww. grup zwierząt, w lokalizacjach wskazanych w tabeli. W przypadku przecięcia trasy z istniejącymi rzekami, rowami będą to przejścia zespolone z infrastrukturą mostową, przepustami.

Tabela 6. Lokalizacja przejść dla zwierząt średnich i dużych.

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Szerokość ≥ (m)	Wysokość ≥ (m)	Współczynnik ciasnoty ≥
1	PZDs-30	2+000	6	2,5	0,7
2	PZDsz-31	3+012 (zintegrowane z rzeką Dopływ z Kowalówki)	6	2,5	0,7
3	PZDsz-33	5+841 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
4	PZDsz-35	10+518 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
5	MK-36	12+651	50	-	-
6	PZDdz-37	13+793 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	5	1,5
7	PZDdz-38	14+669 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	5	1,5
8	PZDsz-39	21+642 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
9	PZDsz-40	23+711 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
10	PZDs-42	26+202	6	2,5	0,7
11	PZDs-43	28+003	6	2,5	0,7
12	PZDsz-44	30+811 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
13	MS-66 /PZDdz-45	31+255 (zintegrowane z rzeką Tczówka)	15	5	1,5
14	MD-66a/ PZDdz-45	~ 31+255 (zintegrowane z rzeką Tczówka)	15	5	1,5
15	MD-66b/ PZDdz-45	~ 31+255 (zintegrowane z rzeką Tczówka)	15	5	1,5
16	PZDdz-47	32+935 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	5	1,5
17	PZDd-48	35+871	15	5	1,5
18	MS-30/ PZDdz-17	41+260 (zintegrowane z rzeką Zwolenką)	15	5	1,5
19	PZDsz-18a	43+968 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Helenówki)	6	2,5	0,7
20	PZDdz-19a	45+735 (zintegrowane z rzeką Dopływ spod Jadwinowa)	15	5	1,5
21	PZDs-20a	46+814	6	2,5	0,7
22	PZDs-22	49+593	6	2,5	0,7
23	MS-36a /PZDsz-23	51+858 (zintegrowane z rzeką Plewka)	6	2,5	0,7

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Szerokość ≥ (m)	Wysokość ≥ (m)	Współczynnik ciasnoty ≥
24	MD-36B/PZDsz-23A	~ 51+858 (zintegrowane z rzeką Plewka)	6	2,5	0,7
25	PZDdz-24	53+047 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	3,5	1,5

PZDd – przejście dla dużych zwierząt
 PZDdz – przejście dla dużych zwierząt zintegrowane
 PDZs – przejście dla średnich zwierząt
 PZDsz – przejście dla średnich zwierząt zintegrowane
 MK – most krajobrazowy
 MS – most samochodowy (nad ciekim wodnym)
 MD – most drogowy (nad drogą)

- 1.3.13.** Przejścia dla zwierząt wkomponować w otoczenie, zapewniając ciągłość siedlisk i krajobrazów. Zaprojektować i wykonać nasadzenia drzew i krzewów – roślinności przywabiającej i naprowadzającej, W granicach przejść zaplanować umieszczenie głązów, konarów, kłód oraz zastosowanie naturalnego podłoża (gleba, piasek, drobny żwir). Zagospodarowanie przejścia zaprojektować zgodnie z przyjętymi standardami, np. wg wytycznych „Poradnika projektowania przejść dla zwierząt i działań ograniczających śmiertelność fauny przy drogach” Rafał T. Kurek, Warszawa 2011.
- 1.3.14.** Na całości trasy zastosować ogrodzenie siatkowe (wys. min. 250 cm nad powierzchnią ziemi) ze zmienną wielkością oczek (mniejsza średnica, np. 5 x 15 cm do wysokości 100 cm ogrodzenia). Siatka powinna być wkopana w ziemię na głębokość około 30 cm. Konstrukcja wspiera się ze słupków stalowych – maksymalny rozstaw słupków 300 cm. Bramy i furtki uszczelnić np. poprzez gumowe uszczelki, nakładki w celu ograniczenia przenikania zwierząt na teren drogi.
- 1.3.15.** Zastosować minimalizację oddziaływania bariery psychofizycznej w zasięgu przejść dla zwierząt opartej na działaniach o charakterze osłonowym, w lokalizacjach wskazanych w tabeli. W projekcie wykorzystać budowanie osłon (ekranów) antyolśnieniowych chroniących zwierzęta przed oślepianiem przez przejeżdżające pojazdy. Osłony należy lokalizować wzdłuż zewnętrznych krawędzi przejścia oraz krawędzi nasypów najść. Ekranowaniem należy objąć całe przejście – włącznie z najściami. W przypadku obiektów projektowanych w wykopach (bez najść w postaci nasypów ziemnych) ekrany powinny być zlokalizowane na powierzchni przejścia oraz poza jego krawędziami – na długości równej co najmniej szerokości minimalnej przejścia. Natomiast na przejściach dolnych należy lokalizować osłony wzdłuż krawędzi jezdni. Ekranowaniem należy objąć całe przejście oraz odcinki dróg o długości co najmniej 50 m poza przejściem, w obu kierunkach w następujących lokalizacjach:

Tabela 7. Lokalizacja ekranów antyolśnieniowych oraz zieleni naprowadzającej.

od	do	strona	od	do	strona
1+945	2+055	Lewa	1+945	2+055	Prawa
2+955	3+065	Lewa	2+955	3+065	Prawa
5+785	5+895	Lewa	5+785	5+895	Prawa
10+465	10+575	Lewa	10+465	10+575	Prawa

od	do	strona	od	do	strona
12+595	12+705	Lewa	12+595	12+705	Prawa
13+740	13+850	Lewa	13+740	13+790	Prawa
14+615	14+725	Lewa	14+615	14+725	Prawa
21+585	21+635	Lewa	21+585	21+635	Prawa
23+600	23+770	Lewa	23+600	23+770	Prawa
26+145	26+255	Lewa	26+145	26+195	Prawa
27+950	28+060	Lewa	27+950	28+060	Prawa
30+755	30+865	Lewa	30+755	30+865	Prawa
31+200	31+310	Lewa	31+200	31+310	Prawa
32+880	32+930	Lewa	32+880	32+930	Prawa
35+815	35+925	Lewa	35+815	35+925	Prawa
41+205	41+255	Lewa	41+205	41+255	Prawa
43+920	44+030	Lewa	43+920	44+030	Prawa
45+640	45+750	Lewa	45+640	45+750	Prawa
46+770	46+820	Lewa	46+770	46+820	Prawa
49+540	49+650	Lewa	49+540	49+650	Prawa
51+865	51+915	Lewa	51+865	51+915	Prawa
52+990	53+040	Lewa	52+990	53+040	Prawa

Dodatkowe warunki dla województwa lubelskiego

- 1.3.16.** Zbiorniki retencyjne naziemne lokalizować w odległości co najmniej 50 m od zewnętrznych krawędzi przejść dla zwierząt małych oraz 100 m od zewnętrznych krawędzi przejść dla zwierząt średnich i dużych. Wszystkie zbiorniki należy zabezpieczyć przed dostępem małych zwierząt, w szczególności płazów poprzez wykonanie ogrodzeń ochronnych (herpetologicznych) z przewieszką, analogicznych jak w przypadku przepustów. Elementy te należy lokalizować na długości całego zbiornika, oraz powyżej i poniżej zbiornika, na długości minimum 50 metrów. Ściany zbiornika od strony planowanej drogi S12 powinny być strome. Natomiast ściany przeciwległe powinny być łagodnie wyprofilowane o nachyleniu $\leq 1:2,5$. W linii ogrodzeń zbiorników otwartych, położonych na przeciwnych brzegach względem drogi, należy wykonać rampy ewakuacyjne umożliwiające opuszczenie zbiorników przez płazy i inne małe zwierzęta, ponad ogrodzeniem ochronnym.
- 1.3.17.** Przy przejściach dla małych zwierząt i płazów zaprojektować płotki ochronne i ochronno-naprowadzające. Ogrodzenia ochronno-naprowadzające wykonać przed oddaniem drogi ekspresowej do eksploatacji, z uwzględnieniem poniższych wytycznych:
- wysokość ponad poziom gruntu powinna wynosić minimum 50 cm,
 - ogrodzenie powinno być wkopane w grunt na głębokość minimum 15 cm,

- ogrodzenie powinno być wykonane z pełnych paneli lub siatki stalowej,
 - maksymalne wymiary oczek ogrodzenia z siatki powinny wynosić 5 x 5 mm,
 - w części górnej ogrodzenie powinno mieć przewieszkę o długości minimum 10 cm odgiętą „na zewnątrz” od drogi pod kątem 45-90°,
 - na końcach ogrodzeń należy wykonać zawrotki w kształcie litery „C” lub „U”,
 - ogrodzenia powinny być szczelnie połączone z przyczółkami przejść i przepustów,
 - w pasie bezpośrednio przylegającym do ogrodzeń ochronno-naprowadzających nie wolno stosować wysiewu i nasadzeń roślin, które mogą utrudniać naprowadzanie zwierząt na przejścia i mogą ułatwiać wspinanie się i przekraczanie ogrodzeń.
- 1.3.18.** W obrębie wykazanych miejsc przemieszczania się płazów i gadów, na wysokości najważniejszych miejsc rozrodczych herpetofauny zaprojektować i wykonać przejścia dla płazów i gadów. W przypadku przecięcia trasy z istniejącymi rzekami, czy rowami będą to przejścia zespolone z infrastrukturą mostową, przepustami. Wskazuje się na potrzebę wykonania grodzien ochronnych w następującym orientacyjnym kilometrażu: 54+300 54+480 L i P; 55+090 55+450 L i P; 56+740 56+850 L; 56+740 57+110 P; 57+610 57+820 L i P; 60+940 61+350 L i P; 65+990 66+000 L; 65+980 66+150 P.
- 1.3.19.** Wytyczne dla przejść dolnych dla małych zwierząt (zające, wydry, łasice, gryzonie, płazy, gady):
- w przypadku zastosowania przejścia o przekroju prostokątnym przejścia dopuszcza się niewielkie skosy konstrukcyjne w narożnikach,
 - obustronne suche półki dla zwierząt, wyniesione ponad poziom zalewania cieku,
 - szerokość suchych półek dla zwierząt powinna wynosić 2 x 0,5 m,
 - >1,5 m od półki do spodu konstrukcji,
 - nie stosować półek suchych z koszy kamiennych (gabionów), powierzchnie suchych półek wyrównać i pokryć rodzimym gruntem,
 - suche półki powinny łączyć się z terenem otaczającym przejście w sposób umożliwiający swobodne przechodzenie zwierząt,
 - obustronne ogrodzenie ochronno-naprowadzające (płotki) wzdłuż drogi naprowadzające zwierzęta do przejścia, połączone odpowiednio z półkami,
 - rowy odwodnieniowe oraz melioracyjne w strefach naprowadzania zwierząt skanalizowane.
- 1.3.20.** Lokalizacja [km] przejść dla małych zwierząt:

Lp.	Nazwa	Wariant E
1	PZMZ-41	54+395 (zintegrowane z ciekim b.n.)
2	PZM-42	55+342
3	PZMZ-43	56+791 (zintegrowane z ciekim b.n.)
4	PZM-44	57+703
5	PZM-45	59+155
6	PZM-46	60+041

- 1.3.21.** Wytyczne dla przejść dolnych dla średnich zwierząt:
- a) wysokość (światło pionowe) $\geq 2,5$ m,
 - b) wymiary minimalne – szerokość (światło poziome) ≥ 6 m,
 - c) współczynnik względnej ciasnoty $\geq 0,7$ (suche),

- d) w przypadku dróg dwujezdniowych zaleca się stosowanie doświetlenia powierzchni przejścia przez stosowanie otworów lub szczelin doświetleniowych w pasie rozdziału (jeśli pozwalają na to cechy konstrukcyjne obiektu) wyposażonych w transparentny ekran akustyczny na całym obwodzie,
- e) wzdłuż ogrodzenia naprowadzającego powinny zostać wykonane gęste nasadzenia z drzew i krzewów gatunków rodzimych dostosowanych do lokalnych warunków siedliskowych oraz chętnie zjadanych przez zwierzęta,
- f) podłoże pod obiektem powinno zostać wysypane gruntem pochodzącym z rejonu przejścia; niedopuszczalne jest wykorzystanie gruntu pochodzącego z wykopów i zanieczyszczonego materiałami budowlanymi takimi jak gruz, pręty stalowe, czy resztki innych materiałów.

1.3.22. Wytyczne dla przejść dolnych zespolonych z rzeką lub mniejszym ciekim dla średnich i dużych zwierząt:

- przejście dla dużych zwierząt – szerokość minimalna (światło poziome) $\geq 2 \times$ szerokość koryta rzeki, wysokość minimalna (światło pionowe) ≥ 5 m,
- przejście dla średnich zwierząt – szerokość minimalna (światło poziome) $\geq 2 \times$ szerokość koryta rzeki, wysokość minimalna (światło pionowe) $\geq 2,5$ m,
- koryto ciekum powinno pozostać w naturalnym przebiegu, wszelkie regulacje, zmiany przebiegu i umocnienia (ubezpieczenia) skarp należy prowadzić tylko w sytuacjach koniecznych wynikających z realnych zagrożeń dla konstrukcji mostu, z wykorzystaniem metod przyjaznych dla zwierząt – np. geosyntetyki pokryte gruntem, narzut kamienny,
- powierzchnia przeznaczona dla zwierząt powinna mieć zachowaną naturalną pokrywą roślinną lub odtworzoną wraz z kształtowaniem odpowiednich warunków siedliskowych,
- w przypadku dróg dwujezdniowych zaleca się stosowanie doświetlenia powierzchni przejścia przez stosowanie otworów lub szczelin doświetleniowych w pasie rozdziału, wyposażonych w ekrany przeciwoślnieniowe na całym obwodzie oraz w ekrany przeciwoślnieniowe na długości obiektu, a także w 50 metrów w każdą stronę,
- zaprojektować roślinność przywabiającą i naprowadzającą przy przejściach dla dużych zwierząt, w celu nakierowania zwierząt na przejścia.

1.3.23. Lokalizacja [km] przejść dla średnich i dużych zwierząt:

Lp.	Nazwa	Wariant E	Szerokość $\geq$ (m)	Wysokość $\geq$ (m)	Współczynnik ciasnoty $\geq$
1	PZDsz-25	55+090 (zintegrowane z ciekim b.n.)	6	2,5	0,7
2	PZDdz-27	61+181 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	5,0	1,5
3	PZDsz-28	63+906 (zintegrowane z ciekim b.n.)	15	3,5	1,5
4	PZDs-29	64+873	15	3,5	1,5

1.3.24. Ogrodzić całą trasę drogi ekspresowej (obustronnie) siatką drucianą na metalowych słupkach, o wysokości min. 250 cm nad powierzchnią terenu, ze zmienną wielkością oczek (mniejsza średnica, np. 5 x 15 cm do wysokości 100 cm ogrodzenia).

1.3.25. Furtki w ogrodzeniu drogi ekspresowej wyposażyć w mechanizmy samozamykające i zaprojektować tak, aby przestrzenie pomiędzy skrzydłami furtki, a słupkami ogrodzenia i podłożem, nie były większe niż szerokość najmniejszych oczek w siatce ogrodzenia drogi. Furtki winny otwierać się wyłącznie w kierunku przeciwnym do pasa drogowego.

1.3.26. Ogrodzenie drogowe musi spełniać następujące warunki:

- a) ogrodzenie należy prowadzić możliwie blisko krawędzi jezdni, jak najmniej ingerując w obszar otaczający,
- b) w przypadku przebiegu drogi w wykopie, ogrodzenie musi być zlokalizowane przy krawędzi wykopu w zalecanej odległości nie mniejszej niż 1 m od krawędzi (w przypadku braku możliwości technicznych, odległość ta może ulec zmniejszeniu),
- c) w przypadku przebiegu drogi na nasypie, ogrodzenie musi być zlokalizowane możliwie blisko podstawy nasypu,
- d) w przypadku przechodzenia ogrodzenia nad rowem odwadniającym drogę ekspresową, rów ten należy przykryć (zarurować), lub zastosować konstrukcje, zabezpieczające przed przedostawaniem się zwierząt na pas ruchu, z jednoczesnym zachowaniem przepływu wody (np. w formie stalowych krat lub płyt perforowanych),
- e) w przypadku przechodzenia ogrodzenia przez pasy technologiczne należy zastosować dodatkowe rozwiązania zabezpieczające przed przedostawaniem się płazów na ww. pasy (np. poprzez stosowanie gumowych uszczelnień),
- f) ogrodzenie należy skonstruować w taki sposób, by naprowadzało zwierzęta na przejścia, łączyło się w sposób płynny ze wszystkimi obiektami umożliwiającymi migrację zwierząt, tak aby nie pozostała pusta przestrzeń między tymi obiektami/ekranami antyolśnieniowymi, a ogrodzeniem, uniemożliwiając przedostanie się zwierząt na pas drogowy,
- g) w miejscach lokalizacji przepustów dla małych zwierząt, płazów i cieków wodnych, ogrodzenia muszą łączyć się w sposób szczelny z czołem przepustu lub przechodzić bezpośrednio ponad wlotem przepustu; odstępstwa od tego wymogu mogą wynikać jedynie z braku możliwości technicznych oraz ukształtowania terenu,
- h) ogrodzenie drogowe należy prowadzić jako długie odcinki proste, bez gwałtownych załamań (zalecane jednorazowe załamania, nie większe niż 15°),
- i) rozstaw słupów w ogrodzeniu drogowym nie powinien przekraczać 300 cm.

2. Stwierdzam konieczność monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w zakresie przyrodniczym.

Warunki dla województwa mazowieckiego

2.1. Po upływie 12 miesięcy od dnia oddania drogi do eksploatacji należy zaplanować i wykonać monitoring porażalicyjny fauny przez okres 3 lat (np. II, III, V rok), który powinien:

- a) umożliwić ocenę efektywności działania zaprojektowanych rozwiązań minimalizujących efekt bariery ekologicznej tworzonej przez drogę, w szczególności: właściwy dobór lokalizacji przejść, odpowiednie ich zagęszczenie, dobór właściwego typu i parametrów technicznych przejść do sytuacji przestrzennej i ekologii gatunków zwierząt, jakim przejścia mają służyć, zróżnicowanie rodzajów przejść, tak aby wszystkie gatunki zwierząt (o różnych wymaganiach) mogły przekraczać planowaną inwestycję liniową, właściwa organizacja zieleni naprowadzającej dla zwierząt w kierunku przejść oraz ich optymalną osłonę, a także właściwy stan ogrodzenia i zastosowanych rozwiązań w postaci zbiorników kompensujących,
- b) w przypadku herpetofauny obejmować cały okres aktywności płazów od migracji godowych do migracji jesiennych na zimowiska, w okresach migracji kontrole powinny odbywać się przynajmniej raz w tygodniu,
- c) obejmować kontrole miejsc przeniesienia herpetofauny na stanowiska zastępcze, uwzględniające stan przed przeniesieniem osobników, szacunkową liczebność danego gatunku oraz trendy w populacji. Obserwacje należy prowadzić w okresach trwania migracji/dispersji w danym sezonie. W celu wyznaczenia początku terminu obserwacji należy prowadzić wstępne obserwacje warunków pogodowych i aktywności płazów w otoczeniu drogi,
- d) być wykonany co najmniej dla przejść reprezentatywnych zlokalizowanych w zasięgu regionalnych i ważnych lokalnych korytarzy migracyjnych:
 - PZM-48 2+775 km
 - PZMZ-59 11+366 (zintegrowane z ciekami b.n.)
 - PZDsz-31 3+012 (zintegrowane z rzeką Dopływ z Kowalówki)
 - MK-36 12+651

- PZDdz-37 13+793 (zintegrowane z ciekim b.n.)
 - PZDdz-38 14+669 (zintegrowane z ciekim b.n.)
 - PZDs-42 26+202
 - PZDs-43 28+003
 - MS-66 /PZDdz-45 31+255 (zintegrowane z rzeką Tczówka)
 - PZDd-48 35+871
 - MS-30/ PZDdz-17 41+260 (zintegrowane z rzeką Zwolenką)
 - PZDs-20a 46+814
- e) obejmować kompleksową ocenę stanu technicznego oraz uwarunkowań środowiskowych przejść:
- stanu technicznego przejścia (uszkodzenia konstrukcji, uszkodzenia lub braki w ogrodzeniu na przejściu, braki w pokryciu roślinnością, obecność niepożądanych elementów pochodzenia antropogenicznego, obecność obiektów blokujących przejście lub zmniejszających jego drożność dla zwierząt, itp.),
 - zagospodarowanie powierzchni przejścia (pokrycie roślinnością, skład gatunkowy, obecność kamieni, karp korzeniowych, urządzeń technicznych, obecność drogi, cieklu wodnego itp.),
 - zagospodarowanie otoczenia przejścia (obecność i stan ogrodzeń naprowadzających, obecność i skład gatunkowy roślinności naprowadzającej, rodzaj środowiska po obu stronach przejścia, typ roślinności, obecność urządzeń i konstrukcji, elementów mogących powodować stresu zwierząt lub utrudniać korzystanie z przejścia, odległość do najbliższych zabudowań),
 - informacja nt. aktywności ludzi na przejściu i w bezpośrednim sąsiedztwie (ślady butów, opon, pozostawione przedmioty),
 - zalecenia dotyczące bieżącej kontroli i zabiegów technicznych w obrębie przejścia,
 - sugestie dotyczące koniecznych, możliwych do przeprowadzenia zmian technicznych przejścia oraz zmian jego zagospodarowania, które powinny przyczynić się do jego lepszego wykorzystania przejścia przez zwierzęta.

Monitoring użytkowania przejść dla małych, średnich i dużych zwierząt, wykonać zgodnie z poniższymi zaleceniami:

- a) monitoring należy prowadzić poprzez rejestrację zwierząt przy pomocy automatycznych kamer wideo (tzw. wideopułapek). Wykonywać 12 sesji rejestracji obrazu i dźwięku rocznie; każdą sesję prowadzić przez dwa kolejne tygodnie w miesiącu. Przy doborze liczby i rozstawienia kamer należy wziąć pod uwagę szerokość przejścia, zasięg czujnika ruchu, a także zasięg oświetlenia nocą, tak aby zasięgiem objąć całą szerokość przejścia,
- b) wyniki monitoringu przejść dla zwierząt powinny zawierać: listę gatunków zwierząt stwierdzonych na przejściu, częstość użytkowania przejścia przez dany gatunek, stałość występowania gatunku na przejściu, a także interpretację uzyskanych danych,
- c) rejestrację zwierząt wideopułapkami zaleca się uzupełnić rejestracją tropów zwierząt, identyfikacją odchodów oraz identyfikacją śladów żerowania, uszkodzeń roślin i innych śladów obecności zwierząt na całej powierzchni przejść oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, tj. w strefach najść, zgodnie z poniższymi wytycznymi:
 - i. kontrole wykorzystania przejść przez ssaki prowadzić przy udziale specjalisty teriologa co 10 dni, przez okres 8 tygodni w każdej porze roku, tj. w miesiącach: grudzień/styczeń-luty, marzec-maj, lipiec-wrzesień, październik – listopad/grudzień,
 - ii. identyfikację gatunków i ich liczebności kontrolować metodą rejestracji tropów zwierząt na pasach z piaskiem, umiejscowionych w środkowej części przejścia dla zwierząt, na całej jego szerokości (od krawędzi do krawędzi). Pas z piaskiem powinien mieć postać rynny o głębokości ok. 15 cm i szerokości ok. 2,5 m. Dno rynny należy zabezpieczyć folią lub geowłókniną, która uniemożliwi przerastanie roślin, a następnie wypełnić drobnoziarnistym piaskiem. Każdorazowo podczas kontroli usuwać zarastającą roślinność na pasach z piaskiem, a po zakończeniu danej obserwacji zagrabić pasy,

- iii. identyfikację gatunków i określenie liczby osobników przemieszczających się w otoczeniu przejść dla dużych i średnich zwierząt należy prowadzić poprzez rejestrację tropów na transektach na śniegu lub piasku.

2.2. Wyniki z danego roku objętego pracami monitoringowymi, w postaci raportów należy przesłać do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie – nie później niż 3 miesiące od daty zakończenia ww. prac.

Warunki dla województwa lubelskiego

2.3. Po upływie 12 miesięcy od dnia oddania drogi do eksploatacji należy wykonać 3 letni monitoring użytkowania przejść dla małych, średnich i dużych zwierząt, w ciągu 6 lat od oddania drogi do eksploatacji, zgodnie z poniższymi zaleceniami:

- a) monitoring należy prowadzić poprzez rejestrację zwierząt przy pomocy automatycznych kamer wideo (tzw. wideopułapek). Wykonywać 12 sesji rejestracji obrazu i dźwięku rocznie; każdą sesję prowadzić przez dwa kolejne tygodnie w miesiącu. Przy doborze liczby i rozstawienia kamer należy wziąć pod uwagę szerokość przejścia, zasięg czujnika ruchu, a także zasięg oświetlenia nocą, tak aby zasięgiem objąć całą szerokość przejścia,
- b) wyniki monitoringu przejść dla zwierząt powinny zawierać: listę gatunków zwierząt stwierdzonych na przejściu, częstość użytkowania przejścia przez dany gatunek, stałość występowania gatunku na przejściu, a także interpretację uzyskanych danych,
- c) rejestrację zwierząt wideopułapkami zaleca się uzupełnić rejestracją tropów zwierząt, identyfikacją odchodów oraz identyfikacją śladów żerowania, uszkodzeń roślin i innych śladów obecności zwierząt na całej powierzchni przejść oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, tj. w strefach najść, zgodnie z poniższymi wytycznymi:
 - i. kontrole wykorzystania przejść przez ssaki prowadzić przy udziale specjalisty teriologa co 10 dni, przez okres 8 tygodni w każdej porze roku, tj. w miesiącach: grudzień/styczeń-luty, marzec-maj, lipiec-wrzesień, październik – listopad/grudzień,
 - ii. identyfikację gatunków i ich liczebności kontrolować metodą rejestracji tropów zwierząt na pasach z piaskiem, umiejscowionych w środkowej części przejścia dla zwierząt, na całej jego szerokości (od krawędzi do krawędzi). Pas z piaskiem powinien mieć postać rynny o głębokości ok. 15 cm i szerokości ok. 2,5 m. Dno rynny należy zabezpieczyć folią lub geowłókniną, która uniemożliwi przerastanie roślin, a następnie wypełnić drobnopiękistym piaskiem. Każdorazowo podczas kontroli usuwać zarastającą roślinność na pasach z piaskiem, a po zakończeniu danej obserwacji zagrabić pasy,
 - iii. identyfikację gatunków i określenie liczby osobników przemieszczających się w otoczeniu przejść dla dużych i średnich zwierząt należy prowadzić poprzez rejestrację tropów na transektach na śniegu lub piasku.

2.4. W trakcie monitoringu należy dokonać kompleksowej oceny:

- stanu technicznego przejścia (uszkodzenia konstrukcji, uszkodzenia lub braki w ogrodzeniu na przejściu, obecność niepożądanych elementów pochodzenia antropogenicznego, obecność obiektów blokujących przejście lub zmniejszających jego drożność dla zwierząt, pokrycie roślinnością, w tym kontrola występowania gatunków obcych dla krajowej flory itp.),
- zagospodarowania otoczenia przejścia (stan roślinności naprowadzającej, w tym liniowych struktur ułatwiających nietoperzom korzystanie z przejść, stan ogrodzeń naprowadzających, obecność elementów mogących utrudniać lub zniechęcać zwierzęta do korzystania z przejść),
- aktywności ludzi na przejściu i w bezpośrednim sąsiedztwie (ślady butów, opon, pozostawione przedmioty).

2.5. Na podstawie wyników monitoringu należy sformułować i wdrożyć zalecenia dotyczące koniecznych i możliwych do wprowadzenia zmian w zastosowanych rozwiązaniach technicznych oraz w zagospodarowaniu przejść oraz otoczenia, które poprawią ich funkcjonalność i wpłyną pozytywnie na wykorzystanie przejść przez zwierzęta.

2.6. Wyniki corocznego monitoringu w postaci raportów należy przedłożyć Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie, nie później niż do 3 miesięcy od dnia zakończenia monitoringu za dany rok.

3. Stwierdzam konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy ooś w szczególności w zakresie:

- 3.1.** Przedstawienia szczegółowych rozwiązań dotyczących planowanego systemu odwodnienia drogi, obiektów inżynierskich, miejsc obsługi podróżnych (zwanym dalej „MOP”) i obwodu utrzymania drogowego (zwanego dalej „OUD”) oraz wpływu na środowisko gruntowo-wodne.
- 3.2.** Weryfikacji i uszczegółowienia lokalizacji, rodzaju oraz parametrów technicznych projektowanych zabezpieczeń akustycznych uwzględniającej aktualizację zabudowy i terenów podlegających ochronie akustycznej oraz prognozy ruchu.
- 3.3.** Analizy oddziaływania wynikającego z emisji drgań na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia ze szczególnym uwzględnieniem etapu budowy drogi.

4. Nakładam obowiązek wykonania analizy porealizacyjnej.

4.1. Należy wykonać analizę porealizacyjną w zakresie poziomów hałasu. Zakres analizy porealizacyjnej powinien obejmować:

- określenie zasięgu hałasu powodowanego w wyniku użytkowania przedmiotowego przedsięwzięcia, zgodnie z obowiązującą metodyką referencyjną, określoną przez ministra właściwego ds. środowiska poprzez:
 - a) procedurę pomiarową polegającą na wykonaniu pomiarów w reprezentatywnych punktach o orientacyjnej lokalizacji:

Receptor	km	Strona	Odległość od osi
155	7961	L	201
156	7954	L	207
201	16294	L	323
235	16963	L	77
271	24367	P	239
272	24382	P	241
282	29109	L	258
283	30743	L	278
286	34535	L	124
330	40864	L	56
385	47403	L	246
402	49884	P	249
403	49893	P	247
411	51234	P	68
413	52141	P	251
417	53287	P	279
420	54594	P	71
508	60599	P	280
509	60620	P	275
510	60649	P	290
594	65828	P	88
595	65832	P	92

- b) procedurę obliczeniową z jednoczesną weryfikacją modelu obliczeniowego za pomocą pomiarów przeprowadzonych co najmniej w punktach, o których mowa w pkt. a)

- ocenę skuteczności zastosowanych rozwiązań minimalizujących ponadnormatywne oddziaływanie hałasu oraz określenie rzeczywistego oddziaływania hałasu na tereny podlegające ochronie akustycznej.

Analizą porealizacyjną należy objąć cały odcinek planowanej do budowy drogi. W razie potrzeby należy zwiększyć liczbę punktów pomiarowych, tak aby możliwe było określenie oddziaływania

akustycznego drogi ekspresowej w stosunku do wszystkich terenów podlegających ochronie przed hałasem, znajdujących się w zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia.

Analizę porealizacyjną należy wykonać w terminie po upływie 12 miesięcy od dnia oddania przedmiotowego odcinka drogi ekspresowej S12 do użytkowania i przedstawić jej wyniki Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie w terminie 24 miesięcy od dnia oddania obiektu do użytkowania.

Przy stwierdzeniu przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, należy przedstawić rozwiązania zabezpieczające tereny chronione przed ponadnormatywnym oddziaływaniem akustycznym (w tym m.in. podwyższenie już zrealizowanych lub wykonanie dodatkowych ekranów akustycznych, zastosowanie dyfraktorów). Jeżeli nie będzie możliwości technicznych, technologicznych i organizacyjnych, by zapobiec ewentualnym przekroczeniom dopuszczalnych poziomów hałasu, należy podjąć działania mające na celu utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania.

Dodatkowy warunek dla województwa mazowieckiego

- 4.2.** Należy wykonać analizę porealizacyjną w zakresie oddziaływania przedsięwzięcia na faunę oraz ocenę planowanych działań zapobiegawczych z rzeczywistym oddziaływaniem przedsięwzięcia i działaniami podjętymi dla jego ograniczenia. Analizę porealizacyjną należy przedstawić Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Warszawie w terminie 6 miesięcy od zakończenia ostatniego monitoringu porealizacyjnego.
- 5.** Nie stwierdzam konieczności przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.
- 6.** Zgodnie z art. 82a ustawy ooś, przed uzyskaniem decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy ooś, wskazuję działki konieczne do przeprowadzenia prac przygotowawczych polegających na wycince drzew i krzewów:

powiat radomski Huta Mazowskańska:

142507_2.0005.192
142507_2.0005.193
142507_2.0005.195

powiat radomski Makowiec:

142510_5.0019.AR_3.1073
142510_5.0019.AR_3.1074
142510_5.0019.AR_3.1083
142510_5.0019.AR_4.1067
142510_5.0019.AR_3.1084
142510_5.0019.AR_3.1089/4
142510_5.0019.AR_3.1088

powiat radomski Drożanki:

142502_2.0011.240

powiat zwoleński Filipinów:

143605_5.0003.AR_1.166

powiat zwoleński Jabłonów:

143602_2.0009.AR_2.321/2
143602_2.0009.AR_2.504
143602_2.0009.AR_2.528

powiat zwoleński Łagów:

143603_2.0010.AR_1.160

143603_2.0010.AR_1.194

powiat puławski Polesie Duże:

061409_2.0018.247/1

061409_2.0018.247/2

powiat puławski Leokadiów:

061409_2.0016.263

7. Nadaje decyzji rygor natychmiastowej wykonalności.

Uzasadnienie

W dniu 11 października 2021 r. do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie (zwanego dalej „Regionalnym Dyrektorem”) doręczono wniosek Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad, reprezentowanego przez pełnomocnika – [REDAKCYJNA] p.o. Zastępcy Dyrektora Oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Warszawie – z dnia 11 października 2021 r., znak: O/WA.I-1.4110.2.97.2021.WBR, o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia pn.: *Budowa drogi ekspresowej S12 na odcinku węzeł Radom Południe (z węzłem) – Puławy (węzeł „Bronowice” na obwodnicy Puław)*. Przy piśmie z dnia 27 lipca 2023 r., znak: O/WA.I-1.4110.2.38.2023.WB, inwestor dokonał korekty ww. wniosku w zakresie nazewnictwa wariantu rekomendowanego do realizacji.

Rodzaj inwestycji i fakt zakwalifikowania jej do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko potwierdziły – wynikającą z art. 75 ust. 1 pkt 1 lit. a tiret pierwsze ustawy ooś – właściwość Regionalnego Dyrektora w przedmiotowej sprawie.

Planowane przedsięwzięcie zlokalizowane jest na terenie województwa mazowieckiego oraz lubelskiego, przy czym w przeważającej części usytuowane jest w województwie mazowieckim. Na podstawie art. 75 ust. 5 ustawy ooś decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach w przedmiotowym zakresie wydaje Regionalny Dyrektor, ponieważ na jego obszarze właściwości znajduje się największa część terenu, na którym realizowane ma być przedsięwzięcie. Regionalny Dyrektor wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska właściwego dla pozostałego terenu, na którym ma być realizowane przedsięwzięcie, w tym przypadku Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (zwanego dalej „RDOŚ w Lublinie”).

Rodzaj, parametry techniczne oraz zasięg potencjalnego oddziaływania na środowisko przedmiotowej inwestycji zaliczają ją do grupy przedsięwzięć wymienianych w § 2 ust. 1 pkt 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839, z późn. zm.).

W ramach prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor pismami z dnia 21 października 2021 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.3, WOOS-II.420.70.2021.MBR.4 i WOOS-II.420.70.2021.MBR.5 wystąpił odpowiednio do Mazowieckiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie (zwanego dalej „MPWIS”), Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (zwanego dalej „RZGW”) oraz do RDOŚ w Lublinie o zajęcie stanowiska.

W odpowiedzi na powyższe RZGW pismem z dnia 18 listopada 2021 r., znak: WA.RZŚ.4360.1.137.2021.BW, uzgodnił realizację przedsięwzięcia i określił warunki dotyczące jego realizacji i eksploatacji oraz MPWIS pismem z dnia 22 listopada 2021 r., znak: ZS.7040.443.2021 PK, pozytywnie zaopiniował planowane zamierzenie inwestycyjne wskazując jednocześnie warunki jego realizacji. Natomiast RDOŚ w Lublinie pismem z dnia 22 listopada 2021 r., znak:

WOOS.420.23.2021.SM.2, wezwał do uzupełnienia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (zwanego dalej „raportem ooś”).

W toku prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor stwierdził konieczność uzupełnienia raportu ooś (zarówno pod względem merytorycznym jak i w zakresie zapewnienia jego kompletności zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 74 ust. 1 i 2 ustawy ooś). W dniach 25 listopada 2021 r., 9 czerwca 2022 r., 16 grudnia 2022 r., 26 stycznia 2023 r., 24 maja 2023 r. oraz 9 sierpnia 2023 r. wystosowano wezwania określające zakres wymaganych uzupełnień. Pismo z dnia 25 listopada 2021 r. zawierało również uwagi wskazane w ww. wezwaniu RDOŚ w Lublinie.

Uzupełnienia raportu ooś doręczono do Regionalnego Dyrektora w dniach 22 listopada 2022 r., 27 grudnia 2022 r., 21 marca 2023 r., 28 lipca 2023 r., 21 sierpnia 2023 r. oraz 6 października 2023 r.

Pismami z dnia 9 października 2023 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.44, WOOS-II.420.70.2021.MBR.45 i WOOS-II.420.70.2021.MBR.46, Regionalny Dyrektor przekazał powyższe uzupełnienia odpowiednio do MPWIS, RZGW i RDOŚ w Lublinie i zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie.

W odpowiedzi na powyższe MPWIS pismem z dnia 7 listopada 2023 r., znak: ZS.7040.443.2021 PK, podtrzymał stanowisko wyrażone w opinii z dnia 22 listopada 2021 r. oraz częściowo zmodyfikował wskazane w niej warunki, RZGW pismem z dnia 20 października 2023 r., znak: WA.RZŚ.4360.1.137.2021.BW.2, wezwał do uzupełnienia raportu ooś, natomiast RDOŚ w Lublinie pismem z dnia 31 października 2023 r., znak: WOOS.420.23.2021.SM.3, zwrócił się o przekazanie formalnych wyjaśnień do przesłanej dokumentacji, a następnie pismem z dnia 9 listopada 2023 r., znak: WOOS.420.23.2021.SM.4, wskazał na konieczność przekazania jednolitej wersji raportu ooś, uwzględniającej dotychczasowe zmiany dokumentacji. Regionalny Dyrektor pismem z dnia 10 listopada 2023 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.48, szczegółowo odniósł się to wątpliwości RDOŚ w Lublinie, wskazując jednocześnie na kompletność przekazanej dokumentacji.

Pismem z dnia 13 listopada 2023 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.49, Regionalny Dyrektor wezwał inwestora do uzupełnienia raportu ooś zgodnie z ww. pismem RZGW z dnia 20 października 2023 r. Inwestor w odpowiedzi z dnia 29 listopada 2023 r. wskazał, że w jego opinii wezwanie RZGW jest bezpodstawne, gdyż raport ooś obejmuje treści wyszczególnione w wezwaniu. Następnie po wezwaniu Regionalnego Dyrektora z dnia 6 grudnia 2023 r. o dostarczenie wymaganej liczby egzemplarzy ww. uzupełnienia, inwestor w dniu 11 grudnia 2023 r. doręczył wymagane dokumenty.

Pismami z dnia 19 grudnia 2023 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.52, WOOS-II.420.70.2021.MBR.53 i WOOS-II.420.70.2021.MBR.54, Regionalny Dyrektor przekazał powyższe uzupełnienie odpowiednio do MPWIS, RZGW i RDOŚ w Lublinie i zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie.

W odpowiedzi na powyższe MPWIS pismem z dnia 23 stycznia 2024 r., znak: ZS.7040.443.2021 PK, stwierdził, że przekazane dokumenty nie mają wpływu na stanowisko organu wyrażone opinią z dnia 22 listopada 2021 r., RZGW postanowieniem z dnia 22 stycznia 2024 r., znak: WA.RZŚ.4360.1.137.2021.BW.3 uzgodnił realizację przedsięwzięcia i określił warunki dotyczące jego realizacji i eksploatacji, natomiast RDOŚ w Lublinie pismem z dnia 31 stycznia 2024 r., znak: WOOS.420.23.2021.SM.5, wezwał do uzupełnienia raportu ooś.

Zgodnie z powyższym Regionalny Dyrektor pismem z dnia 6 lutego 2024 r. zwrócił się do inwestora o uzupełnienie raportu ooś zgodnie z ww. pismem RDOŚ w Lublinie. Inwestor w odpowiedzi na ww. pismo w dniu 12 marca 2024 r. doręczył uzupełnienie.

Regionalny Dyrektor ww. uzupełnienie pismami z dnia 16 kwietnia 2024 r., znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.58, WOOS-II.420.70.2021.MBR.59 i WOOS-II.420.70.2021.MBR.60, przekazał odpowiednio do MPWIS, RZGW i RDOŚ w Lublinie i zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie.

W odpowiedzi na powyższe MPWIS pismem z dnia 30 kwietnia 2024 r., znak: ZS.7040.443.2021 PK, podtrzymał stanowisko wyrażone w opinii z dnia 22 listopada 2021 r. oraz częściowo je zmodyfikował, RZGW pismem z dnia 25 kwietnia 2024 r., znak: WA.RZŚ.4360.1.137.2021.BW.4, stwierdził że ww. materiały nie wymagają zmiany stanowiska zawartego w postanowieniu z dnia 22 stycznia 2024 r. a RDOŚ w Lublinie postanowieniem z dnia 16 maja 2024 r., znak: WOOŚ.420.23.2021.SM, pozytywnie zaopiniował przedmiotową inwestycję i wskazał warunki jej realizacji.

W związku z dokonaną przez inwestora przy piśmie z dnia 27 lipca 2023 r., korektą wniosku w zakresie nazewnictwa wariantów, w tym wariantu preferowanego przez inwestora, Regionalny Dyrektor pismem z dnia 21 maja 2024 r., znak: WOOŚ-II.420.70.2021.MBR.62, zwrócił się do MPWIS o jednoznaczne stwierdzenie, którego z aktualnych wariantów inwestycji dotyczy opinia wydana w dniu 22 listopada 2022 r. i ostatecznie zmodyfikowana pismem z dnia 30 kwietnia 2024 r. MPWIS pismem z dnia 28 maja 2024 r. potwierdził, że opinia odnosi się do wariantu „E”.

W związku z faktem, że kwestia dotycząca aktualizacji wariantów nie została uwzględniona w stanowisku RZGW i tym samym uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia odnosiło się do wariantu realizacji inwestycji, który nie znajdował się w ostatecznych materiałach dotyczących planowanego przedsięwzięcia, Regionalny Dyrektor pismem z dnia 21 maja 2024 r., znak: WOOŚ-II.420.70.2021.MBR.63, zwrócił się do RZGW o wyjaśnienie powyższych niejasności.

W odpowiedzi na pismo Regionalnego Dyrektora RZGW postanowieniem z dnia 27 maja 2024 r., znak: WA.RZŚ.4360.1.137.2021.BW.5, sprostował oczywistą omyłkę pisarską w postanowieniu z dnia 22 stycznia 2024 r. Tym samym potwierdził, że jego uzgodnienie dotyczy wariantu „E”.

W raporcie ooś, przedłożonym wraz z wnioskiem o wydanie decyzji środowiskowej, inwestor rozpatrywał cztery główne przebiegi wariantów: A, B, C, AB oraz podwariantu AB (stanowiącego alternatywny przebieg dla wariantu A (od km 46+018 do km 50+914), wariantu B (od km 42+868 do km 47+764) i wariantu AB (od km 44+408 do km 49+304). W wyniku wezwania Regionalnego Dyrektora z dnia 25 listopada 2021 r., znak: WOOŚ-II.420.70.2021.MBR.8, wskazującego na konieczność wyodrębnienia każdego z wariantów i przyporządkowania mu indywidualnej nazwy, inwestor doprecyzował i przeddefiniował nazewnictwo analizowanych wariantów przebiegu drogi ekspresowej S12. W konsekwencji powyższego dodano wariant D (stanowiący przebieg wariantu A z uwzględnieniem dotychczasowego podwariantu AB), dodano wariant E (stanowiący przebieg wariantu B z uwzględnieniem dotychczasowego podwariantu AB), natomiast bez zmian pozostawiono wariant A, wariant B, wariant C i wariant AB. Zgodnie z powyższym, uzupełniona w dniu 22 listopada 2022 r. dokumentacja zawierała analizę sześciu wariantów przebiegu trasy głównej tj. A, B, C, D, E i AB. Raport ooś zawierał również opis przewidywanych skutków dla środowiska w przypadku niepodejmowania przedsięwzięcia.

Poszczególne warianty różnią się długością (od ok. 67 km do ok. 70 km) i przebiegiem, a tym samym lokalizacją węzłów drogowych oraz innych obiektów inżynierskich.

Rozwiązania techniczno-technologiczne każdego z analizowanych wariantów będą analogiczne. Budowa nasypów, konstrukcja nawierzchni, posadowienie obiektów, odwodnienie drogi, oświetlenie węzłów będą rozwiązywane w taki sam sposób, w dostosowaniu do geometrii drogi, topografii terenu, warunków hydrogeologicznych i wymogów technicznych. Z tego powodu rozwiązania techniczno-technologiczne same w sobie nie są kryterium różnicującym w analizie.

Wszystkie rozpatrywane warianty zostały poddane ocenie ich oddziaływania na komponenty środowiska, na które budowa i eksploatacja trasy może wywierać wpływ. Z przedstawionych w raporcie ooś analiz wynika, że oddziaływanie wszystkich wariantów inwestycyjnych na środowisko można uznać za podobne. Jednakże najmniejszym negatywnym oddziaływaniem cechuje się wariant B i wariant E, zaś najmniej korzystny jest wariant AB.

Z informacji zawartych w raporcie o oś wynika, że w dokumentacji projektowej przeprowadzono analizę wariantów na podstawie dodatkowych czynników, takich jak kryteria ekonomiczne czy funkcjonalno-techniczne. Ponadto brano pod uwagę m.in. takie kryteria cząstkowe jak liczba wyburzeń, liczba obiektów inżynierskich do wykonania, kolizje ze szlakami migracji zwierząt, czy przychylność społeczna. Po uwzględnieniu wszystkich kryteriów głównych i cząstkowych analiza wykazała, że najbardziej korzystny dla realizacji jest wariant E.

W raporcie o oś wskazano również, że wariantem najmniej ingerującym w siedliska zwierząt jest wariant B i wariant ten należy uznać za stosunkowo najkorzystniejszy dla środowiska przyrodniczego. Przewiduje się natomiast, że po zastosowaniu zaproponowanych działań minimalizujących, ograniczających, z zakresu rekompensaty i działań zapobiegających budowa, użytkowanie i ewentualna likwidacja przedsięwzięcia we wskazanym do realizacji wariantcie E, będzie w nieznacznym stopniu kolidować z lokalnymi i regionalnymi populacjami zwierząt, siedliskami gatunków chronionych, trasami przemieszczania. Budowa drogi według wariantu E wraz z wszelkimi środkami minimalizującymi oddziaływania będzie nieznacznie obciążona oddziaływaniami ujemnymi dla zachowania właściwego stanu zgrupowań chronionych gatunków zwierząt w analizowanym obszarze. Zaproponowane działania minimalizujące (takie jak przejścia dla zwierząt, siatki zabezpieczające, odtworzenie wybranych siedlisk, właściwe zabezpieczenie budowy i jej przebieg), są adekwatne do skali niewątpliwych zagrożeń płynących z etapu realizacji, funkcjonowania czy likwidacji przedmiotowego odcinka drogi S12.

Wybór do realizacji wariantu E stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.

Regionalny Dyrektor, biorąc również pod uwagę stanowisko MPWIS, RZGW i RDOŚ w Lublinie, podzielił argumentację przytoczoną w raporcie o oś w kwestii celowości i pozytywnych skutków wykonania przedsięwzięcia w wariantcie wskazanym przez inwestora (wariant E).

Zgodnie z opinią RZGW w Warszawie planowane przedsięwzięcie jest zlokalizowane w dorzeczu Środkowej Wisły, na terenie dziewięciu jednolitych części wód powierzchniowych (zwanych dalej JCWP). Zgodnie z podziałem dokonany w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjętym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300), planowane przedsięwzięcie jest zlokalizowane w obrębie jednolitych części wód powierzchniowych oznaczonych kodami:

- Szabasówka do Kobyłki RW20001025223 – stanowi ona naturalną część wód, monitorowaną od 2022 r., wcześniej jej ocena odbywała się na podstawie analiz eksperckich. Jej stan określono jako zły, ze słabym stanem ekologicznym i stanem chemicznym poniżej dobrego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to umiarkowany stan ekologiczny oraz stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), benzo(g,h,i)perylen(w), cypermetryna(w), dichlorfos(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników stan dobry. Dla JCWP ustanowiono odstępstwa na podstawie art. 4 ust. 4 oraz art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Garlica RW200010252269 – stanowi ona naturalną część wód, monitorowaną od 2022 r., wcześniej jej ocena odbywała się na podstawie analiz eksperckich. Nie określono jej stanu ekologicznego ani stanu ogólnego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Mleczna RW20001025269 – jedna z dwóch, na terenie których położona jest największa część planowanej inwestycji – prawie 15 km. Jest to silnie zmieniona część wód, monitorowana od 2016 r. Jej stan ogólny określono jako zły, z umiarkowanym potencjałem ekologicznym. Brak danych dotyczących stanu chemicznego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry potencjał ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D oraz dobry stan

chemiczny. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej,

- Modrzejowianka do Kobylanki RW200010236639 – stanowi ona naturalną część wód, monitorowaną od 2022 r., wcześniej jej ocena odbywała się na podstawie analiz eksperckich. Jej stan ogólny określono jako zły, ze złym stanem ekologicznym i stanem chemicznym poniżej dobrego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to umiarkowany stan ekologiczny oraz stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), benzo(g,h,i)perylen(w), cypermetryna(w), dichlorfos(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników stan dobry. Dla JCWP ustanowiono odstępstwa na podstawie art. 4 ust. 4 oraz art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Mucha RW200010236669 – stanowi ona naturalną część wód, monitorowaną od 2022 r., wcześniej jej ocena odbywała się na podstawie analiz eksperckich. Z powodu braku wcześniejszych badań biologicznych nie określono jej stanu ekologicznego ani stanu ogólnego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D oraz dobry stan chemiczny. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Tczówka RW200010236689 – stanowi ona naturalną część wód, monitorowaną od 2022 r., wcześniej jej ocena odbywała się na podstawie analiz eksperckich. Z powodu braku wcześniejszych badań biologicznych nie określono jej stanu ekologicznego, ani stanu ogólnego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D oraz dobry stan chemiczny. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Zwolenka RW20001023729 – jest to druga, na terenie których położona jest największa część inwestycji – 14,5 km. Jest to naturalna część wód, monitorowana od 2016 r. Jej stan ogólny określono jako zły, z umiarkowanym stanem ekologicznym. Brak danych dotyczących stanu chemicznego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych oraz stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników stan dobry. Dla JCWP ustanowiono odstępstwa na podstawie art. 4 ust. 4 oraz art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Plewka RW20001023769 – jest to naturalna część wód, monitorowana od 2016 r. Jej stan ogólny określono jako zły, z umiarkowanym stanem ekologicznym, stan chemiczny określono jako dobry. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to umiarkowany stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych oraz stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników stan dobry. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- Klikawka RW20001023949 – na jej terenie zlokalizowany jest duży fragment drogi, ponad 10 km. Jest to naturalna część wód, monitorowana od 2016 r. Jej stan ogólny określono jako zły, z umiarkowanym stanem ekologicznym, brak danych dotyczących stanu chemicznego. Jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Cel środowiskowy to dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D oraz dobry stan chemiczny. Dla JCWP ustanowiono odstępstwo na podstawie art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Teren przedsięwzięcia zlokalizowany jest na obszarze jednolitej części wód podziemnych (zwanej dalej JCWPd) o europejskim kodzie GW200087, której stan chemiczny i ilościowy określono jako dobry, a osiągnięcie celów środowiskowych uznano za niezagrażone.

Planowana inwestycja znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 405 Niecka Radomska. Region ten, poza zaopatrzeniem w wodę miejscowych użytkowników, w znaczącym stopniu kształtuje również bilans wód powierzchniowych środkowego odcinka Wisły. Duża powierzchnia tego terenu podatna jest na zanieczyszczenie, co zmusza do rozważnego doboru działań ochronnych. Zaniechania lub opóźnienia w tym względzie mogą spowodować skutki nieodwracalne lub bardzo wolno ustępujące. Powyższe należy mieć na uwadze przy projektowaniu przedsięwzięcia, w szczególności osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego przez JCWP, wykazujących aktualnie stan ekologiczny poniżej dobrego i zły stan ogólny, jak również nie pogarszanie jakości wód podziemnych.

Planowane przedsięwzięcie położone jest poza obszarami wodno-błotnymi, wyznaczonymi na podstawie konwencji ramsarskiej, poza obszarami wybrzeży oraz poza obszarami stref ochronnych ujęć wody.

Z opinii RZGW wynika, że analizując treść wniosku i załączników ustalono, że planowana inwestycja nie obejmuje działań na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, wynikającym z map zagrożenia powodziowego udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r.

Analizując przebieg wszystkich proponowanych wariantów przedmiotowej inwestycji ustalono, że w zależności od wariantu planowana droga zlokalizowana będzie w obszarowych formach ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust.1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r. poz.1478, zwane dalej „uop”):

- obszar europejskiej sieci Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013,
- obszar europejskiej sieci Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035,
- obszar europejskiej sieci Natura 2000 Dolina Zwolenki PLH140006,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Ilża-Makowiec, dla którego obowiązują przepisy zawarte w uchwale Nr 25/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 czerwca 2024 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Ilża – Makowiec* (Mazow.2024.6619, zwanym dalej „Rozporządzeniem”),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Zwolenki, dla którego obowiązują przepisy zawarte w uchwale Nr 41/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie *Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Zwolenki* (Mazow.2024.3775).

W zakresie powyższego wskazuje się, co następuje:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu Ilża – Makowiec (na odcinku około 1,9 km i powierzchni około 13,53 ha co stanowi 0,01 % całkowitej powierzchni), dla którego obowiązującym aktem prawnym jest ww. Rozporządzenie. Zgodnie z ustawą uop oraz Rozporządzeniem na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Ilża – Makowiec obowiązuje szereg zakazów, jednakże realizacja przedmiotowej inwestycji nie spowoduje ich naruszenia. W myśl art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy uop zakazy obowiązujące na terenie obszaru chronionego krajobrazu nie dotyczą realizacji inwestycji celu publicznego,
2. Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013 (na odcinku około 0,06 km i powierzchni około 0,53 ha, co stanowi 0,0008 % całkowitej powierzchni), jest to obszar chroniony z mocy Dyrektywy ptasiej od 2009 r. na podstawie Dyrektywy 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwanej dyrektywą ptasią) (Dz.U. 2010, L 20, s. 7). Obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie *obszarów specjalnej ochrony ptaków* (Dz.U. Nr 25, poz. 133, z późn. zm.). Plan zadań ochronnych został ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013 (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 3826, ze zm.). Obszar Ostoja Kozienicka – ostoja ptasia o randze europejskiej PL095, obejmuje znaczną część jednego z większych kompleksów leśnych w środkowej Polsce – Puszczy Radomsko-Kozienickiej, na granicy Małopolski i Mazowsza, w widłach pradolin Wisły, Radomki i Zagożdżonki, na terenie Równiny Radomskiej. Położony jest on w terenie z licznymi elementami rzeźby pochodzenia fluwioglacjalnego – szeregiem tarasów denudacyjnych opadających stopniowo ku dolinie Wisły,

poprzedzielanych licznymi wałami wydmowymi, pomiędzy którymi znajdują się niecki, zwykle silnie zabagnione. Wcześniej na tym terenie utrzymywały się drzewostany z klonem, jesionem, lipą, dębem i bukiem. Obecnie drzewostany składają się głównie z sosny (84%) oraz jodły (4%). Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Resztę terenu pokrywają pola uprawne, łąki, pastwiska. Występują tu również interesujące połacie torfowisk wysokich i niskich. Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat stwierdzono co najmniej ok. 30 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Jest to jedno z najważniejszych lęgów bociana czarnego w Polsce. Obszar ten zamieszkiwała też liczna populacja kraski, która zanikła w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku. Próg 1% populacji lęgowej osiągają tu też lelek, dzięcioł średni, rycyk, rybitwa czarna.

Na odcinku planowanej drogi S12 w granicach obszaru Ostoja Kozienicka PLB140013 nie stwierdzono stanowisk gatunków ptaków i ich siedlisk stanowiących przedmioty ochrony.

Na podstawie materiałów zebranych na potrzeby sporządzenia planu zadań ochronnych i uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Ostoi Kozienickiej PLB140013, Regionalny Dyrektor stwierdził w buforze 5 km od planowanego odcinka drogi, występowanie lerki (*Lullula arborea*), gąsiorka (*Lanius collurio*), jarzębatki (*Sylvia nisiora*), krętogłowa (*Jynx torquilla*), lelka (*Caprimulgus europaeus*), dudka (*Upupa epops*), dzięcioła średniego (*Dendrocopos medius*), dzięcioła czarnego (*Dryocopus martius*), kobuza (*Falco subbuteo*), derkacza (*Crex crex*) i srokosza (*Lanius excubitor*), gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony ww. obszaru Natura 2000. W planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013, ustalono cele ochrony dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Szczegółowe cele ochrony, zdefiniowane w procedowanej zmianie ww. dokumentu planistycznego i udostępnione w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu pod adresem: <http://bip.warszawa.rdos.gov.pl/obwieszczenie-regionalnego-dyrektora-ochrony-srodowiska-w-warszawie-z-dnia-28-grudnia-2021-znak-wpn-ii-6320-5-2021-aa>, obejmują następujące zagadnienia:

- a) utrzymanie populacji lerki na poziomie minimum 400 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 3850 ha,
- b) utrzymanie populacji gąsiorka na poziomie minimum 470 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 1560 ha,
- c) utrzymanie populacji jarzębatki na poziomie minimum 150 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie podmokłych zalewowych łąk), w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 880 ha,
- d) utrzymanie populacji krętogłowa na poziomie minimum 90 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 1700 ha,
- e) utrzymanie populacji lelka na poziomie minimum 100 odżywiających się samców oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 1210 ha,
- f) utrzymanie populacji dudka na poziomie minimum 90 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie podmokłych zalewowych łąk), w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 3290 ha,
- g) utrzymanie populacji dzięcioła średniego na poziomie minimum 300 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 1170 ha,
- h) utrzymanie populacji dzięcioła czarnego na poziomie minimum 150 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 19900 ha,
- i) utrzymanie populacji kobuza na poziomie minimum 20 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 6300 ha,
- j) utrzymanie liczebności populacji derkacza na poziomie minimum 90 odżywiających się samców oraz utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie terenów

otwartych łąk i pastwisk i ich ekstensywnego użytkowania) w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 1640 ha,

- k) utrzymanie populacji srokosza na poziomie minimum 65 par lęgowych oraz utrzymanie rzeczywistych i potencjalnych powierzchni siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w granicach obszaru Natura 2000 o pow. 2900 ha.

Na etapie tworzenia planu zadań ochronnych: dla lerki jako zagrożenia istniejące zidentyfikowano: zmianę sposobu uprawy, zarzucenie pasterstwa, brak wypasu, zalesianie terenów otwartych, zabudowa rozproszona; dla derkacza zagrożeniami są: zmiana sposobu uprawy, zaniechanie/brak koszenia, wypalanie, spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych; dla dzięcioła średniego zagrożeniami są: wycinka lasu i usuwanie martwych i umierających drzew. Dla gąsiorka, jarzębatki, krętogłowa, lelka, dudka, dzięcioła czarnego, kobuza i srokosza nie określono zagrożeń.

Mając na względzie charakterystykę oraz lokalizację przedsięwzięcia, przedmiotowa inwestycja, pozostaje bez wpływu na stan ochrony populacji lerki, gąsiorka, jarzębatki, krętogłowa, lelka, dudka, dzięcioła średniego, dzięcioła czarnego, kobuza, derkacza i srokosza oraz siedlisk wykorzystywanych przez te gatunki a także pozostałych gatunków stanowiących przedmioty ochrony w obszarze Ostoja Kozienicka PLB140013. W ramach realizacji planowanej inwestycji nie nastąpią oddziaływania o charakterze znacząco negatywnym na przedmioty ochrony ww. obszaru Natura 2000. Przedsięwzięcie pozostaje bez wpływu na realizację celów ochrony i działań ochronnych (brak działań ochronnych na terenie realizacji zamierzenia i jego oddziaływania).

- 3. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Puszcza Kozienicka PLH140035 (na odcinku około 0,054 km i powierzchni około 0,44 ha, co stanowi 0,0016 % całkowitej powierzchni), jest to obszar chroniony z mocy Dyrektywy siedliskowej od 2011 r. na podstawie Decyzji Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz.U.UE.L.2011.33.146). Obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Puszcza Kozienicka (PLH140035) (Dz. U. poz. 1504). Plan zadań ochronnych został ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora z dnia 9 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035 (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 3829, z późn. zm.).

Przedmiotowa inwestycja przebiega przez obszar Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH 140035 na odcinku ok. 60 m, a powierzchnia w liniach rozgraniczających trasy spowoduje zajęcie około 0,45 ha terenu. Obszar Puszcza Kozienicka to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. O jego randze świadczy przede wszystkim – wysoka różnorodność biologiczna mierzona na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju i kontynentu. Głównym zagrożeniem w Puszczy Kozienickiej jest obniżający się poziom wód gruntowych, do którego w istotny sposób przyczyniło się osuszanie siedlisk bagiennych i silnie wilgotnych. Obszar ten położony jest w południowej części woj. mazowieckiego na terenie gmin: Garbatka-Letnisko, Głowaczów, Kozienice i Sieciechów w powiecie kozienickim, Gózd, Jastrzębia, Jedlnia-Letnisko, Pionki oraz Miasto Radom i Miasto Pionki w powiecie radomskim oraz Policzna, Tczów i Zwoleń w powiecie zwoleńskim. Jest to części Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 28230,4 ha. Obszar ten jest bardzo zróżnicowany pod względem typów siedlisk. Jest to zasługą między innymi urozmaiconej sieci rzecznej oraz zróżnicowania pod względem żyzności gleby. Części środkowa i południowa Puszczy są żyzniejsze (duży udział gleb brunatno-ziemnych) niż część północna, gdzie przeważają gleby bielicoziemne.

Na odcinku planowanej drogi S12 w granicach obszaru Puszcza Kozienicka PLH140035 nie stwierdzono siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony.

Na podstawie materiałów zebranych na potrzeby sporządzenia planu zadań ochronnych i uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Puszcza Kozienicka PLH140035, Regionalny Dyrektor stwierdził, w buforze 5 km od planowanego odcinka drogi, występowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony ww. obszaru Natura 2000: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Tilio-Carpinetum*, 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*), 91P0 Wyżyny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*), 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elestioris*), 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 1014 poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*), 6177 modraszek telejus (*Maculinea telejus*), 1060 czerwonończyk nieparek (*Lycaena dispar*), 4038 czerwonończyk fioletek (*Lycaena helle*), 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), 1166 traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), 1188 kumak nizinny (*Bombina orientalis*), 1220 żółw błotny (*Emys orbicularis*), 1308 mopek zachodni (*Barbastella barbastellus*), 1337 bóbr europejski (*Castor fiber*), 1355 wydra (*Lutra lutra*).

W planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035, ustalono cele ochrony dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Szczegółowe cele ochrony, zdefiniowane w procedowanej zmianie ww. dokumentu planistycznego i udostępnione w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rdos-warszawa/zawiadomienie-regionalnego-dyrektora-ochrony-srodowiska-w-warszawie-z-dnia-29-lipca-2022-r-znak-wpn-ii6320102022aa-o-zamiarze-przystapieniu-i-wylozeniu-do-publicznego-wgladu-projektow-zarzadzen-zmieniajacych-w-sprawie-ustanowienia-planow-ochrony-dla-rezerwatow-przyrody-las-bielanski-las-natolinski-rezerwat-im-krola-jana-sobieskiego-legi-czarnej-strugi-oraz-planu-zadan-ochronnych-dla-obszaru-natura-2000-puszcza-kozienicka-plh140035>, obejmują następujące zagadnienia:

- a) utrzymanie występowania siedliska 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 226 ha oraz utrzymanie występowania minimum kombinacji florystycznej zubożonej, lecz opartej na gatunkach typowych dla łągi (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania we wszystkich warstwach dominacji gatunków typowych dla siedliska, dopuszcza się występowanie w części płatów zaburzonych realizacji ilościowych - dominacja facjalna (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania gatunków obcych geograficznie na poziomie <1% i nie odnawiających się (stan właściwy – FV), utrzymanie występowania więcej niż 1 gatunku inwazyjnego obcego w podszycie i runie, lub nawet 1 gatunku - jeżeli liczny (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez utrzymanie silnie ekspansywnych apofitów, lecz nie ograniczających różnorodności runa (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie udziału minimum 10-20 m³/ha łącznych zasobów martwego drewna (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie udziału martwego drewna wielkowymiarowego na poziomie 3 – 5 szt./ha (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez wykonanie regulacji metodami „miękkimi”, z zachowaniem cech hydromorfologicznych cieku naturalnego (stan niezadowalający – U1), utrzymanie minimum dynamiki zalewów i przewodnienia podłoża obniżonego w stosunku do normalnego (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie <20% udziału drzew starszych niż 100 lat, ale >50% udział drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie antropogenicznie zmienionej, lecz zróżnicowanej pionowej struktury roślinności (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez utrzymanie mało znaczącego zniekształcenia (stan niezadowalający – U1),

- b) utrzymanie występowania siedliska 9170 grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio sylvatici-Carpinetum betuli*, *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 1475 ha oraz utrzymanie w ograniczonym stopniu przekształconej w stosunku do typowej dla siedliska kombinacji florystycznej (stan niezadowolający – U1), ograniczenie występowania inwazyjnych gatunków obcych w podszybie i runie do poziomu nieprzekraczającego 2% pokrycia (stan niezadowolający – U1), ograniczenie występowania ekspansywnych gatunków rodzimych w runie do poziomu 1-5% pokrycia (stan niezadowolający – U1), zróżnicowanej struktury pionowej i przestrzennej roślinności, obejmującej 10-50 % powierzchni pokrytej przez zwarty starym drzewostanem (stan niezadowolający – U1), występowania <10 % udziału drzew starszych niż 100 lat, przy >50% udziale drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowolający – U1) i minimum 10-20 m³/ha łącznych zasobów martwego drewna (stan niezadowolający – U1),
- c) utrzymanie występowania siedliska 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 46 ha oraz utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie obecności 30-60% listy gatunków charakterystycznych (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez utrzymanie we wszystkich warstwach dominacji gatunków, które dominują w naturalnym zbiorowisku roślinnym, a stosunki ilościowe ich dominacji są naturalne (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez ograniczenie występowania ww. gatunków do poziomu 1 gatunku, nielicznie i sporadycznie występującego (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez utrzymanie obecności nie więcej niż 1 gatunku, nie bardzo silnie ekspansywnego (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie siedlisk nieco przesuszonych (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie <20% udziału drzew starszych niż 100 lat, ale >50% udziału drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowolający – U1), poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie udziału gatunków obcych na poziomie <10% i nieodnawiających się (stan niezadowolający – U1), utrzymanie udziału gatunków obcych ekologicznie na poziomie <10% (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie udziału martwego drewna wielkowymiarowego na poziomie 1 – 3 szt. /ha (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie obfitego naturalnego odnowienia (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie występowania mchów torfowców o obniżonym pokryciu lub różnorodności gatunkowej (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez występowanie charakterystycznych krzewinek w „normalnej” obfitości (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie antropogenicznie zmienionej, lecz zróżnicowanej pionowej struktury roślinności (stan niezadowolający – U1), utrzymanie braku zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna (stan właściwy – FV), utrzymanie braku zniekształcenia siedliska (stan właściwy – FV),
- d) utrzymanie występowania siedliska 91P0 Wyżyny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 516 ha oraz utrzymanie występowania minimum w zubożonej kombinacji florystycznej w stosunku do typowej dla siedliska 91P0 (stan niezadowolający – U1), utrzymanie braku lub sporadycznego występowania obcych gatunków inwazyjnych, o łącznym pokryciu nie przekraczającym 1% powierzchni badawczej (stan właściwy – FV), utrzymanie braku lub występowania gatunków spoza listy gatunków składających się na typową kombinację florystyczną - z pokryciem <25% powierzchni badawczej (stan właściwy – FV), utrzymanie minimum obecności martwego drewna odpowiadającej jakościowo strukturze drzewostanu a ilościowo pomiędzy 3% a 10% zasobności drzewostanu (stan niezadowolający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie <20% udziału drzew starszych

- niż 100 lat, ale >50% udział drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku występowania obcych gatunków w drzewostanie (stan właściwy – FV), utrzymanie występowania naturalnego odnowienia jodły, równomiernego na całym stanowisku odnowień, osiagającego zwarcie >5% (stan właściwy – FV), poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez osiągnięcie odnowienia buka o zwarcu na poziomie 25-50% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku lub występowanie nasadzeń drzew zgodnych z typowym składem gatunkowym dla boru jodłowego (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie braku zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna (stan właściwy – FV), utrzymanie braku lub występowania sporadycznego zniszczenia drzewostanów, na poziomie <3% zasobności drzewostanu (stan właściwy – FV),
- e) utrzymanie występowania siedliska 9170 grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio sylvatici-Carpinetum betuli*, *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 1475 ha oraz utrzymanie w ograniczonym stopniu przekształconej w stosunku do typowej dla siedliska kombinacji florystycznej (stan niezadowalający – U1), ograniczenie występowania inwazyjnych gatunków obcych w podszycie i runie do poziomu nieprzekraczającego 2% pokrycia (stan niezadowalający – U1), ograniczenie występowania ekspansywnych gatunków rodzimych w runie do poziomu 1-5% pokrycia (stan niezadowalający – U1), zróżnicowanej struktury pionowej i przestrzennej roślinności, obejmującej 10-50 % powierzchni pokrytej przez zwarty starym drzewostanem (stan niezadowalający – U1), występowania <10 % udziału drzew starszych niż 100 lat, przy >50% udziale drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowalający – U1) i minimum 10-20 m³/ha łącznych zasobów martwego drewna (stan niezadowalający – U1),
- f) utrzymanie występowania siedliska 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 14 ha oraz utrzymanie występowania minimum w zubożonej kombinacji florystycznej na poziomie 60-79% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału zajętości powierzchni przez siedlisko na powierzchni badawczej na poziomie 50-70% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie co najwyżej nielicznie występujących egzemplarzy obcych gatunków inwazyjnych (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku lub poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie występowania gatunków ekspansywnych na poziomie 0-10% (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie słabo płatowego runa z średniej kondycji plechami (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie słabo płatowego runa z średniej kondycji plechami (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie wieku drzewostanu na poziomie 50-90 lat (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku obecności drewna martwego w dnie lasu (stan właściwy – FV), utrzymanie braku występowania obcych gatunków w drzewostanie (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez co najwyżej uzyskanie liczego odnowienia naturalnego drzew lub jego braku (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku występowania nasadzeń drzew (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie słabego przekształcenia siedliska związanego z użytkowaniem (stan właściwy – FV), utrzymanie braku lub występowania zniszczenia drzewostanów (stan właściwy – FV),
- g) utrzymanie występowania siedliska 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 0,022 ha oraz utrzymanie występowania co najmniej 3 gatunków torfowców i 2 gatunki roślin naczyniowych spośród wymienionych gatunków charakterystycznych (stan właściwy – FV), utrzymanie całkowitego pokrycie torfowców - ponad 50% gatunki torfowców magellańskiego *Sphagnum magellanicum*, brodawkowego *S. papillosum*, brunatnego *S. fuscum*, czerwonego *S. rubellum*, ostrolistnego *S. capillifolium* zajmujące łącznie ponad 40% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki torfowców (stan właściwy – FV), utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV), utrzymanie występowania pokrycia ekspansywnych roślin zielnych na poziomie nieprzekraczającym 5% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie poziomu

wody mierzonego w piezometrze – od 10 do 30 cm poniżej powierzchni torfowiska (stan niezadowalający – U1), utrzymanie dobrze wykształconego mszaru kępkowo-dolinkowego, gdzie w rejonie kęp (najczęściej wyniesionych więcej niż 10 cm w stosunku do dolinek) występują licznie torfowce (brunatny *S. fuscum*, czerwony *S. rubellum*, ostrolistny *S. capillifolium*, Russowa *S. russowi* lub inne o zabarwieniu najczęściej brunatnym lub czerwonym), mchy z rodzaju płonnik *Polytrichum* z dość licznym udziałem krzewinek oraz innych roślin naczyniowych, natomiast dolinki dobrze uwodnione zajęte przez różne gatunki torfowców oraz rośliny naczyniowe (stan właściwy – FV), utrzymanie braku pozyskania torfu (stan właściwy – FV), utrzymanie braku sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko (stan właściwy – FV), utrzymanie pokrycia drzew na poziomie 10 – 30% oraz krzewów 30 – 50% (stan niezadowalający – U1),

- h) utrzymanie występowania siedliska 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji z uwzględnieniem naturalnych procesów na powierzchni co najmniej 1,47 ha oraz utrzymanie bądź przywrócenie występowania co najmniej jednego gatunku torfowca spośród charakterystycznych dla jednostek z klasy *Oxycocco-Sphagnetum* i co najmniej jednego gatunku spośród charakterystycznych roślin naczyniowych (stan niezadowalający – U1), utrzymanie dominacji gatunków charakterystycznych dla torfowisk wysokich, lub udział gatunków charakterystycznych dla torfowisk wysokich i innych (ekologicznie obcych) mniej więcej równy (stan właściwy – FV), utrzymanie całkowitego pokrycia mchów w przedziale 20–50% lub torfowce typowe dla kęp zajmują powierzchnię od 1 do 25% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku lub występowania pojedynczych egzemplarzy obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV) lub ograniczenie ich występowania na części stanowisk do 20% powierzchni (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania pokrycia ekspansywnych roślin zielnych na poziomie nieprzekraczającym 25% powierzchni (stan właściwy – FV), utrzymanie występowania pokrycia egzemplarzy krzewów lub podrostu drzew na poziomie 11-30% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału dobrze wykształconych płatów z roślinnością typową dla torfowisk wysokich na poziomie co najmniej 25% (stan właściwy – FV), poprawa obecnego poziomu wody mierzonego w piezometrze do przedziału 20-40 cm poniżej powierzchni torfowiska (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku pozyskania torfu (stan właściwy – FV), utrzymanie braku sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko (stan właściwy – FV),
- i) utrzymanie lub poprawa średniego zagęszczenia osobników gatunku 1014 poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*) na poziomie $>1 \text{ os./m}^2$ - $\leq 10 \text{ os./m}^2$ w poszczególnych płatach siedliska (stan niezadowalający – U1), utrzymanie co najmniej aktualnej powierzchni zajmowanej na stanowiskach przez roślinność spełniającą wymagania siedliskowe poczwarówki zwężonej (stan właściwy – FV), dopuszcza się spadek potencjalnych siedlisk nie więcej niż o 30% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie stopnia zarośnięcia na poziomie $<40\%$ (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika w stanie niepogorszonym na poziomie (stan właściwy – FV) tj. stopień wilgotności kwalifikuje się do 2 lub 3 stopnia skali Killeen'a i Moorkens (2003) lub stopień wilgotności kwalifikuje się do 4 stopnia skali (stan niezadowalający – U1), utrzymanie siedliska w niewielkim stopniu pofragmentowanego i/lub uruchomione procesy prowadzące do fragmentacji i/lub ich początkowa faza (stan niezadowalający – U1),
- j) utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika, liczby obserwowanych osobników gatunku 6177 modraszek telejus (*Maculinea teleius*), co najmniej na poziomie 4-8 os./100 m maksymalnej liczby osobników obserwowanych na powierzchni badawczej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie oceny wskaźnika co najmniej na poziomie 10-20 os./100 m (stan niezadowalający – U1), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez zachowanie zasiedlonych stanowisk w odległości do 1 km (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez zachowanie zasiedlonych stanowisk o powierzchni powyżej 1 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie udziału roślin pokarmowych w całej powierzchni otwartego płatu co najmniej na poziomie 5-20% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału proporcji powierzchni penetrowanej przez mrówki co najmniej na poziomie 20-50% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału ekspansywnych bylin w całej powierzchni otwartego płatu na poziomie $<25\%$ (stan właściwy – FV), utrzymanie udziału drzew i krzewów w całej powierzchni otwartego płatu na poziomie $<25\%$ (stan właściwy – FV),

- k) utrzymanie występowania gatunku 1060 czerwoczyk nieparek (*Lycaena dispar*), na co najmniej 80% stanowiskach monitoringowych w obszarze (stan właściwy – FV), utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących bazę pokarmową gatunku (zachowanie stanowisk szczawiu, np.: szczawiu tępolistnego i lancetowatego), na powierzchni 30 ha (stan niezadowalający – U1), utrzymanie stabilnej powierzchni wilgotnych płątów siedlisk łąkowych lub pastwisk w sąsiedztwie rowów melioracyjnych i starorzeczy, na powierzchni 60 ha (stan niezadowalający – U1), utrzymanie stabilnej powierzchni siedlisk stanowiących miejsce występowania roślin nektarodajnych (zachowanie stanowisk występowania roślin nektarodajnych, np.: ostrożeń polny, szalwia lekarska, lepnica rozdęta, macierzanka tymianek, głowienka pospolita, konieczyna łąkowa, czarcikęs łąkowy, chaber driakiewnik, krwawnik pospolity, krwisiąg lekarski, lnicza pospolita, krwawnica pospolita, bodziszek łąkowy), na powierzchni 60 ha (stan niezadowalający – U1),
- l) utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika, liczby obserwowanych osobników gatunku 4038 czerwoczyk fioletek (*Lycaena helle*), co najmniej na poziomie 4-8 os./100 m maksymalnej liczby osobników obserwowanych na powierzchni badawczej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika co najmniej na poziomie 10-20 os./100 m (stan niezadowalający – U1), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez zachowanie zasiedlonych stanowisk w odległości od 1 do 10 km (stan niezadowalający – U1), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez zachowanie zasiedlonych stanowisk o powierzchni powyżej 1 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie udziału roślin pokarmowych w całej powierzchni otwartego płątu co najmniej na poziomie 10-50% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania co najmniej pojedynczych drzewa lub krzewy (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału ekspansywnych bylin w całej powierzchni otwartego płątu co najmniej na poziomie 25 -50% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie udziału drzew i krzewów w całej powierzchni otwartego płątu co najmniej na poziomie 25 -50% (stan niezadowalający – U1),
- m) utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika, udziału procentowego drzew zasiedlonych przez gatunek 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), wśród drzew dziuplastych poprzez utrzymanie udziału procentowego drzew zasiedlonych wśród drzew dziuplastych powyżej 15% (stan właściwy – FV), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie udziału procentowego drzew zasiedlonych wśród drzew dziuplastych dostępnych do kontroli na poziomie 10-40% (stan niezadowalający – U1), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie co najmniej 2 drzew zasiedlonych w przeliczeniu na 1 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie udziału drzew dziuplastych wśród wszystkich drzew na poziomie 10-20% (stan niezadowalający – U1), aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie liczby drzew dziuplastych w przeliczeniu na 1 ha co najmniej 5 szt. (stan niezadowalający – U1), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie co najmniej 5% drzew grubych wśród drzew dziuplastych (stan właściwy – FV), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie co najmniej 4 drzew dziuplastych w przeliczeniu na 1 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika poprzez utrzymanie odległości do najbliższych aktualnych lub potencjalnych siedlisk na poziomie od 200 do 1000 m (stan niezadowalający – U1), utrzymanie aktualnej oceny wskaźnika co najmniej na poziomie od 1,5 do 2,5 (stan niezadowalający – U1),
- n) utrzymanie populacji gatunku 1166 traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) na poziomie co najmniej 8 stanowiskach w obszarze, utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płątów siedliska poprzez utrzymania występowania zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 400 m², utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płątów siedliska poprzez utrzymywanie napełnienia zbiornika przez co najmniej 5 lat w okresie 10 lat, utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płątów siedliska poprzez utrzymywanie co najmniej średnia jakość wody, utrzymanie zacienienia zbiorników na poziomie do 60% powierzchni lustra zbiornika, utrzymanie braku obecności ptaków lub ich występowania do 6 osobników na 1000 m², utrzymywanie braku obecności ryb w zbiornikach, w przypadku części płątów siedliska dopuszcza się obecność ryb roślinożernych z brakiem lub nieliczną obecnością ryb drapieżnych o niewielkich rozmiarach, utrzymanie występowania innych zbiorników w promieniu 500 m, w przypadku części płątów siedliska dopuszcza się brak występowania innych zbiorników w promieniu 500 m, utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płątów siedliska poprzez utrzymywanie co najmniej siedlisk łąkowych osiadających dobre warunki troficzne i liczne schronienia dla

traszek, ale zajmujące ograniczoną powierzchnię wokół zbiornika, np. część akwenu graniczy z polem uprawnym lub szosą, utrzymanie stopień zarośnięcia lustra wody na poziomie >40% powierzchni lustra zbiornika,

- o) utrzymanie populacji 1188 kumak nizinny (*Bombina bombina*) na poziomie ok. 120 odżywiających się samców w obszarze (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie udziału szuwaru w powierzchni zbiornika na poziomie 10-20%. (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie obecności szuwaru o wysokości 1 m lub niższej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie kępkowej i nielicznej lub licznej ale nie o pionowych pędach roślinności zanurzonej i pływającej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie łagodnego nachylenia brzegów (stan niezadowalający – U1), utrzymanie zacienienia zbiorników na poziomie >50% powierzchni lustra zbiornika (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie występowania płycizn w większości płatów siedliska gatunku, utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie braku występowania ryb w większości płatów siedliska gatunku (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania barier wokół zbiorników na poziomie <5% brzegów, utrzymanie braku jakiegokolwiek zabudowy otoczenia zbiornika (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania innych zbiorników w promieniu 500 m, w przypadku części płatów siedliska dopuszcza się brak występowania innych zbiorników w promieniu 500 m (stan niezadowalający – U1), utrzymanie braku występowania dróg asfaltowych, w przypadku części płatów siedliska dopuszcza się występowanie drogi asfaltowej jednopasmowej (stan niezadowalający – U1),
- p) utrzymanie względnej liczebności 1220 żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) co najmniej na tym samym poziomie (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika na obecnym poziomie poprzez co najwyżej spadek o jeden stopień skali w stosunku do poprzedniego stanu (stan niezadowalający – U1), utrzymanie oceny wskaźnika na obecnym poziomie poprzez utrzymanie kolejnych zasiedlonych stanowisk w odległości 6-10 km (w przy wód stojących z połączeniami wodnymi) lub w odległości 6-10 km (w przypadku braku połączeń między wodami stojącymi) - stan niezadowalający U1, utrzymanie lęgówisk w odległości < 250 m od siedlisk wodnych oraz utrzymanie braku barier (stan właściwy – FV), utrzymanie liczebność samic na lęgowisku co najmniej na tym samym poziomie (stan właściwy – FV), utrzymanie powierzchni siedliska wodnego co najmniej na tym samym poziomie lub mniejsza o <10%, ale ≥1 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie obecnego charakteru typu wód w obszarze tj. akwenu eutroficzne, stagnujące, wolno płynące, płytkie, muliste i szybko nagrzewające się (stan właściwy – FV), utrzymanie powszechnej obecności różnorodnych miejsc do wygrzewania się i ukrywania, akwenu bogate w helofity (rośliny wynurzone, tworzące przybrzeżne szuwały), amfifity (rośliny ziemnowodne, występujące w strefie wahań poziomu wody) i nimfeidy (rośliny o liściach pływających), powalone drzewa, konary, itp., obecne limneidy (rośliny swobodnie pływające po powierzchni wody) (stan właściwy – FV), utrzymanie powszechnej obecności przede wszystkim bezkręgowców (mięczaki, pijawki, ważki, chrząszcze, pluskwiaki, jętki, muchówki, skorupiaki i ich stadia larwalne); kręgowców (małe ryby, płazy/także narybek i kijanki), a także obecności głównie rzęsy drobnej *Lemna minor* i/lub innych gatunków należących do rzędu rzęsa *Lemna sp.* (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika na obecnym poziomie poprzez utrzymanie stopnia pokrycie powierzchni lęgówisk zwartymi zespołami roślinnymi do 10% oraz ich powierzchnia dostępna ≥10 arów (stan niezadowalający U1), poprawa oceny wskaźnika poprzez osiągnięciu stopnia zacienienia lęgówisk na poziomie 15-30% (stan niezadowalający U1),
- q) utrzymanie oceny wskaźnika poprzez uzyskanie potwierdzenie rozród gatunku 1308 mopek (*Barbastella barbastellus*) w obszarze (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez uzyskanie liczby zarejestrowanych sygnałów echolokacyjnych mopek nie mniejszej niż 5 przelotów/godz. a jeśli niższa, to rozród gatunku oceniony na FV (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez utrzymanie powierzchni kompleksu leśnego zbliżonej do stanu z roku referencyjnego (rozpoczęcia monitoringu) lub większej (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez utrzymanie powierzchni lasów liściastych zbliżonej do stanu z roku referencyjnego (rozpoczęcia monitoringu) lub większej (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez utrzymanie powierzchni starodrzewów zbliżonej do stanu z roku

referencyjnego (rozpoczęcia monitoringu) lub większej (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika poprzez utrzymanie powierzchni starodrzewów liściastych zbliżonej do stanu z roku referencyjnego (rozpoczęcia monitoringu) lub większej (stan właściwy – FV), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie średniej liczby drzew obumierających i martwych o pierśnicy >25 cm co najmniej w przedziale 1–2 szt./1600 m² (stan niezadowalający – U1), utrzymanie bądź poprawa oceny wskaźnika w przypadku poszczególnych płatów siedliska poprzez uzyskanie średniej grubości drzew żywych zapewniających potencjalne kryjówki dzienne co najmniej w przedziale 30–40 cm (stan niezadowalający – U1),

- r) utrzymanie udziału pozytywnych stwierdzeń gatunku 1337 bóbr europejski (*Castor fiber*) na poziomie > 40 % (stan właściwy – FV) oraz utrzymanie udziału czynnych punktów badawczych, na których odnotowano świeże ślady obecności gatunku na poziomie oceny > 60 (stan właściwy – FV), utrzymanie wartości wskaźnika na poziomie ≥ 0 (stan właściwy – FV), utrzymanie zagęszczenia wzdłuż rzek i rowów na poziomie minimum 3 rodzin/ 10 km linii brzegowej (ślady bytowania, obecność nor/ żeremi, znakowanie terytorium) – stan właściwy FV, utrzymanie oceny wskaźnika w stanie niepogorszonego, na poziomie >0,8 (stan właściwy - FV), utrzymanie oceny wskaźnika w stanie niepogorszonego, na poziomie >0,65 (stan właściwy - FV), utrzymanie oceny wskaźnika na poziomie > 0,80 (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika na poziomie > 0,75 (stan właściwy – FV),
- s) utrzymanie oceny wskaźnika udziału pozytywnych stwierdzeń gatunku 1355 wydra (*Lutra lutra*), w stanie niepogorszonego (stan niezadowalający – U1), na poziomie 40-60, utrzymanie oceny wskaźnika indeks populacyjny w stanie niepogorszonego (stan niezadowalający – U1), na poziomie 10-15, utrzymanie oceny wskaźnika roczny wskaźnik trendu populacji w stanie niepogorszonego (stan niezadowalający – U1), na poziomie $-2 \leq r < 0$, utrzymanie zagęszczenia wzdłuż rzek i rowów na poziomie minimum 0,6–1,9/ 10 km linii brzegowej (ślady bytowania, odchody, wyraźne tropy, znakowanie terytorium) – stan niezadowalający – U1, utrzymanie oceny wskaźnika baza pokarmowa w stanie niepogorszonego (FV – stan właściwy), na poziomie >0,8, utrzymanie oceny wskaźnika udział siedliska kluczowego dla gatunku w stanie niepogorszonego (FV), na poziomie >0,65, utrzymanie oceny wskaźnika charakter strefy brzegowej na poziomie >0,85 (stan właściwy – FV), utrzymanie oceny wskaźnika stopień antropopresji na poziomie >0,70 (stan właściwy – FV).

Na etapie tworzenia planu zadań ochronnych dla siedliska:

- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), jako zagrożenia istniejące zidentyfikowano J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, B02.06 przerzedzenie warstwy drzew, G02 infrastruktura sportowa i rekreacyjna, G05.01 wydeptywanie, nadmierne użytkowanie,
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Tilio-Carpinetum* zagrożeniami są B02.06 przerzedzenie warstwy drzew, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, G05.01 wydeptywanie, nadmierne użytkowanie, I02 problematyczne gatunki rodzime,
- 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*) zagrożeniami są J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja,
- 91P0 Wyżyny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*) zagrożeniami są K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, K02.03 eutrofizacja, I01 obce gatunki inwazyjne,
- 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) zagrożeniami są K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, K02.03 eutrofizacja, G05.01 wydeptywanie, nadmierne użytkowanie,
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) zagrożeniami są K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, A02 zmiana sposobu uprawy, A08 nawożenie /nawozy sztuczne, K02.03 eutrofizacja, J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie,

- 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) zagrożeniami są J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, G05.01 wydeptywanie, nadmierne użytkowanie,
- 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji zagrożeniami są J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, G05.01 wydeptywanie, nadmierne użytkowanie.

Zagrożeniami zidentyfikowanymi dla gatunków zwierząt są:

- 1014 poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*) - A02 zmiana sposobu uprawy, J01.01 wypalanie, A11 inne rodzaje praktyk rolniczych, H01.09 zanieczyszczenia wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych, J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie, J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja, K02.03 eutrofizacja,
- 6177 modraszek telejus (*Maculinea teleius*) – A03.03 zaniechanie / brak koszenia, A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu, K02 ewolucja biocenotyczna, sukcesja,
- 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*) – B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew, B07 inne rodzaje praktyk leśnych,
- 1166 traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) – C01.01 wydobywanie piasku i żwiru, J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie,
- 1188 kumak nizinny (*Bombina bombina*) – H01.09 zanieczyszczenia wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych, J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie,
- 1220 żółw błotny (*Emys orbicularis*) – C01.01 wydobywanie piasku i żwiru, H01.09 zanieczyszczenia wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych, J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie, K03.04 drapieżnictwo.

Dla gatunków 1060 czerwonończyk nieparek (*Lycaena dispar*), 4038 czerwonończyk fioletek (*Lycaena helle*), 1308 mopek zachodni (*Barbastella barbastellus*), 1337 bóbr europejski (*Castor fiber*) i 1355 wydra (*Lutra lutra*) nie określono zagrożeń.

Mając na względzie charakterystykę oraz lokalizację przedsięwzięcia, przedmiotowa inwestycja, pozostaje bez wpływu na stan ochrony siedlisk przyrodniczych 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Tilio-Carpinetum*, 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*), 91P0 Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*), 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*), 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji oraz populacje gatunków 1014 poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*), 6177 modraszek telejus (*Maculinea teleius*), 1060 czerwonończyk nieparek (*Lycaena dispar*), 4038 czerwonończyk fioletek (*Lycaena helle*), 1084 pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), 1166 traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), 1188 kumak nizinny (*Bombina bombina*), 1220 żółw błotny (*Emys orbicularis*), 1308 mopek zachodni (*Barbastella barbastellus*), 1337 bóbr europejski (*Castor fiber*), 1355 wydra (*Lutra lutra*), a także siedlisk wykorzystywanych przez te gatunki. Przedmiotowa inwestycja pozostaje bez wpływu na stan ochrony pozostałych siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków stanowiących przedmioty ochrony w obszarze Puszcza Kozienicka PLH140035. W ramach realizacji planowanej inwestycji nie nastąpią oddziaływania o charakterze znacząco negatywnym na przedmioty ochrony ww. obszaru Natura 2000. Przedsięwzięcie pozostaje bez wpływu na realizację celów ochrony i działań ochronnych (brak działań ochronnych na terenie realizacji zamierzenia i jego oddziaływania).

Jednocześnie inwestycja przecina korytarz ekologiczny o znaczeniu ponad lokalnym Lasy Zwoleńskie GKPdC-7B^[1]. Mając na uwadze charakter inwestycji oraz zaproponowane działania minimalizujące

^[1] <http://mapa.korytarze.pl/>

w tym zaproponowane przejścia dla zwierząt nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na utrzymanie i drożność ww. korytarza ekologicznego, a tym samym nie zostanie wprowadzony stały efekt barierowy.

Ponadto innym obszarem Natura 2000 niebędącym w kolizji z preferowanym wariantem E, a zlokalizowanym w buforze 5 km od planowanego odcinka drogi jest Dolina Zwoleńki PLH140006. Na podstawie materiałów zebranych na potrzeby sporządzenia planu zadań ochronnych i uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Dolina Zwoleńki PLH140006, Regionalny Dyrektor stwierdził, w buforze 5 km od planowanego odcinka drogi, występowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków będących przedmiotami ochrony ww. obszaru Natura 2000: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 4056 zatoczek łamliwy (*Anisus vorticulus*) i 1016 poczwarówka jajowata (*Vertigo moulinsiana*).

W planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Zwoleńki PLH140006, ustalono cele ochrony dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Szczegółowe cele ochrony, zdefiniowane w zarządzeniu Regionalnego Dyrektora z dnia 6 listopada 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Zwoleńki PLH140006 (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 12128), obejmują następujące zagadnienia:

- a) utrzymanie występowania siedliska 91E0 na powierzchni 47,5 ha oraz weryfikacja danych dotyczących powierzchni siedliska w obszarze (stan właściwy – FV), utrzymanie zubożonej, lecz opartej na gatunkach typowych dla łągów kombinacji florystycznej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania we wszystkich warstwach dominacji gatunków typowych dla siedliska jako dominujących, przy czym dopuszcza się zaburzoną relację ilościową (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania gatunków obcych geograficznie na poziomie < 1% i nieodnawiających się (stan właściwy – FV), stopniowa poprawa stanu zachowania, zmierzająca do występowania kilku, ale nielicznych gatunków obcych, bądź jednego, ale występującego licznie (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stan niezadowalającego – U1), utrzymanie występowania gatunków ekspansywnych, jednak nieograniczających różnorodności runa (stan niezadowalający – U1), stopniowa poprawa stanu zachowania, zmierzająca do występowania >20 m³/ha martwego drewna (stopniowa poprawa niezadowalającego stanu zachowania – U1 do stan właściwego – FV), stopniowa poprawa stanu zachowania, zmierzająca do występowania > 5 szt./ha martwego drewna leżącego lub stojącego > 3 m długości i >50 cm grubości (stopniowa poprawa niezadowalającego stanu zachowania – U1 do stanu właściwego – FV), utrzymanie braku regulacji koryta rzecznoego (stan właściwy – FV), utrzymanie dotychczasowej dynamiki zalewów i przewodnienia podłoża normalnych z punktu widzenia ekosystemu (stan właściwy – FV), dopuszcza się występowanie dynamiki zalewów i przewodnienia podłoża obniżonych w stosunku do normalnego (współrzędne geograficzne płatów: 91E0-6 51.300778, 21.687657; 91E0-7 51.319157, 21.664723 i 91E0-8 51.338737, 21.622688) – stan niezadowalający (U1), stopniowa poprawa stanu zachowania, zmierzająca do występowania > 20% udziału drzew starszych niż 100 lat (stopniowa poprawa niezadowalającego stanu zachowania – U1 do stanu właściwego – FV), utrzymanie struktury drzew antropogenicznie zmienionej, ale zróżnicowanej (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania naturalnego, pojedynczego odnowienia (stan niezadowalający – U1), dopuszcza się występowanie braku odnowienia w wybranych płatach siedliska (współrzędne geograficzne płatów: 91E0-6 51.300778, 21.687657; 91E0-7 51.319157, 21.664723 i 91E0-8 51.338737, 21.622688) – stan zły (U2), utrzymanie braku występowania zniszczeń runa (stan właściwy – FV) oraz utrzymanie braku występowania zniekształceń (stan właściwy – FV),
- b) utrzymanie występowania siedliska 6510 z uwzględnieniem naturalnych procesów oraz ekstensywnego użytkowania, na powierzchni 237 ha oraz weryfikacja danych dotyczących powierzchni siedliska w obszarze (stan właściwy – FV), utrzymanie maksymalnie średniego stopnia fragmentacji płatów siedliska (stan niezadowalający – U1), utrzymanie występowania minimum 3 gatunków charakterystycznych na stanowisku badawczym, takich jak np.: dzwonek rozpierzchły, kozibród łąkowy, przytulia pospolita (stan niezadowalający – U1), utrzymanie dominacji gatunków typowych dla łąk świeżych na poziomie minimum 50% (stan niezadowalający – U1), poprawa oceny stanu zachowania zmierzająca do braku występowania lub występowania

- pojedynczych osobników gatunków o niskim stopniu inwazyjności (poprawa niezadowolającego stanu zachowania U1 do stanu właściwego - FV), poprawa oceny stanu zachowania zmierzająca do braku występowania gatunków silnie ekspansywnych, przy łącznym pokryciu gatunków ekspansywnych < 20% (poprawa niezadowolającego stanu zachowania U1 do stanu właściwego - FV), poprawa oceny stanu zachowania zmierzająca do występowania łącznego pokrycia krzewów i podrostu drzew w graniach badanej powierzchni na poziomie poniżej 1% (poprawa stanu niezadowolającego – U1 do stanu właściwego – FV), poprawa oceny stanu zachowania zmierzająca do osiągnięcia udziału płatów dobrze zachowanych na poziomie minimum 50% powierzchni badawczej (poprawa złego stanu – U2 do stanu niezadowolającego – U1) oraz stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do występowania martwej materii organicznej na poziomie poniżej 2 cm (stopniowa poprawa niezadowolającego stanu zachowania – U1 do stanu właściwego – FV),
- c) utrzymanie występowania populacji 4056 zatoczka łamliwego (*Anisus vorticulus*) w obszarze na poziomie średnio 7 osobników w badanych próbach (stan niezadowolający – U1), utrzymanie niezmienną powierzchnię zbiorników, na poziomie około 4 ha (stan właściwy – FV), utrzymanie pokrycia lustra wody przez rośliny na poziomie > 50% (stan właściwy – FV) oraz stopniowa poprawa stanu zachowania wybranych płatów siedliska gatunku (płaty o nr: 4, 5, 13, 15, 17, 24, 25, 29, 33 i 34), zmierzająca do osiągnięcia i utrzymania minimum 20 % pokrycia lustra wody przez rośliny (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1 i jego utrzymanie), utrzymanie stałości zbiornika oraz braku jego wysychania w okresie 10 lat (stan właściwy – FV) oraz utrzymanie zarośnięcia brzegów przez rośliny ocieniające lustro wody na poziomie < 20% (stan właściwy – FV) oraz stopniowa poprawa stanu zachowania wybranych płatów siedliska gatunku (płaty o nr: 2-9, 12, 14, 20-21, 23-24, 30 i 34), zmierzająca do osiągnięcia i utrzymania maksimum 50 % zarośnięcia brzegów (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1 i jego utrzymanie),
- d) dla gatunku 1016 poczwarówka jajowata: stopniowa poprawa stanu zachowania na wybranych płatach siedliska gatunku (dotyczy płatów numer: 2, 10-11, 13-18, 20-21), zmierzająca do występowania > 1 osobnika/ m² (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1 i jego utrzymanie) oraz utrzymanie niezmiennego stanu zachowania w pozostałych płatach, stopniowa poprawa stanu zachowania na wybranych płatach siedliska gatunku (dotyczy płatów numer: 2, 10-11, 13-18, 20-21), zmierzająca do występowania młodych osobników gatunku (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadowolającego – U1 i jego utrzymanie) oraz uzupełnienie stanu wiedzy w tym zakresie, utrzymanie braku zmian lub wzrostu obszaru zajmowanego przez gatunek (stan właściwy – FV), utrzymanie powierzchni stanowiska, zajmowanej przez roślinność spełniająca wymagania siedliskowe gatunku na poziomie minimum 20% (stan niezadowolający – U1), utrzymanie niezmiennego stanu gatunkowego roślinności lub wypadło nie więcej niż 40% gatunków z listy dominujących (stan niezadowolający – U1), stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału powierzchni stanowiska zarośniętej przez drzewa/krzewy/trzciny na poziomie poniżej 40% (stopniowa poprawa niezadowolającego stanu zachowania – U1 do stanu właściwego - FV), utrzymanie średniej wilgotności powierzchni stanowiska, > 50% powierzchni stanowiska charakteryzuje się podmokłym i wilgotnym podłożem i ściółką, 2 i 3 stopień skali Killeen'a i Moorkens (2003) - stan niezadowolający – U1 oraz stopniowa poprawa stanu zachowania wybranych płatów siedliska (dotyczy płatów numer: 4-5, 10, 16, 19 i 24) zmierzająca do występowania niewielkiej fragmentacji siedliska udziału powierzchni stanowiska zarośniętej przez drzewa/krzewy/trzciny na poziomie poniżej 40% (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu właściwego – U1) oraz utrzymanie niezmiennego stanu zachowania w pozostałych płatach, w tym stanu właściwego – FV (dotyczy płatów nr: 7, 11-12, 14, 20-23).

Na etapie tworzenia planu zadań ochronnych dla siedliska:

- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso–incanae*, olsy źródłiskowe), jako zagrożenia istniejące zidentyfikowano B07 inne rodzaje praktyk leśnych,
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) zagrożeniami są A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu i A03.03 zaniechanie / brak koszenia.

Dla gatunków 4056 zatoczek łamliwy (*Anisus vorticulus*) i 1016 poczwarówka jajowata (*Vertigo moulinsiana*) nie określono zagrożeń.

Mając na względzie charakterystykę oraz lokalizację przedsięwzięcia, przedmiotowa inwestycja, pozostaje bez wpływu na stan ochrony siedlisk przyrodniczych 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo – fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) oraz populacje gatunków 4056 zatoczek łamliwy (*Anisus vorticulus*) i 1016 poczwarówka jajowata (*Vertigo moulinsiana*), a także siedlisk wykorzystywanych przez te gatunki. Przedmiotowa inwestycja pozostaje bez wpływu na stan ochrony pozostałych siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków stanowiących przedmioty ochrony w obszarze Dolina Zwolenki PLH140006. W ramach realizacji planowanej inwestycji nie nastąpią oddziaływania o charakterze znacząco negatywnym na przedmioty ochrony ww. obszaru Natura 2000. Przedsięwzięcie pozostaje bez wpływu na realizację celów ochrony i działań ochronnych (brak działań ochronnych na terenie realizacji zamierzenia i jego oddziaływania).

Inwentaryzacja terenowa wykonana na potrzeby opracowania raportu oś, z zakresu siedlisk przyrodniczych oraz stanowisk chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt oraz ich siedlisk, obejmowała bufor o szerokości 500 m od projektowanej osi w obrębie obszarów Natura 2000 oraz bufor o szerokości 250 m poza tymi obszarami, w każdym z rozpatrywanych wariantów.

Na badanym obszarze w obrębie buforów wariantów budowy drogi S12 odnaleziono stanowiska roślin chronionych, płaty wystąpień mszaków chronionych, grzybów i porostów chronionych oraz siedliska Natura 2000. Łącznie odnaleziono 17 taksonów chronionych roślin. W wariantach A i D budowy drogi znalazło się 27 stanowisk roślin chronionych, w wariantach AB – 21 stanowisk, w wariantach C – 18 stanowisk oraz najmniej w wariantach B i E – 10 stanowisk. W buforze rozpoznania wariantów budowy drogi rozpoznano płaty mszaków różnych gatunków w tym wielu chronionych. Największą liczbę takich płatów zanotowano w przebiegu wariantu A, D – 24, wariantu AB – 20, wariantu B, E – 18 i wariantu C – 15. Rozpoznano obecność dziewięciu rodzajów siedlisk Natura 2000, z czego w wariantach A i D znalazło się 20 płatów siedlisk o łącznej powierzchni 590160 m², w wariantach AB – 17 płatów o łącznej powierzchni 464815 m², w wariantach B, E – 11 płatów siedlisk o łącznej powierzchni 96077 m², w wariantach C znalazło się 14 płatów siedlisk o łącznej powierzchni 440225 m².

Penetrując siedliska leśne, łąkowe, wodne i agrarne stwierdzono szereg gatunków owadów i pajęczaków cennych z przyrodniczego punktu widzenia. W miejscach przebiegu drogi (wraz z buforem) znaleziono stanowiska owadów tzw. „naturowych” czyli umieszczonych w Załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej oraz w Załączniku II Konwencji Berneńskiej. W obrębie buforów wariantów drogi stwierdzono występowanie 16 gatunków owadów objętych ochroną, w tym 6 gatunków objętych ochroną ścisłą (1 gat. chrząszcza, 1 gatunek modliszki, 3 gatunki motyli oraz 1 gatunek ważki). Ponadto ochronie częściowej podlegają gniazda mrówek *Formica sp.* (występowanie tego gatunku zostało stwierdzone w każdym z analizowanych wariantów) oraz mrówek łąkowych *Formica pratensis* (występowanie tego gatunku stwierdzono na wszystkich wariantach).

W wariantach A i D budowy drogi stwierdzono występowanie 14 gatunków chronionych owadów (w tym 6 pod ścisłą ochroną). 5 gatunków owadów znajduje się na liście Natura 2000 (1 gatunek chrząszcza, 3 gatunki motyli, 1 gatunek ważki). W wariantach C stwierdzono występowanie 11 gatunków chronionych (w tym 5 pod ochroną ścisłą). 4 gatunki owadów znajdują się na liście Natura 2000 (3 gatunki motyli, 1 gatunek ważki). W wariantach B i E stwierdzono występowanie 10 gatunków chronionych (w tym 5 pod ochroną ścisłą). 4 gatunki owadów znajdują się na liście Natura 2000 (3 gatunki motyli, 1 gatunek ważki). W wariantach AB stwierdzono występowanie 14 gatunków chronionych owadów (w tym 6 pod ścisłą ochroną). 5 gatunków owadów znajduje się na liście Natura 2000 (1 gatunek chrząszcza, 3 gatunki motyli, 1 gatunek ważki).

Najcenniejszymi przedstawicielami bezkręgowców znalezionych w czasie inwentaryzacji były: pachnica dębowa *Osmoderma barnabita* (2 stanowiska tego chrząszcza odnaleziono w buforze wariantu A i D, przebiegającego przez kompleks Miodne), czerwonończyk fioletek *Lycaena helle*, czerwonończyk

nieparek *Lycaena dispar* oraz modraszek telejus *Phengaris teleius* (m.in. dolina rzeki Zwolenki – wariant A, AB, B, C, D, E okolice Paciorkowej Woli oraz Strykowic – wariant A, D i AB) i zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (okolice rezerwatu Miodne – wariant A, D i AB, torfowiska w rejonie Gozdu – wariant A, D i AB oraz Janowa – wariant B i E).

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono obecność ryb chronionych na mocy prawa krajowego oraz europejskiego na 4 stanowiskach. Wśród nich odnotowano takie gatunki jak: koza *Cobitis taenia*, piskorz *Misgurnus fossilis* (gatunki wymienione w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej), oraz śliz *Barbatula barbatula*.

W obrębie inwentaryzowanego obszaru wariantów trasy S12 wykazano występowanie 13 gatunków płazów: żaba trawna (57 stanowisk), żaba moczarowa (27 stanowisk), ropucha zielona (13 stanowisk), ropucha szara (83 stanowiska), ropucha paskówka (8 stanowisk), grzebiuszka ziemna (16 stanowisk), kumak nizinny (12 stanowisk), rzekotka drzewna (8 stanowisk), żaba wodna (72 stanowiska), żaba jeziorkowa (18 stanowisk), żaba śmieszka (21 stanowisk), traszka zwyczajna (8 stanowisk), traszka grzebieniasta (3 stanowiska) oraz 5 gatunków gadów: zaskroniec (8 stanowisk), żmija zygzakowata (1 stanowisko), jaszczurka zwinka (14 stanowisk), żyworódka (3 stanowiska), padalec (2 stanowiska). Łącznie wykazano 133 stanowiska rozrodcze płazów w obrębie wszystkich wariantów projektowanego przebiegu trasy S12. Dominowały stanowiska w przedziale liczebności 1-5 osobników oraz 6-10 osobników. Mogło się to wiązać z niekorzystnymi warunkami hydrologicznymi i pogodowymi w sezonie 2018 r.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w obu strefach oddziaływania stwierdzono łączne występowanie 152 gatunków ptaków, z czego 133 podlega ochronie ścisłej, 8 ochronie częściowej, natomiast 13 gatunków zaliczanych jest do łownych. Wśród ugrupowania wykazano obecność 24 gatunków zagrożonych na poziomie Unii Europejskiej, wymienianych w Załączniku I „Dyrektywy Ptasiej” (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dn. 30.11.2009 r., w sprawie ochrony dzikiego ptactwa), 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (Głowaciński 2001) w różnych kategoriach zagrożeń, przy czym w odniesieniu do siewki złotej, czeczotki i błotniaka zbożowego – dotyczyła ona populacji lęgowych, niewystępujących już na terenie kraju. Obecnie są to regularnie i dość powszechnie zalatujące gatunki w okresach migracji i zimowania. Stwierdzono także występowanie 42 gatunków priorytetowych w ochronie ptaków w Europie Species of European Conservation Concern (SPEC w kategorii 1-3). Dla powierzchni badawczej status „lęgowy” uzyskały 103 stwierdzone gatunki, 35 zaliczono do „niełgowych” (zalatujące, żerujące, wykorzystujące grunty analizowanego terenu), oraz 14 gatunków „przelotnych” – tj. obserwowanych w typowym przelocie migracyjnym, niezwiązanych z gruntami powierzchni lub zajmujących ją jedynie w sposób krótkotrwały.

Zebrane dane pozwoliły na wskazanie miejsc najistotniejszych dla awifauny wzdłuż analizowanych wariantów, które wyróżniają się na tle całego przebiegu, zarówno pod względem ilości (zgrupowania) stanowisk gatunków rzadszych, w tym naturowych (Załącznik I Dyrektywy Ptasiej), jak również różnorodności i parametrów siedliska. Wyróżnione obszary obejmują istotne koncentracje lęgowisk, ale także intensywnie użytkowane żerowiska gatunków kluczowych. Obszary objęły:

- 1) dolina Zwolenki ze zbiornikami wodnymi, olsem oraz rozległymi siedliskami szuwarowymi (lokalizacja na przebiegu wariantu C, orientacyjnie 43+400). Stwierdzono gniazdowanie/terytoria m.in. bąka, błotniaka stawowego, wodnika, łabędzia niemego, perkoza dwuczubego, perkozka, łyski, kokoszki, krzyżówki, cyraneczki, samotnika, kszyska, gąsiora, brzeczka, świerszczaka i dziwonii. Żerowisko niełgowych m.in. czapli siwej i białej, rybitwy czarnej, krwawodzioba oraz miejsce zalatywania – rybołów, bączka,
- 2) łąki w dolinie Pacynki, na południe od Kuczek z sąsiadującym lasem lęgowym (lokalizacja na przebiegu wariantu A i D, orientacyjnie 27+000 oraz km ok. 25+487 WAB). Na mapie zaznaczono fragment wykraczający poza strefę buforową na północ, obejmujący staw hodowlany, na którym gniazdował m.in. błotniak stawowy, co wpływało na regularne żerowanie osobników tej pary na terenie zainwestowania wzdłuż Pacynki. Stwierdzono tu gniazdowanie/terytoria m.in. takich

gatunków jak: derkacz, kszczyk, dudek, gąsiorek, ortolan, jarzębatka, przepiórka. Intensywnie wykorzystywane żerowiska, wspomnianego błotniaka, myszołowa, bociana białego,

- 3) łąki w dolinie Oronki na południe od Kowali (lokalizacja na równoległym przebiegu wariantów A, D i C, orientacyjnie 4+500). Cenny obszar łęgowy (m.in. derkacz, przepiórka, czajka, jarzębatka, gąsiorek, dudek, kłaskawka, krętogłów), regularnie wykorzystywane żerowisko – błotniaka stawowego, myszołowa, zalatujący bocian biały z gniazd w Kowali i żuraw ze stanowisk gniazdowych poza strefą badań. Obszar koncentracji i zgrupowań polęgowych szpaków.

Na badanym obszarze dokonano obserwacji wizualnych zająca, dzika, lisa i sarny. Znalezione tropy zająca, sarny, lisa, dzika, wiewiórki, łosia, kuny domowej, tchórza i przedstawicieli gryzoni. A także ślady żerowania dzika (buchtowiska), borsuka, legowiska saren, zgryzy bobra, kretowiska oraz martwe zwierzęta (sarna, jeź, borsuk, tchórz). Pojedynczo stwierdzono też tropy wydry, jelenia szlachetnego, kuny leśnej, kuny domowej, tchórza, łasicy i gronostaja. Łącznie, w trakcie prowadzenia inwentaryzacji przyrodniczej stwierdzono co najmniej 23 gatunki ssaków (w tym 5 gatunków nietoperzy).

W przypadku stanowisk gatunków roślin chronionych w ramach realizacji wariantu E planowanej inwestycji, dojdzie do zniszczenia po jednym stanowisku kukułki szerokolistnej oraz kocanki piaskowej oraz 67% całkowitej powierzchni jednego płata kukułki krwistej (1080 m² z 1622 m² powierzchni płata).

Projektowana trasa S12 przecina swoim przebiegiem chronione płaty siedlisk przyrodniczych Natura 2000 we wszystkich analizowanych wariantach, przy czym ich liczba jest zmienna. W wariantcie E obszar linii rozgraniczających przecina 5 płatów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (w tym 3 priorytetowe) – 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) zniszczeniu ulegną 2 płaty siedliska, jeden w 100% o powierzchni 1692 m² i drugi w 80% o powierzchni 1020 m² oraz jeden płat 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinosoincanae*, olsy źródłiskowe) w 45% o powierzchni 2,52 ha. Zniszczeniu ulegną również po jednym płacie siedliska 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) – 43% z płata o powierzchni 0,77 ha i 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – 68% z płata o powierzchni 0,36 ha.

W przypadku płatów, na których występują chronione gatunki mchów w wariantcie E – 14 płatów znajduje się w pasie pomiędzy liniami rozgraniczającymi. W przypadku gatunków grzybów i porostów w każdym z wariantów znajduje się po jednym płacie w obszarze linii rozgraniczających, przy czym w żadnym z nich nie stwierdzono gatunków podlegających ochronie.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji faunistycznej rejonu inwestycji stwierdzono, że przebieg trasy nie będzie kolidował w sposób istotny, negatywny wobec najcenniejszych obszarów chroniących gatunki zwierząt na południowym Mazowszu (rozpatrywany zarówno w fazie realizacji, użytkowania jak i likwidacji). Nie wykazano tutaj obszarów, których charakter mógłby wskazywać na wybitne znaczenie dla bezkręgowców, ryb, płazów i gadów, ptaków i ssaków. Brak jest tutaj rozległych i zwartych kompleksów leśnych o charakterze puszczańskim, dużych płatów starodrzewia, torfowisk, muraw ciepłolubnych i stepowych, dzikich i naturalnych dolin dużych nizinnych rzek, jezior, kompleksów stawów rybnych.

Swoim niewielkim fragmentem wybrany wariant w miejscowości Janów i Podzagajnik wkracza w obszar leśny Puszczy Kozienickiej. Występują tu trzy formy ochrony przyrody – obszary Natura 2000 Ostoja Kozienicka oraz Puszcza Kozienicka a także Kozienicki Park Krajobrazowy. W pobliżu znajduje się rezerwat przyrody „Miodne”. Jednak na leśnych przebiegach tych wariantów nie stwierdzono występowania gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 (ptaki, nietoperze, pachnica dębowa, kumak nizinny) oraz nie wykazano gatunków, dla ochrony których utworzono pozostałe obszary chronione. Na pozostałych fragmentach przebiegu wariantów S12 stwierdzono występowanie gatunków chronionych, będących przedmiotami ochrony najbliższych obszarów Natura 2000 ale najczęściej ich stanowiska znajdowały się w bezpiecznej odległości od bezpośredniego przebiegu, bez powiązań ekologicznych. Dotyczyło to głównie ptaków: gąsiorka, lerki, ortolana, derkacza, lelka, świergotka polnego, a także płazów (traszka grzebieniasta, kumak nizinny), ssaków

(nietoperze) oraz bezkręgowców (pachnica dębowa, modraszek telejus, czerwńczyk fioletek). Przebieg trasy nie będzie kolidował ze szlakami powiązań, tras migracji, siedlisk czy samych osobników chronionych gatunków najbliższych obszarów o znaczeniu wspólnotowym czy krajowym.

Jak wynika z analizy dostępnej literatury, dokumentacji, baz danych i wykonanej inwentaryzacji przyrodniczej, obszary gmin w przebiegu wariantów trasy (Gózd, Kowala, Orońsko, Policzna, Przyłęk, Puławy, Radom, Skaryszew, Tczów, Zwoleń) nie wykazują znaczących wartości faunistycznych. Nie odnotowano tutaj ostoi faunistycznych o znaczeniu lokalnym, regionalnym czy krajowym. Tym niemniej wykazano kilka obszarów charakteryzujących się wyższymi wartościami faunistycznymi, przez które przebiegać będzie projektowana trasa S12:

- 1) Dolina rzeki Zwoleńki km 41+300 w okolicy, której gatunkami charakteryzującymi są wykazane m.in.: żółw błotny, rzekotka drzewna, traszka grzebieniasta, czerwńczyk nieparek, czerwńczyk fioletek, modraszek telejus, śliz, kszczyk, świerszczak, łabędź niemy, samotnik, bączek, zimorodek, krzyżówka, bóbr europejski. Wybrany wariant przebiega w bezpiecznej odległości od głównych obszarów najcenniejszych w okolicach Zwoleńki, rezerwatu przyrody „Borowiec”,
- 2) Dolina dopływu Zwoleńki spod Paciorkowej Woli okolice w okolicach 43+300 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: żaba trawna, myszółw, czerwńczyk fioletek, czerwńczyk nieparek, modraszek telejus, dudek, gąsiorek, derkacz, krzyżówka, jarzębatka, dzięcioł średni, bóbr europejski,
- 3) Dolinka dopływu Oronki spod Kowali w km 2+800 oraz ok 3+500 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: ropucha paskówka, kumak nizinny, żaba trawna, rzekotka drzewna, derkacz, dzięcioł zielony, ortolan, gąsiorek,
- 4) Kowala w km 5+500 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: ropucha zielona, kumak nizinny, żaba trawna, żaba śmieszka, pustułka, jarzębatka,
- 5) Dopływ Kobylanki spod Huty Mazowszańskiej i Gębarzowa w km 10+500 – 11+700 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: rzekotka drzewna, żaba moczarowa, ropucha zielona, kumak nizinny, traszka zwyczajna, traszka grzebieniasta, gąsiorek,
- 6) Maków – Bogusławice, odcinek źródłowy rzeki Muchy w km 17+600 – 18+600 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, rzekotka drzewna, bocian biały, czajka, ortolan, derkacz, gąsiorek,
- 7) Mozaika dolin, łąk, lasów (Józefatka, Kazimierzów, Rawica) w km 26+700 – 28+600 gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: kumak nizinny, żaba śmieszka, grzebiuszka ziemna, żaba jeziorowa, ropucha paskówka, lerka, gąsiorek, bóbr europejski,
- 8) Leokadiów, mozaika łąk, zadrzewień w km 56+800 – 57+700, gdzie gatunkami charakteryzującymi są wykazane m. in.: żaba trawna, ropucha szara, żaba jeziorowa, żaba śmieszka, gawron (kolonia), gąsiorek.

Realizacja inwestycji w każdym z zaproponowanych wariantów będzie się wiązała z utratą siedlisk chronionych gatunków motyli – modraszka telejusa (*Phengaris telejus*), czerwńczyka fioletka (*Lycaena helle*) oraz czerwńczyka nieparka (*Lycaena dispar*). Modraszek telejus i czerwńczyk fioletek są przedmiotami ochrony pobliskiego obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka, gdzie poprzez powiązania ekologiczne (cieki i dolinki) mogą mieć wpływ na kształtowanie całości populacji obszaru Natura 2000. Są to również gatunki chronione prawem krajowym i europejskim (Zał. II Dyrektywy Siedliskowej). Projektowana droga S12 przetnie ważny korytarz migracyjny umożliwiający kontaktowanie się populacji z rejonu południowej części Puszczy Kozienickiej z Doliną Zwoleńki. Ostoje powyższych gatunków motyli w południowej części Puszczy Kozienickiej i w Dolinie Zwoleńki są najważniejszymi na południowo - wschodnim Mazowszu. W ostatnich latach nad Zwoleńką znacznie wzrosła powierzchnia lasów różnego typu, które zajmują siedliska otwarte i półotwarte dla tych motyli. Kilkadziesiąt lat temu znacząco większa część doliny oraz jej sąsiedztwo było użytkowane rolniczo. Dno doliny pokrywały kośne łąki i pastwiska, na zboczach użytkowano pola uprawne. Od lat 70. XX w. obserwuje się proces zarastania łąk. Efektem tych zmian jest przekształcanie się łąk w trzcinowiska i łozowiska, a potem w zbiorowiska olsowo-łęgowe. Siedliska łąkowe, które są wciąż użytkowane stanowią jedne z ostatnich stanowisk ww. motyli na południowo - wschodnim Mazowszu.

Z uwagi na powyższe w przypadku realizacji inwestycji w obrębie wykazanych siedlisk chronionych motyli o znaczeniu wspólnotowym (modraszek telejus, czerwoczyk fioletek), należy przeprowadzić pod nadzorem entomologicznym działania z zakresu odtworzenia siedlisk zastępczych w dolinie rzeki Zwolenki (warunek 1.2.69). Mają one polegać na wskazaniu płatów siedlisk do otworzenia w ilości i powierzchni adekwatnej i porównywalnej do stanowisk likwidowanych. Prace mają polegać na zlokalizowaniu siedlisk zastępczych odpowiednich pod kątem uwilgotnienia, możliwości odtworzeniowych, właściwych warunków glebowych. Stanowiska należy utrzymywać w optymalnym zwarcu zakrzaczeń, ilości roślin pokarmowych, właściwym uwilgotnieniu przez co najmniej 5 lat (rekomendowane 10 lat) od zakończenia realizacji przedsięwzięcia. Na stanowiska zastępcze należy przesadzić i dosiać rośliny pokarmowe dla chronionych gatunków motyli (krwiściąg lekarski, rdest wężownik) w ilościach optymalnie zapewniających rozwój larw, żerowisko okazów dorosłych.

W trakcie prowadzenia inwentaryzacji chronione gatunki ryb stwierdzono łącznie na 4 stanowiskach, w tym jedno stanowisko śliza *Barbatula barbatula* w rzece Zwolenice w km 41+260 wariantu E. Najcenniejszym pod względem ichtiologicznym badanym miejscem okazała się rzeka Pacynka w km 26+520 wariantu A i D (24+907 WAB), gdzie zinwentaryzowano dwa gatunki ryb wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej – były to koza (*Cobitis taenia*) oraz piskorz (*Misgurnus fossilis*). Biorąc pod uwagę ocenę wskaźnika stanu populacji oceniono je jako stan właściwy. W przypadku wypełnienia zaleceń minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko wymienionych w warunku 1.2.60 nie przewiduje się negatywnego wpływu inwestycji na tę grupę zwierząt.

Budowa i użytkowanie nowej trasy S12 będzie niosło za sobą wiele ujemnych i negatywnych oddziaływań. Planowana droga będzie nową i rozległą strukturą budowlaną znacząco ingerującą w dotychczasowe naturalne układy ekologiczne. W różnych wariantach przebiega ona bezpośrednio lub w bliskim sąsiedztwie wielu ważnych i cennych stanowisk dla płazów i gadów. Należy jednak pamiętać, że większość tych stanowisk jest pochodzenia antropogenicznego, została stworzona przez człowieka z różnych powodów i jako taka znacząco podnosi wartości przyrodnicze terenu. Przebieg trasy w różnych wariantach omija główne i najbardziej wrażliwe obszary chronione, które są ostojami dla płazów i gadów, lub dla ochrony których uwzględniono gatunki płazów lub gadów jako przedmioty ochrony np. obszar Natura 2000 Puszcza Kozienicka, a wariantcie inwestorskim omija również obszar Natura 2000 Dolina Zwolenki. W obrębie wskazanego przebiegu do realizacji trasa omija obszar Natura 2000, zaś w wariantcie na południe od Zwolenia wkracza w jego niewielki obszar, na którym nie wykazano przedmiotów ochrony (gatunków chronionych – żółwia i kumaka). W związku z tym nie przewiduje się wystąpienia istotnych, znaczących, negatywnych oddziaływań na obszary Natura 2000, rozpatrywane w kontekście potencjalnej utraty spójności, integralności czy powiązań między nimi. Nie zostaną zniszczone powiązania pomiędzy najbliższymi obszarami Natura 2000. Trasy migracji płazów i gadów zostaną utrzymane bądź odtworzone po zastosowaniu działań zapobiegawczych i minimalizujących (warunek 1.2.44, 1.2.49-1.2.50 oraz 1.3.9-1.3.11). Dlatego też po uwzględnieniu działań naprawczych, zapobiegających i minimalizujących, budowa trasy S12 nie wpłynie istotnie negatywnie na stan zachowania miejscowych, lokalnych czy regionalnych populacji płazów oraz gadów. W trakcie realizacji inwestycji dojdzie do zniszczenia siedlisk rozrodczych płazów znajdujących się z liniami rozgraniczających. Należy nadmienić, iż w pobliżu większości miejsc przeznaczonych do likwidacji znajdują się zbiorniki o podobnej charakterystyce, do których można dokonać translokacji płazów (warunek 1.2.45), bez konieczności wykonywania zbiorników kompensacyjnych.

Do kluczowych zagrożeń dla fauny powodowanych przez inwestycje transportowe i wzrost natężenia ruchu drogowego zaliczyć należy śmiertelność zwierząt na drogach, utratę siedlisk w wyniku budowy pasa drogowego oraz fragmentację i izolację siedlisk, w tym zaburzenie lub przerwanie tras migracji. W odniesieniu do populacji ptaków występujących wzdłuż planowanej trasy S12, zagrożenia będą dotyczyć w głównej mierze stanowisk, terytoriów lęgowych i negatywnie wpływać na etapie realizacji poprzez: bezpośrednie zajęcie lub przekształcenie siedlisk rozrodczych, możliwe przypadkowe zniszczenia lęgów (skupione w pasie drogowym i liniach rozgraniczających, obejmujące wszelkie prace budowlane), całkowite lub częściowe zajęcie siedliska żerowiskowego, oraz płoszenie (dotyczy to zarówno lęgowych jak i nilegowych gatunków i stanowisk w obu strefach oddziaływania). Istotność

tego czynnika, zależy w głównej mierze od wrażliwości gatunku oraz odległości wykazanych stanowisk. Przy czym hałas powodowany przez ciężki sprzęt na etapie budowy, powstaje głównie punktowo i z określonymi przerwami, dlatego będzie on mniej znaczący niż hałas i możliwość płoszenia przez ruch pojazdów na etapie eksploatacji. Przewidywanym aspektem oddziaływania, będzie obniżenie liczebności stanowisk pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego/leśnego w pasie bezpośrednio przylegającym do drogi – wpływ hałasu poprzez zaburzenie komunikacji wokalne (głównie w okresie lęgowym) oraz zmniejszenie bazy pokarmowej dla części gatunków. Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki i po analizie dostępnych danych literaturowych (publikowanych i niepublikowanych) nie przewiduje się istotnego negatywnego oddziaływania na populacje zimujące i migrujące, co mogłoby być związane z zaburzeniem tras przelotów sezonowych, zajęciem siedlisk koncentracji i zgrupowań – takich miejsc nie stwierdzono. Ze względu na mobilność grupy, nie wystąpi tu oddziaływanie na poziomie efektu barierowego, powodowanego poprzez sztuczne modyfikacje rzeźby terenu (nasypy, wykopy) czy odpowiednio wysokie natężenie ruchu, wpływające negatywnie na możliwość przekraczania trasy przez ptaki. Budowa trasy może także pozytywnie oddziaływać na wybrane gatunki, poprzez zwiększenie łatwej w pozyskaniu bazy pokarmowej, poprzez czatowanie i polowanie na regularnie wykaszanych pasach poboczy (m.in. myszołów, pustułka, srokosz czy gąsiorek). Dla znacznej części ptaków ze stanowisk lęgowych zlokalizowanych w strefie buforowej (od 79%-82% stanowisk na poszczególnych wariantach przebiegu) nie przewiduje się istotnych zagrożeń w wyniku realizacji inwestycji. Dla tej części ugrupowania nie przewidziano przekształceń czy zajęcia siedliska (lęgowego i żerowiskowego), odległość pomiędzy stanowiskiem a liniami rozgraniczającymi uznano za bezpieczną, nie przewiduje się występowania istotnego efektu bariery na trasie lokalnych przelotów (np. pomiędzy miejscami rozrodu a żerowiskami), jak również podczas sezonowych migracji, w znacznej części również efekt płoszenia, nie wystąpi lub będzie krótkotrwały i nieistotny dla prawidłowego funkcjonowania, komunikacji i ostatecznie sukcesu gniazdowania. Przeprowadzone analizy pozwoliły na waloryzację proponowanych tras przebiegu trasy S12. Najmniej cenny dla awifauny, tym samym rekomendowany do realizacji, po ocenie możliwych negatywnych oddziaływań jest wariant B i E. Wzdłuż proponowanej trasy stwierdzono istotnie mniejszą liczbę stanowisk lęgowych gatunków z grupy „kluczowych”, jak również naturowych (Załącznik I Dyrektywy Ptasiej). Drzewa o ponadprzeciętnych wymiarach i walorach przyrodniczych mogące stanowić dogodne siedlisko zostaną odpowiednio zlustrowane przez nadzór przyrodniczy (warunek 1.2.47) przed wejściem prac przygotowawczych i budowlanych.

Na podstawie analizy dostępnych i zebranych materiałów oraz prac terenowych można wskazać, że wykryte podczas inwentaryzacji gatunki ssaków, tworzą populację osiadłą korzystającą stale z tego obszaru, a przemieszczanie się jej ma charakter lokalny. Do najistotniejszych oddziaływań, które planowana inwestycja może wywierać na ssaki należy – zajęcie siedliska (zwykle żerowiska), przerwanie szlaków migracji ssaków, przypadkowe zabijanie drobnych ssaków oraz możliwość płoszenia. Zajęcie i przekształcenie siedliska będzie minimalne i nie wpłynie negatywnie na kondycję lokalnych populacji. W miejscach kluczowych, ze stałą obecnością nietoperzy, szlakach migracji i sprzyjających warunkach siedliskowych zaplanowano rozwiązania minimalizujące potencjalnych negatywny wpływ oraz ograniczający możliwe przypadki zwiększonej śmiertelności (odpowiednia niweleta terenu, przejścia dolne (nietoperze jako składnik argumentacji lokalizacji obiektu), nasadzenia roślinności czy ekrany zabezpieczające). Pozostałe wymienione gatunki, których areale znajdują się częściowo w pasie drogowym, przy wykorzystaniu zdolności adaptacyjnych zajmą w niedalekiej perspektywie czasowej grunty sąsiadujące niezajęte przez infrastrukturę drogową. Utrata siedlisk ssaków będzie miała charakter lokalny, tymczasowy oraz odwracalny i będzie ograniczona przede wszystkim do etapu realizacji. Zastosowanie w wyznaczonych lokalizacjach przejść dla zwierząt (warunek 1.3.9, 1.3.12-1.3.13) zapewni ciągłość szlaków migracji i drożność korytarzy ekologicznych.

W ramach przedmiotowej inwestycji zniszczeniu ulegnie 11% zinwentaryzowanego siedliska 1060 czerwonończyka nieparka (*Lycaena dispar*) w km 41+197 oraz 15% zinwentaryzowanego siedliska w km 43+546, 11% zinwentaryzowanego siedliska 4038 czerwonończyka fioletka (*Lycaena helle*) w km 41+240 oraz 15% zinwentaryzowanych siedlisk tego gatunku w km 43+606 i w km 43+738, 6 z 8 stwierdzonych stanowisk 1337 bobra europejskiego *Castor fiber* będzie podlegało wpływowi bezpośredniemu inwestycji poprzez zajęcie fragmentu stanowiska, jak również niepokojenie osobników bobra.

W przypadku 1166 traszki grzebieniastej (*Triturus cristatus*), której stwierdzono łącznie 3 stanowiska gatunku i 1188 kumaka nizinnego (*Bombina bombina*), którego stwierdzono łącznie 12 stanowisk, stanowiska tych gatunków znajdowały się w bezpiecznej odległości od bezpośredniego przebiegu planowanej drogi, bez powiązań ekologicznych.

Reasumując, wariantem najbardziej korzystnym dla środowiska jest wariant B oraz wariant E (inwestorski). Warianty przebiegają (w przypadku większości analizowanych gatunków flory i fauny) przez tereny mniej cenne przyrodniczo (tj. charakteryzujące się m.in. niższą różnorodnością stwierdzonych gatunków i siedlisk).

Nałożony na inwestora niniejszą decyzją obowiązek podjęcia działań minimalizujących ogranicza wpływ inwestycji na chronione gatunki zwierząt. Kilkuletni monitoring po zakończeniu realizacji inwestycji oraz wykonanie na jego podstawie analizy porealizacyjnej umożliwi ocenę skuteczności podjętych działań kompensujących i wskaże na ewentualną konieczność podjęcia dalszych czynności mających na celu odtworzenie lokalnych populacji chronionych zwierząt i ich siedlisk zniszczonych w wyniku realizacji przedmiotowej inwestycji.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że realizacja i funkcjonowanie planowanej inwestycji nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony i integralność ww. obszarów Natura 2000, jak również na spójność Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 i siedliska łąkowe. Realizacja inwestycji przyczyni się do lokalnego zmniejszenia różnorodności biologicznej terenu oraz zwiększenia wrażliwości elementów środowiska przyrodniczego na ewentualne zmiany klimatyczne obszaru, niemniej określone w decyzji warunki w stopniu odpowiednim zminimalizują to oddziaływanie. Dokonana ocena oddziaływania inwestycji na środowisko przyrodnicze wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu Iłża-Makowiec oraz brak znacząco negatywnego oddziaływania na gatunki ptaków i siedliska będące przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013 i Puszcza Kozienicka PLH140035, a także otulinę Kozienickiego Parku Krajobrazowego imienia Profesora Ryszarda Zaręby. Jednocześnie w zakresie ochrony gatunkowej należy nadmienić, że zgodnie z ustawą uoop oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), w stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną, obowiązuje szereg zakazów. Regionalny Dyrektor lub Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska mogą wydać decyzję zezwalającą na czynności podlegające zakazom, w trybie i na zasadach określonych ww. ustawą. Regionalny dyrektor ochrony środowiska między innymi może zezwolić na obszarze swojego działania na odstępstwa od zakazów: niszczenia siedlisk lub ostoi, będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania gatunków zwierząt podlegających ochronie oraz niszczenia gniazd w stosunku do gatunków ptaków objętych częściową i ścisłą ochroną. Podkreślenia wymaga fakt, iż zezwolenie na czynności podlegające zakazom w stosunku do zwierząt gatunków objętych ochroną może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności te nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt, oraz w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 56 ust. 4 pkt 1-7 uoop, tj.:

- 1) leży w interesie ochrony dziko występujących gatunków roślin, zwierząt, grzybów lub ochrony siedlisk przyrodniczych lub,
- 2) wynika z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia lub,
- 3) leży w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego lub,
- 4) jest niezbędne w realizacji badań naukowych, działań edukacyjnych lub celów związanych z odbudową populacji, reintrodukcją gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, albo do celów działań reprodukcyjnych, w tym do sztucznego rozmnażania roślin lub,
- 5) umożliwia, w ściśle kontrolowanych warunkach, selektywnie i w ograniczonym stopniu, zbiór, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów roślin lub grzybów oraz chwytanie, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów zwierząt gatunków objętych ochroną w liczbie określonej przez wydającego zezwolenie lub,

- 6) w przypadku gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków ptaków oraz gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - wynika z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub,
- 7) w przypadku gatunków innych niż wymienione w pkt 6 - wynika ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że przywołane wyżej przepisy są szczególnie rygorystyczne wobec gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków ptaków oraz gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Tu zastosowanie mają jedynie przesłanki indywidualne określone w art. 56 ust. 4 pkt 1-6 uoop (punkty 1-6 wskazano powyżej). Co istotne, przesłanka indywidualna wskazana w art. 56 ust. 4 pkt 6 uoop, w odniesieniu do gatunków ptaków dotyczy jedynie wydania zezwolenia na niszczenie siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania (art. 56 ust. 4a uoop). W przypadku wydania zezwolenia na czynności niszczenia, usuwania gniazd bądź schronień ptaków objętych ochroną gatunkową, zastosowanie mają jedynie przesłanki indywidualne określone w art. 56 ust. 4 pkt 1-5 uoop (punkty 1-5 wskazano powyżej). Wnikliwa analiza możliwości realizacji planowanych działań w kontekście przepisów dotyczących ochrony gatunkowej i możliwości uzyskania derogacji leży w gestii inwestora. Jednocześnie zgodnie z art. 131 pkt 14 ww. ustawy, kto bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu lub grzywny.

Analizowana droga na terenie województwa lubelskiego zlokalizowana jest poza obszarowymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy uoop. Spośród obszarów Natura 2000 położonych w buforze do 5 km wokół terenu inwestycji, występują:

- obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina środkowej Wisły PLB140004, oddalony od inwestycji o ok. 2,62 km,
- specjalny obszar ochrony siedlisk Przełom Wisły w Małopolsce PLH060045, oddalony od inwestycji o ok. 3,59 km,
- specjalny obszar ochrony siedlisk Puławy PLH060055, oddalony od inwestycji o ok. 2,19 km.

W odległości ok. 4 km od inwestycji znajduje się rezerwat przyrody „Łęg na Kępie” w Puławach, którego celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jedyne na Lubelszczyźnie nadwiślańskiego lasu łęgowego.

Analizowany odcinek drogi znajduje się również w korytarzu ekologicznym o znaczeniu krajowym GKPdC-4B Lasy Nadwiślańskie, mającym bezpośrednie połączenie z priorytetowym krajowym korytarzem GKPdC-10 Dolina Środkowej Wisły oraz obszarem Natura 2000 PLB140004 Dolina Środkowej Wisły.

Regionalny Dyrektor w trakcie prowadzonego postępowania przeanalizował dokumentację zgromadzoną w sprawie. Przeprowadzona analiza – o której mowa powyżej – potwierdziła, że treść przedłożonego raportu oś wraz z uzupełnieniami jest zgodna z art. 66 ustawy oś, a zawarte w niej warunki realizacji przedsięwzięcia i projektowane rozwiązania chroniące środowisko zostały zaproponowane racjonalnie i adekwatnie do charakteru i skali oddziaływania inwestycji na środowisko. Regionalny Dyrektor w celu zminimalizowania wpływu rozpatrywanego przedsięwzięcia na środowisko wziął pod uwagę i uwzględnił ww. ustalenia zawarte w raporcie oś wraz z jego uzupełnieniami i na ich podstawie:

- 1) określił rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia (pkt 1.1 sentencji decyzji),
- 2) określił warunki korzystania ze środowiska w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości

- przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich (pkt 1.2 sentencji decyzji),
- 3) określił wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w dokumentacji wymaganej do wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy ooś (pkt 1.3 sentencji decyzji),
 - 4) określił konieczność wykonania badań monitoringowych (pkt 2 sentencji decyzji),
 - 5) określił konieczność przeprowadzenia ponownej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy ooś (pkt 3 sentencji decyzji),
 - 6) określił konieczność wykonania analizy porealizacyjnej (pkt 4 sentencji decyzji),
 - 7) stwierdził brak konieczności przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowiskow (pkt 5 sentencji decyzji),
 - 8) określił działości konieczne do przeprowadzenia prac przygotowawczych polegających na wycince drzew i krzewów (pkt 6 sentencji decyzji),
 - 9) nadał decyzji rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 7 sentencji decyzji).

W związku z faktem, że planowana inwestycja przebiega przez teren dwóch województw i tym samym uzyskaniem opinii MPWIS i RZGW odnoszących się do całej inwestycji oraz stanowiska RDOŚ w Lublinie odnoszącego się do części inwestycji znajdującej się wyłącznie na terenie województwa lubelskiego, Regionalny Dyrektor określił warunki odnoszące się do obydwu województw, a także dodatkowe warunki odnoszące się do każdego z województw osobno.

Warunki realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia wskazane w postanowieniu RZGW zostały w całości uwzględnione i zawierają się w pkt 1.2.1 – 1.2.17; 1.3.1 – 1.3.4 niniejszej decyzji. Regionalny Dyrektor dokonał jedynie modyfikacji warunków I.9, I.10, I.15 i I.17 w części, w której odnosiły się one wprost do obowiązku wynikającego z obowiązujących aktów prawa tj. stosowania się do warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym lub do „obowiązujących norm”. Pozwolenie wodnoprawne jest aktem administracyjnym, który rozstrzyga o wynikających z przepisów prawa zakazach, nakazach lub uprawnieniach adresata aktu. Wiąże ono adresata z mocy prawa, a nie ze względu na taki obowiązek stwierdzony w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, bowiem stanowi prawną formę działania administracji publicznej o charakterze władczym (jego wykonanie jest zabezpieczone przymusem państwowym).

Wskazane w postanowieniu RZGW warunki realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia wynikają z potrzeby zapobiegania i ograniczania wprowadzania zanieczyszczeń do wód i zapobiegania pogorszeniu ich stanu/potencjału w celu osiągnięcia co najmniej dobrego stanu wód zgodnie z przepisami art. 55-61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625, ze zm., zwanej dalej „ustawą Prawo wodne”).

Warunki, o których mowa powyżej odnoszą się do organizacji, wyposażenia i lokalizacji zaplecza budowy, a także wskazują jakie działania należy podjąć w przypadku awaryjnego wystąpienia zanieczyszczenia gleby substancjami niebezpiecznymi (pkt 1.2.2 i 1.2.3 sentencji decyzji). Mając na względzie konieczność ochrony środowiska gruntowo-wodnego przed zanieczyszczeniami inwestor ma obowiązek stosowania sprzętu sprawnego technicznie zaś zaplecze budowy wymagać będzie uszczelnienia podłoża (pkt 1.2.1 i 1.2.2 sentencji decyzji). Dostawa wody na cele budowlane będzie odbywać się beczkowozami, a na cele socjalne w opakowaniach zbiorczych (pkt 1.2.5 sentencji decyzji). Powyższe warunki wskazują również zasady postępowania z odpadami, ściekami bytowymi, wodami opadowymi i roztopowymi oraz określają sposób w jaki należy prowadzić prace w obrębie koryt rzek i cieków, przebudowę kolidujących cieków i rowów melioracyjnych, a także budowę obiektów mostowych (pkt 1.2.4, 1.2.6, 1.2.7, 1.2.15, 1.2.8, 1.2.9, 1.2.10 sentencji decyzji). Warunki wskazane przez RZGW określają zasady prowadzenia prac odwodnieniowych, robót ziemnych i postępowania ze zdjętą warstwą ziemi (pkt 1.2.11-1.2.13 sentencji decyzji). Przedmiotowa inwestycja wymaga wykonania systemu urządzeń zbierających i podczyszczających wody opadowe i roztopowe z powierzchni drogi. Inwestor nie może dopuścić do zniszczenia lub uszkodzenia istniejącego systemu odwadniającego bez uprzedniego wykonania nowego systemu (pkt 1.2.14 sentencji decyzji). System

odwadniania i podczyszczania ścieków związany z przedmiotowym przedsięwzięciem wymaga zaś stałej konserwacji, dzięki czemu zachowana zostanie jego wysoka efektywność (pkt 1.2.16 sentencji decyzji). Inwestor został również zobowiązany do ochrony środowiska gruntowo-wodnego na etapie realizacji inwestycji poprzez racjonalne gospodarowanie środkami do eliminacji zimowej śliskości nawierzchni jak również stosowanie środków o składzie chemicznym możliwie najmniej uciążliwym dla środowiska (pkt 1.2.17 sentencji decyzji).

Uwagi wystosowane przez RZGW określają także zasady projektowania systemu odwodnienia i podczyszczania odprowadzanych wód opadowych i roztopowych oraz budowy obiektów mostowych i przepustów na ciekach i rowach melioracyjnych (pkt. 1.3.1-1.3.4 sentencji decyzji).

Odwodnienie drogi zostanie zbudowane na całej długości wraz ze zbiornikami retencyjnymi. Jako odbiorniki wód pochodzących z odwodnienia drogi wykorzystane zostaną sieci rowów, zbiorniki retencyjne i retencyjno-infiltracyjne, a następnie cieki naturalne. Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych powinno następować po ich podczyszczeniu. Zabudowę urządzeń podczyszczających tj. osadniki i separatory lub sam separator zaplanowano przed zbiornikami retencyjnymi lub retencyjno-infiltracyjnymi. W przypadku zbiornika retencyjnego wody zazwyczaj będą przepompowane do sąsiedniego zbiornika retencyjno-infiltracyjnego. Rzadziej zdarza się, że odbiornikiem wód ze zbiornika retencyjnego będzie rzeka.

RZGW za konieczne uznał przeprowadzenie ponownej oceny oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt. 10 ustawy ooś, (pkt 3.1 sentencji decyzji).

Podczyszczone wody opadowe i roztopowe odprowadzane będą do następujących odbiorników naturalnych (rzek lub cieków): Garlica, Dopływ z Kowalówki, Oronka, Kobylanka, Mucha, Tczówka, Dopływ spod Podzagajnika, Zwolenka, Plewka, Niewiadomka, Klikawka. Na etapie projektu niezbędnego do uzyskania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (zwanej dalej „decyzją zrid”) należy przedstawić szczegółową charakterystykę rozwiązań technicznych dotyczących zagospodarowania wód opadowych i roztopowych z terenu planowanej inwestycji. Powyższe umożliwi dokładniejszą analizę możliwego oddziaływania tych wód na środowisko gruntowo-wodne oraz pozwoli w pełni ocenić ich wpływ na cele środowiskowe, określone dla JCWP i JCWPd, na obszarze których zlokalizowana będzie droga.

Na etapie eksploatacji zapotrzebowanie na wodę będzie tylko w obiektach OUD i MOP. Ilość i możliwość poboru wody, a także sposób zagospodarowania ścieków powstających w ww. obiektach należy wyjaśnić i uszczegółowić w dokumentacji niezbędnej na etapie uzyskania decyzji zrid.

Jednocześnie RZGW wskazał, że należy uznać, iż przedstawione aktualnie rozwiązania techniczne pozwolą zabezpieczyć środowisko wodne przed emisją zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych. Nie przewiduje się bezpośredniego znaczącego wpływu przedsięwzięcia na stan jakościowy i ilościowy wód powierzchniowych i podziemnych po zastosowaniu się inwestora do nałożonych warunków.

Realizacja i eksploatacja inwestycji nie wpłynie negatywnie na osiągnięcie celów środowiskowych dla wymienionych powyżej części wód, a tym samym będzie odbywała się w sposób zapewniający nienaruszalność przepisów prawnych dotyczących ochrony wód, określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2022 r. w *sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły* (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

Realizacja inwestycji zgodnie z nałożonymi na inwestora warunkami nie spowoduje zwiększenia zagrożenia powodziowego. RZGW stwierdził brak negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko gruntowo-wodne.

Opinia MPWIS zawiera uwagi na temat wymagań sanitarnych i zdrowotnych koniecznych do spełnienia w trakcie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia.

W niniejszej decyzji w pkt 1.2.18, 1.2.26, 1.2.23, 1.2.3 i 1.2.6 uwzględniono w całości warunek 2 opinii MPWIS określający miejsca lokalizacji zaplecza budowy i wskazujący na konieczność właściwego doboru maszyn budowlanych, warunek 3 w części dotyczącej właściwego przetrzymywania substancji podatnych na ługowanie oraz konieczności wyposażenia zaplecza budowy w materiały sorpcyjne i przenośne toalety.

Warunek 1 opinii MPWIS dotyczący pory prowadzenia prac budowlanych został doprecyzowany poprzez dopuszczenie prowadzenia ww. prac poza porą dnia w sytuacjach wyjątkowych np. wymagających zachowania ciągłości robót i uwzględniony w pkt 1.2.25 sentencji decyzji.

Warunki 4, 5 i 6 opinii MPWIS (zmodyfikowanej pismem z dnia 30 kwietnia 2024 r.) wskazujące na konieczność zastosowania ekranów akustycznych minimalizujących oddziaływanie przedsięwzięcia na środowisko oraz wykonania analizy porealizacyjnej zostały uwzględnione w pkt 1.3.5 i 4.1 sentencji decyzji.

Regionalny Dyrektor nie uwzględnił części warunku 3 opinii MPWIS mówiącego o potrzebie zabezpieczenia zaplecza budowy przed dostępem osób postronnych oraz oznakowania go w zakresie informacji o zagrożeniach panujących w pobliżu i na terenie budowy. Powyższe zalecenia nie dotyczą środowiskowych uwarunkowań realizacji i eksploatacji przedmiotowej drogi i nie mogą być przedmiotem rozstrzygnięcia Regionalnego Dyrektora.

Warunki z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, ochrony przed hałasem, ochrony powietrza, wskazane przez RDOŚ w Lublinie zostały uwzględnione w pkt 1.2.8, 1.2.10, 1.2.11, 1.2.25 – 1.2.33, 1.2.35 – 1.2.39, 1.3.5, 1.3.8, 3.2, 3.3, 4.1 sentencji decyzji. Część z warunków została nieznacznie zmodyfikowana przez Regionalnego Dyrektora, zachowując przy tym swój merytoryczny sens, część z warunków została w oryginalnym brzmieniu przeniesiona do niniejszej decyzji a część zapisów nie została uwzględniona w sentencji decyzji.

Warunki, wskazane w sentencji decyzji, znajdują racjonalne uzasadnienie wynikające z przepisów prawa oraz ogólnie przyjętych zasad zachowania ładu społecznego i można umotywić je w przedstawiony poniżej sposób.

Prace związane z realizacją inwestycji będą powodowały uciążliwości hałasowe, których źródło stanowić będzie praca maszyn budowlanych i innych urządzeń oraz środki transportu wykorzystywane podczas budowy. Hałas będzie miał zasięg lokalny, obejmujący najbliższe otoczenie terenu robót, rejon zaplecza budowy oraz rejon dróg dojazdowych do miejsca prac budowlanych. Emisja hałasu będzie ściśle związana z przesuwającym się frontem robót budowlanych i będzie charakteryzować się dużą dynamiką zmian, jednak będzie ona miała charakter odwracalny, nie kumulujący się w środowisku i ustąpi w momencie zakończenia prac budowlanych.

Mając zatem na względzie zachowanie odpowiedniego klimatu akustycznego wokół terenu inwestycji w trakcie jej realizacji, konieczne jest zastosowanie rozwiązań minimalizujących oddziaływanie przedsięwzięcia w tym zakresie, określonych w pkt 1.2.23 – 1.2.26 sentencji decyzji. Z związku z powyższym inwestor został zobowiązany do tego, by prace w sąsiedztwie miejsc ochrony akustycznej prowadzić w miarę możliwości poza porą nocy. W celu minimalizacji wpływu fazy budowy na środowisko, warunki życia i zdrowie ludzi, należy opracować i wdrożyć taki plan robót, aby urządzenia emitujące hałas o dużym natężeniu nie pracowały w pobliżu zabudowań mieszkalnych jednocześnie oraz aby zoptymalizować wykorzystanie sprzętu budowlanego i środków transportu np. poprzez wyeliminowanie zbędnych przejazdów.

Eksploatacja planowanej drogi będzie wiązała się z emisją hałasu, którego źródłem będą poruszające się pojazdy. Na podstawie przeprowadzonych obliczeń równoważnego poziomu dźwięku dla lat 2025

i 2035 z uwzględnieniem lokalizacji drogi, ukształtowania terenu, zabudowy oraz oddziaływania skumulowanego przedmiotowego przedsięwzięcia z innymi drogami, wykazano przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu na terenach chronionych akustycznie.

W raporcie oś przeanalizowano możliwość zastosowania różnych środków minimalizujących, w szczególności ekranów akustycznych, wałów ziemnych oraz cichych nawierzchni. Na podstawie przeprowadzonej wielokryterialnej analizy porównawczej ww. zabezpieczeń za najkorzystniejszą metodę ochrony przed hałasem uznano zastosowanie ekranów akustycznych.

W związku z powyższym Regionalny Dyrektor wskazał na konieczność zastosowania rozwiązań ograniczających i minimalizujących emisję hałasu w postaci ekranów akustycznych wymienionych w pkt 1.3.5 sentencji decyzji.

Według prognozy przedstawionej w raporcie oś po zastosowaniu zaprojektowanych zabezpieczeń akustycznych zostaną dotrzymane dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku. Analizy akustyczne wskazują, że jedynie dla trzech (punkty receptorowe 156, 594, 595) spośród około 600 analizowanych budynków, mimo zaproponowanych środków ochronnych, prognozuje się nieznaczne, poniżej błędu metodyki, przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu w porze dnia – do max. 1,1 dB, w roku oddania inwestycji do użytkowania i 1,9 dB w drugim horyzoncie czasowym (2035 r.).

Należy zaznaczyć, że na etapie ponownej oceny zostaną przeprowadzone analizy akustyczne uwzględniające aktualizację i weryfikację zabudowy podlegającej ochronie akustycznej, prognozy ruchu oraz uszczegółowienie rozwiązań technicznych. Ich wyniki wskażą na możliwość modyfikacji lokalizacji, jak i parametrów technicznych ekranów akustycznych określonych w decyzji środowiskowej (pkt 3.2. sentencji decyzji).

Dla zweryfikowania rzeczywistego oddziaływania akustycznego planowanego przedsięwzięcia i oceny skuteczności zastosowanych ekranów, nałożono na inwestora obowiązek wykonania analizy porealizacyjnej (pkt 4.1 sentencji decyzji) i wskazano punkty kontrolne hałasu (w tym ww. punkty 156, 594 i 595). Jej wyniki umożliwią ewentualną korektę lokalizacji oraz parametrów ekranów akustycznych (w tym zaprojektowanie i wykonanie dodatkowych zabezpieczeń) lub potwierdzą konieczność utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania.

W trakcie realizacji inwestycji wystąpi emisja drgań związana przede wszystkim z pracą ciężkiego sprzętu budowlanego. Spośród stosowanych w budownictwie drogowym maszyn za istotne źródło drgań uznawane są maszyny zagęszczające. Źródłem drgań będzie również ruch pojazdów na odcinku prowadzenia robót budowlanych. Będą to jednak przejściowe uciążliwości, o lokalnym zasięgu. Emisja drgań ograniczona będzie do okresu wykonywania robót budowlanych oraz do frontu wykonywanych prac.

W celu uniknięcia ewentualnych negatywnych skutków oddziaływania wibracji w czasie prac realizacyjnych należy w miarę możliwości ograniczyć stosowanie walców wibracyjnych, ubijaków itp. oraz zorganizować pracę tych maszyn w taki sposób, aby nie działały równocześnie na tym samym odcinku robót w pobliżu zabudowy (pkt 1.2.27 sentencji decyzji). Ze względu na krótkotrwałość i lokalny charakter prowadzonych prac realizacyjnych i rozbiórkowych nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na mieszkańców okolicznych budynków.

Z przeprowadzonej w raporcie oś analizy oddziaływania przedsięwzięcia w zakresie drgań wynika, że na etapie eksploatacji przedsięwzięcia w zasięgu przewidywanego oddziaływania wibracyjnego nie znajdą się żadne budynki mieszkalne. Zasięg oddziaływań dynamicznych nie wykroczy poza granice pasa drogowego.

Na obecnym etapie inwestor nie określił jednak szczegółowych danych dotyczących wykorzystywanego w fazie realizacji inwestycji sprzętu budowlanego (zarówno rodzajów sprzętu jak i liczby poszczególnych urządzeń) oraz harmonogramu jego pracy. Natomiast weryfikacja i aktualizacja

zabudowy chronionej akustycznie nastąpią na etapie projektu budowlanego. W związku z powyższym w pkt 3.3. sentencji decyzji Regionalny Dyrektor nałożył na inwestora warunek dokonania w ramach ponownej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko analizy oddziaływania wynikającego z emisji drgań na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia. W sposób szczególny należy odnieść się do zagadnienia dotyczącego oddziaływania wynikającego z powstawania wibracji na etapie budowy.

Realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia będzie źródłem uciążliwości związanych z emisją substancji zanieczyszczających powietrze, pochodzących z procesu spalania paliw w silnikach samochodów spalinowych oraz innych pojazdów, wykorzystywanych przy pracach budowlanych. Dodatkowo podczas prowadzenia prac ziemnych i rozbiórkowych może wystąpić emisja pyłów. Natomiast transport i układanie mas bitumicznych będzie powodować emisję substancji odorotwórczych.

W celu ograniczenia tych oddziaływań na tereny pozostające w najbliższym otoczeniu miejsca realizacji inwestycji Regionalny Dyrektor określił warunki wskazane w pkt 1.2.19 – 1.2.23 sentencji decyzji.

Emisja substancji zanieczyszczających powietrze w okresie realizacji przedsięwzięcia będzie miała jedynie charakter okresowy, a uciążliwości z nią związane ustaną wraz z zakończeniem prac budowlanych. Ponadto spełnienie przez inwestora nałożonych na niego warunków sprawi, że uciążliwości te zostaną zminimalizowane.

W trakcie eksploatacji projektowanej drogi będą powstawać zanieczyszczenia komunikacyjne spowodowane ruchem pojazdów. Z przedstawionych w raporcie oś wyników modelowania rozprzestrzeniania się substancji w powietrzu wynika, że na etapie eksploatacji inwestycji wartości stężeń średniorocznych i maksymalnych substancji w powietrzu poza liniami rozgraniczającymi drogi będą niższe od dopuszczalnych.

W raporcie oś odniesiono się również do możliwości kumulacji oddziaływań w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Oddziaływanie powodowane funkcjonowaniem dróg przebiegających w sąsiedztwie projektowanej drogi S12 zostało uwzględnione w obliczeniach wpływu na jakość powietrza poprzez uwzględnienie aktualnych wartości tła pozyskanego od właściwego Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, które to tło uwzględnia również emisję zanieczyszczeń z istniejącego ruchu drogowego.

Przedmiotowa inwestycja wiąże się z pracami budowlanymi o szerokim zakresie. Wpływ na środowisko gruntowo-wodne wynikał będzie z poruszania się ciężkiego sprzętu mechanicznego oraz z konieczności przeprowadzenia prac budowlanych. Oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na wody powierzchniowe i podziemne w fazie eksploatacji może wynikać z emisji zanieczyszczeń pochodzących ze spływów wód opadowych z powierzchni dróg.

W celu ochrony środowiska gruntowo-wodnego podczas prowadzenia prac budowlanych w rejonie rozbudowywanej drogi oraz na etapie jej eksploatacji Regionalny Dyrektor nałożył na inwestor warunki wskazane w pkt 1.2.1 – 1.2.3, 1.2.6, 1.2.8 – 1.2.11, 1.2.14 – 1.2.16, 1.2.36 – 1.2.42, 1.3.1, 1.3.6 – 1.3.8 sentencji decyzji, wynikające z opinii RDOŚ w Lublinie oraz oceny tutejszego organu.

Zgodnie z powyższym inwestor został zobowiązany do zastosowania odpowiednich środków organizacyjnych i technicznych dotyczących lokalizacji zaplecza budowy, jego zagospodarowania oraz wyposażenia. Regionalny Dyrektor określił zasady wyznaczania dróg dojazdowych, wykonywania odwodnień, prowadzenia robót budowlanych w rejonie cieków wodnych oraz w korytach rzek i cieków, w celu zminimalizowania oddziaływania inwestycji na stosunki wodne na przedmiotowym terenie oraz zabezpieczenie wód przed ich zasypaniem, zmaceniem lub zanieczyszczeniem substancjami chemicznymi. Dodatkowo inwestor ma obowiązek prowadzić prace budowlane w sposób niepowodujący zmian lub ograniczeń wielkości przepływów w ciekach powierzchniowych i wodach podziemnych oraz niepowodujący zmian kierunków i prędkości przepływów wód. Mając na uwadze konieczność zabezpieczenia środowiska gruntowo-wodnego oraz zapewnienia odpowiednich

warunków sanitarno-higienicznych i bezpieczeństwa pracy na terenie budowy, jego zaplecze zostanie wyposażone w pomieszczenia sanitarne i socjalne. Ścieki sanitarne będą gromadzone w przenośnych zbiornikach bezodpływowych i usuwane przez uprawnione do tego podmioty.

W celu ochrony środowiska gruntowo-wodnego przed zanieczyszczonymi spływami opadowymi z wybudowanej trasy przedmiotowa inwestycja wymaga wykonania systemu urządzeń zbierających i podczyszczających ścieki opadowe z powierzchni drogi. Regionalny Dyrektor określił zalecenia dotyczące wykonania nowego systemu odwadniającego (w tym zapewnienia właściwej pojemności zbiorników retencyjnych) i podczyszczającego ścieki, a także wskazał na konieczność prowadzenia jego regularnych przeglądów oraz konserwacji, dzięki czemu zachowana zostanie jego wysoka efektywność.

Organ analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy i ustalając na jego podstawie charakter i skalę przedsięwzięcia oraz wielkość i zakres jego oddziaływania na środowisko, a także proponując konieczne do zastosowania rozwiązania chroniące środowisko uznał, że w sytuacji, gdy na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach nie są sprecyzowane szczegółowe rozwiązania dotyczące planowanego systemu odwodnienia drogi, obiektów inżynierskich, MOP i OUD konieczne jest nałożenie na inwestora obowiązku ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 ustawy ooŚ (pkt 3.1. sentencji decyzji). Przygotowana na tym etapie dokumentacja powinna w szczególności odnosić się do ww. kwestii.

Przy zastosowaniu się inwestora do warunków wskazanych w sentencji decyzji inwestycja nie spowoduje niekorzystnych zmian w środowisku gruntowo-wodnym.

W trakcie realizacji planowanego przedsięwzięcia przewiduje się wytwarzanie odpadów materiałowo-budowlanych, które będą powstawać w wyniku prowadzenia robót ziemnych, robót budowlanych, robót demontażowych (usuwanie elementów istniejącej infrastruktury technicznej, rozbiórka budynków), wycinki drzew i krzewów. Ponadto odpady będą powstawać w zapleczu socjalnym i zapleczu technicznym placu budowy.

Odpady, powstające w tej fazie prac, zaliczane będą, zgodnie z katalogiem odpadów do m. in. następujących grup:

- odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając grunt z terenów zanieczyszczonych) – grupa 17,
- odpady komunalne łącznie z frakcjami gromadzonymi selektywnie – grupa 20,
- odpady opakowaniowe; sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nieujęte w innych grupach – grupa 15,
- odpadowa masa roślinna.

Regionalny Dyrektor sformułował warunki dotyczące zasad gospodarowania odpadami na etapie realizacji przedsięwzięcia wskazane w pkt 1.2.28 – 1.2.34 sentencji decyzji. Organ określił sposób postępowania z masami ziemnymi (gruntem z wykopów) oraz poszczególnymi rodzajami odpadów, wskazał również na konieczność selektywnej zbiórki odpadów, ustalenia miejsc gromadzenia różnych odpadów oraz właściwej organizacji, wyposażenia i zabezpieczenia tych miejsc przed skutkami ewentualnego wycieku substancji groźących skażeniem środowiska. Rozwiązania te pozwolą na realizację wymogów odpowiedniego prowadzenia gospodarki odpadami w tym na ograniczenie negatywnego wpływu magazynowania odpadów na środowisko gruntowo-wodne.

W trakcie eksploatacji drogi będą powstawać odpady wynikające z jej funkcjonowania (typowe odpady komunalne powstające podczas użytkowania drogi) oraz odpady powstające w czasie prowadzonych okresowo prac remontowych, utrzymaniowych i konserwacyjnych. Podczas eksploatacji inwestycji będą powstawać odpady zaliczane zarówno do niebezpiecznych jak i do innych niż niebezpieczne.

Zgodnie z pkt 1.2.36 sentencji decyzji odpady powstające na etapie eksploatacji (podczas prac porządkowych, konserwacyjnych, naprawczych) będą regularnie (na bieżąco) usuwane przez wyspecjalizowane podmioty bez konieczności ich wstępnego magazynowania.

Prawidłowa organizacja systemu bieżącego gospodarowania odpadami oraz właściwa organizacja placu budowy, jego zaplecza i parku maszyn, a także przestrzeganie zasad bezpieczeństwa pracy i postępowania z odpadami niebezpiecznymi, wpłynie na minimalizację bezpośredniego oddziaływania odpadów na zdrowie i życie ludzi oraz na środowisko.

W związku z powyższym ocenia się, że w wyniku prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami powstającymi w procesie budowy, jak i eksploatacji przedmiotowej inwestycji, z zachowaniem warunków określonych w niniejszej decyzji, oddziaływanie związane z powstającymi odpadami nie będzie wywierało negatywnego wpływu na środowisko.

Regionalny Dyrektor nie uwzględnił warunków II.45-II.48 postanowienia RDOŚ w Lublinie, gdyż ich zapisy wynikają z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). W związku z powyższym inwestor z mocy prawa jest zobligowany do przestrzegania tych przepisów.

Tutejszy organ nie zdecydował się również przenieść do sentencji decyzji, wskazanego przez RDOŚ w Lublinie, warunku III.14. Warunek ten nie ma żadnego uzasadnienia w zapisach raportu ooś. Ponadto w opinii Regionalnego Dyrektora może być on niemożliwy do zrealizowania przez inwestora w pełnym zakresie (np. w przypadku konieczności wyprowadzenia odwodnienia do odbiorników).

W odniesieniu do warunków przyrodniczych dotyczących terenu województwa mazowieckiego, zawartych w sentencji decyzji, Regionalny Dyrektor przedstawia poniższe wyjaśnienia.

W celu zminimalizowania wpływu inwestycji na lokalne populacje flory i fauny w pkt 1.2.43 sentencji decyzji wskazano konieczność prowadzenia prac pod nadzorem przyrodniczym. Nadzór przyrodniczy sprawować będą specjaliści posiadający wiedzę z poszczególnych dziedzin przyrodniczych, a jego celem będzie dokonanie bezpośrednio przed podjęciem prac związanych z realizacją inwestycji kontroli terenu pod kątem występowania gatunków objętych ochroną i ich siedlisk oraz analiza przepisów z zakresu ochrony gatunkowej. Analiza powinna być prowadzona również w kontekście możliwości uzyskania decyzji zezwalającej na odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do form ochrony przyrody kolidujących z przebiegiem rozpatrywanego odcinka drogi ekspresowej S12.

W pkt 1.2.44 sentencji decyzji Regionalny Dyrektor zobowiązał inwestora do lokalizowania zapleczy budowy, miejsc składowania materiałów budowlanych i paliw oraz miejsc stacjonowania sprzętu budowlanego poza terenami cennymi przyrodniczo wskazanymi w tabeli 1 pkt 1.2.44 sentencji decyzji.

W celu ochrony zwierząt podczas wykonywania prac budowlanych w pkt 1.2.45 sentencji decyzji wskazano na konieczność zastosowania odpowiednich zabezpieczeń wykopów powstałych podczas realizacji inwestycji, a w razie konieczności umożliwienia im bezpiecznego wydostania się z terenu budowy.

Warunki wskazane w pkt 1.2.46 i 1.2.47 sentencji decyzji mają na celu zminimalizowanie negatywnych oddziaływań prac związanych z usuwaniem drzew i krzewów w stosunku do drzew nieprzeznaczonych do usunięcia znajdujących się w rejonie inwestycji, ograniczenie usuwania drzew będących w kolizji względem inwestycji oraz zapewnienie ochrony systemu korzeniowego roślin poprzez wykonywanie prac w ich sąsiedztwie z odpowiednią dbałością. Ponadto, w celu zapewnienia właściwej ochrony poszczególnych elementów przyrody w pkt 1.2.47 sentencji decyzji wskazano optymalne terminy wycinki.

W pkt 1.2.48 sentencji decyzji wskazano lokalizację nasadzeń roślinności ekotonowej naprowadzającej na szlaki migracji w obszarze inwestycji. Nasadzeń dokonać używając wyłącznie rodzimych gatunków roślin, eliminując jednocześnie obsiew terenu gatunkami obcymi i inwazyjnymi.

W celu ograniczenia ryzyka przypadkowego zabijania drobnych zwierząt na etapie realizacji inwestycji w miejscach ich migracji w pkt 1.2.49 i 1.2.50 sentencji decyzji nałożono na inwestora obowiązek tymczasowego wygradzenia ogrodzeniem ochronnym miejsc bytowania płazów i gadów.

Warunek 1.2.51 ma na celu zminimalizowanie negatywnych oddziaływań prac rozbiórkowych w stosunku do zwierząt mogących zasiedlać przeznaczone do wyburzenia budowle i obiekty infrastruktury.

W celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na awifaunę podczas instalowania ekranów akustycznych w pkt 1.2.52 sentencji decyzji określono zalecenia i wymogi w odniesieniu do ekranów akustycznych zabezpieczające przed kolizjami ptaków.

Formowanie skarp i brzegów cieków wodnych i zbiorników należy prowadzić w sposób ułatwiający swobodną migrację zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków związanych ze środowiskiem wodnym (pkt 1.2.53 i 1.2.54 sentencji decyzji).

Zastosowanie odpowiednio dobranego oświetlenia zewnętrznego, o parametrach wskazanych w pkt 1.2.55 sentencji decyzji pozwoli chronić owady i ograniczyć ich przywabianie w rejonie inwestycji. W celu uniknięcia koncentracji płazów i gadów na nagrzanych słońcem nawierzchniach asfaltowych drogi serwisowe przecinające przejścia dla płazów lub znajdujące się w ich sąsiedztwie posiadać będą umocnioną nawierzchnię gruntową (pkt 1.2.56 sentencji decyzji).

W pkt 1.2.57 i 1.2.58 sentencji decyzji określono działania ograniczające powstawanie pułapek antropogenicznych dla zwierząt na terenie prac realizacyjnych oraz powstałych obiektów infrastruktury.

W granicach oddziaływania przedsięwzięcia znajdują się miejsca rozrodu płazów. Likwidacja zbiorników i niecek wypełnionych wodą może mieć miejsce bez szkody dla tej grupy zwierząt przy zachowaniu warunków określonych w pkt 1.2.59 sentencji decyzji. Warunki wskazane w punktach 1.2.59 – 1.2.61 sentencji decyzji nakazują prowadzenie prac w sposób niezakłócający funkcjonowania ekosystemów wodnych, ograniczając prace bezpośrednio w korytach rzek i zbiornikach wodnych.

Najcenniejsze gatunki i siedliska zwierząt należy przenieść do stanowisk zastępczych wskazanych przez nadzór przyrodniczy (pkt 1.2.62 – 1.2.69 sentencji decyzji).

W celu ograniczenia do minimum stosowania na etapie eksploatacji przedsięwzięcia środków chemicznych mogących przenikać do gleby Regionalny Dyrektor nałożył na inwestora warunek wskazany w 1.2.70 sentencji decyzji.

Dla zapewnienia ciągłości szlaków migracji oraz bezpieczeństwa zwierząt i ludzi zaprojektowany został system przejść dla zwierząt wskazany w pkt 1.3.9 – 1.3.13 sentencji decyzji, dostosowany do wymagań wszystkich gatunków zwierząt występujących w otoczeniu drogi. Inwestor został zobowiązany do zapewnienia odpowiedniej organizacji otoczenia przejść dla zwierząt oraz objęcia szczególną dbałością prac wykonywanych w miejscach stwierdzeń płazów i drobnych ssaków w obszarze chronionego krajobrazu oraz w miejscach występowania cieków wodnych stanowiących lokalny szlak migracyjny.

Montaż siatki ogrodzeniowej w ciągu rozpatrywanego odcinka drogi ekspresowej S12 zapewni ograniczenie ryzyka wtargnięcia dzikich zwierząt na teren pasa drogowego, ograniczenie kolizji oraz wypadków komunikacyjnych z udziałem zwierząt (pkt 1.3.14 sentencji decyzji).

Zastosowanie osłon antyolśnieniowych przy przejściach dla zwierząt ograniczy ryzyko ich płoszenia w wyniku eksploatacji drogi oraz ułatwi dzikim zwierzętom migrację przez teren inwestycji poprzez ulokowane w okolicy przejścia (pkt 1.3.15 sentencji decyzji).

Konieczność wykonania monitoringu przyrodniczego oraz analizy porealizacyjnej ma na celu ocenę skuteczności działania zaprojektowanych rozwiązań minimalizujących zastosowanych i funkcjonujących na etapie realizacji inwestycji. Głównym celem badań jest określenie stopnia utrzymania drożności korytarzy ekologicznych w rejonie inwestycji, najczęściej wybieranych kanałów migracyjnych przez zwierzęta oraz analiza możliwości zmian technicznych oraz zagospodarowania, które poprawią efektywność i bezpieczeństwo korzystania z całej infrastruktury drogowej (pkt 2.1, 2.2 i 4.2 sentencji decyzji).

W odniesieniu do warunków przyrodniczych dotyczących terenu województwa lubelskiego, zawartych w pkt 1.2.71 – 1.2.92, 1.3.16 – 1.3.26 oraz 2.3 – 2.6 sentencji decyzji, Regionalny Dyrektor przedstawia poniższe wyjaśnienia.

Część z warunków wskazanych przez RDOŚ w Lublinie została nieznacznie zmodyfikowana przez Regionalnego Dyrektora, zachowując przy tym swój merytoryczny sens, część z warunków została w oryginalnym brzmieniu przeniesiona do niniejszej decyzji. Modyfikacje podyktowane były ujednoliceniem treści warunków dotyczących terenu województwa lubelskiego z analogicznymi warunkami określonymi w sentencji decyzji dla terenu województwa mazowieckiego, czy też brakiem uzasadnienia warunku w zapisach raportu ooś. Dokonane modyfikacje warunków wskazanych przez RDOŚ w Lublinie znalazły swoje odzwierciedlenie w pkt 1.2.73, 1.2.80, 1.3.17, 1.3.18, 1.3.22, 1.3.24 i 2.6 sentencji decyzji.

W celu ograniczenia efektu barierowego związanego z funkcjonowaniem S12, w projekcie uwzględniono przejścia dla zwierząt małych, średnich i dużych. Zastosowanie w wyznaczonych lokalizacjach odpowiednich przejść dla zwierząt zagwarantuje drożność głównych korytarzy migracyjnych i pozwoli na swobodne przekraczanie bariery przez zwierzęta. W przypadku przecięcia trasy z istniejącymi rzekami, rowami, w obrębie wykazanych miejsc przemieszczania się płazów i gadów, na wysokości najważniejszych miejsc rozrodczych należy zaprojektować i wykonać przejścia dla płazów i gadów zespolone z infrastrukturą mostową i przepustami. Rekomenduje się, aby nowo projektowane przejścia dla zwierząt, posiadały zalecane dla nich wymiary.

Uwzględniając rodzaj, zakres, charakter i usytuowanie przedsięwzięcia, można stwierdzić, że nie spowoduje ono pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, dla ochrony których wyznaczono obszary Natura 2000 w województwie lubelskim. Realizacja inwestycji nie wpłynie także negatywnie na gatunki, dla ochrony których wyznaczono obszary oraz nie pogorszy ich integralności. Przedsięwzięcie nie spowoduje uszczuplenia lub fragmentacji siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, dla ochrony których wyznaczono obszary Natura 2000, ani innego rodzaju zakłóceń w funkcjonowaniu sieci Natura 2000. Nie spowoduje ono także oddziaływań, które mogłyby wywołać efekt skumulowany w postaci wpływu na obszary Natura 2000. Prace dotyczące zarówno etapu realizacji przedsięwzięcia, jak i jego eksploatacji, przy spełnieniu wskazanych warunków, nie spowodują zjawisk w środowisku przyrodniczym, które mogłyby wywierać znaczące oddziaływanie na obszary Natura 2000, rezerwat przyrody Łęg na Kępie w Puławach oraz inne elementy środowiska przyrodniczego.

Elementem poprzedzającym przygotowanie raportu ooś, była inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona w 2018 r. Badaniom poddano teren obejmujący wszystkie potencjale przebiegi trasy wyznaczone przez biuro projektowe. Inwentaryzacja prowadzona była w pasie o szerokości 250 m po każdej ze stron od osi drogi, zwiększając ten zakres do 500 m w rejonie obszarów Natura 2000.

Prace miały na celu zinwentaryzowanie siedlisk przyrodniczych, stanowisk roślin i grzybów chronionych oraz stanowisk zwierząt chronionych i rzadkich. Dodatkowo scharakteryzowano cenne przyrodniczo obszary, na które inwestycja może pośrednio wpływać, co wynika z powiązań

ekologicznych. Metodyka prac obejmowała również pełną analizę danych materiałów publikowanych i niepublikowanych o stanie poszczególnych elementów przyrody.

W analizowanym buforze inwestycji, na terenie województwa lubelskiego, nie potwierdzono występowania:

- siedlisk przyrodniczych wymienionych w załącznikach do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania, jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713),
- gatunków grzybów i porostów objętych ochroną na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. poz. 1408).

W badanym buforze, w granicach województwa lubelskiego, potwierdzono obecność żaby trawnej *Rana temporaria*, ropuchy szarej *Bufo bufo*, żaby śmieszki *Pelophylax ridibundus*, żaby wodnej *Pelophylax kl. esculentus* oraz traszki zwyczajnej *Triturus vulgaris*. Wszystkie wymienione gatunki podlegają ochronie częściowej. Stwierdzono również sześć miejsc rozrodu płazów. Realizacja inwestycji może doprowadzić do osuszenia części z nich, ale również przekształcenia, zaburzenia migracji, śmiertelności ze strony pojazdów budowy oraz na etapie użytkowania. W obrębie dwóch miejsc rozrodu w Leokadiowie planowane jest przejście dla małych zwierząt i płazów zintegrowane z ciekim. W przypadku braku w rejonie niszczonego siedliska naturalnych miejsc, do których można przenieść płazy należy odtworzyć zniszczone miejsca rozrodcze. Odtworzone siedliska powinny odpowiadać charakterowi likwidowanych miejsc dotychczasowych.

Przeprowadzone badania wykazały także obecność dwóch stanowisk gadów, w obrębie których zaobserwowano podlegającą ochronie częściowej jaszczurkę zwinkę *Lacerta agilis* oraz zaskrońca zwyczajnego *Natrix natrix*.

Należy pamiętać, że urządzenia odwodnienia drogi, w szczególności rowy przydrożne, studzienki kanalizacyjne i deszczowe oraz zbiorniki retencyjne nie mogą stanowić pułapek dla zwierząt. Wszystkie zbiorniki otwarte należy zabezpieczyć przed dostępem małych zwierząt, w szczególności płazów poprzez wykonanie ogrodzeń ochronnych (herpetologicznych), przy czym od strony planowanej drogi S12 ogrodzenia należy wykonać od wewnętrznej strony zbiorników, tj. wzdłuż ogrodzenia głównego, przewieszką skierowaną do czaszy zbiornika. W linii ogrodzeń zbiorników otwartych, położonych na przeciwnych brzegach względem drogi, należy wykonać rampy ewakuacyjne umożliwiające opuszczenie zbiorników przez płazy i inne małe zwierzęta, ponad ogrodzeniem ochronnym. Na odcinkach ramp ewakuacyjnych dopuszcza się zastąpienie ogrodzeń herpetologicznych innymi rozwiązaniami (elementy betonowe, stalowe, laminaty, polimery, itp.), uniemożliwiającymi dostęp do zbiorników z zewnątrz.

Przeprowadzone badania nie wykazały obecności w analizowanym buforze gatunków grzybów i porostów podlegających ochronie. Spośród mchów, w granicach województwa lubelskiego, odnotowano natomiast obecność trzech stanowisk mszaków. Jednak żadne z nich, w wyniku realizacji inwestycji, nie ulegnie zniszczeniu.

Na terenie województwa lubelskiego zidentyfikowano dwa mrowiska mrówek z rodzaju *Formica*, które objęte są ochroną częściową. Ze względu na występowanie około 20 gatunków mrówek oraz tworzenie między nimi hybryd międzygatunkowych inwestor miał trudności w ich dokładnym oznaczeniu. Realizacja inwestycji w województwie lubelskim nie spowoduje zniszczenia zinwentaryzowanych stanowisk mrówek.

Przeprowadzone badania nie wykazały również obecności chronionej ichtiofauny w obrębie inwestycji w województwie lubelskim. Nadmienić należy, że sieć hydrologiczna terenu inwestycji (rozpatrywana dla wszystkich wariantów łącznie) jest bardzo uboga. Dominują niewielkie cieki w górnych biegach oraz okresowo zasilane w wodę rowy. Rzeki są silnie przekształcone, uregulowane, sztucznie umocnione. Płyną przez obszary o silnej antropopresji. Są to głównie intensywnie wykorzystywane

tereny rolnicze dostarczające do rzek i cieków duże ładunki nutrientów i biogenów. Podobnie gęsta i miejscami też rozproszona sieć osadnicza z nieuregulowaną gospodarką wodno-ściekową negatywnie wpływa na stan wód i strukturę rybostanu.

Analizowany obszar nie był szczególnie cenny pod kątem występowania nietoperzy. W województwie lubelskim nasłuchy detektorowe pozwoliły na stwierdzenie występowania co najmniej 4 gatunków nietoperzy: mroczka późnego *Eptesicus serotinus*, karlika większego *Pipistrellus nathusii*, karlika drobnego *Pipistrellus pygmaeus* oraznocka ssp. *Myotis sp.* Nie odnaleziono funkcjonujących kolonii rozrodczych czy zimowisk, stwierdzono natomiast 3 szlaki migracji. Wszystkie warianty planowanej trasy przebiegają przez odcinki leśne i właśnie tam można spodziewać się potencjalnych schronień dziennych tych ssaków. Istotne dla występowania i lokalnych przelotów są także wszelkie elementy linearne, jak liniowe zadrzewienia, aleje, czy skraje drzewostanów. Dostępność żerowisk dla gatunków nietoperzy bez wąskich preferencji łowieckich w odniesieniu do siedliska czy grupy ofiar, spowoduje jedynie czasowe negatywne oddziaływanie, a poszczególne osobniki przeniosą się na sąsiednie obszary. Wycinka fragmentów lasów może uszczuplić w niewielkim stopniu liczbę potencjalnych schronień wybranych gatunków. Dostępność drzew dziuplastych dogodnych do zajmowania przez określone gatunki pozostanie jednak znaczna i nie wpłynie negatywnie na kondycję lokalnej chiropterofauny.

W miejscach kluczowych, ze stałą obecnością nietoperzy, szlakach migracji i sprzyjających warunkach siedliskowych należy zaplanować rozwiązania minimalizujące potencjalny negatywny wpływ oraz ograniczające możliwe przypadki zwiększonej śmiertelności (odpowiednia niweleta terenu, przejścia dolne, nasadzenia roślinności, czy ekrany zabezpieczające).

Mając na uwadze zaproponowane rozwiązania dotyczące oświetlenia drogowego, z wykorzystaniem opraw typu LED, nałożono warunek, aby jego temperatura barwowa nie przekraczała wartości 4000 K. Ciepłe światło zdecydowanie słabiej wabi owady, a wtórnie także polujące na nie nietoperze, co w efekcie powinno ograniczyć ich śmiertelność na skutek zderzeń z pojazdami.

Poza przedstawicielami chiropterofauny, spośród chronionych gatunków ssaków, w granicach województwa lubelskiego odnotowano obecność kreta *Talpa europaea* oraz wiewiórki pospolitej *Sciurus vulgaris* (ochrona częściowa).

Utrata siedlisk ssaków będzie miała charakter lokalny, tymczasowy oraz odwracalny i będzie ograniczona przede wszystkim do etapu realizacji, a zastosowanie przejść dla zwierząt zapewni ciągłość szlaków migracji i drożność korytarzy ekologicznych.

Pośród gatunków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, w granicach województwa lubelskiego potwierdzono obecność: gąsiorka *Lanius collurio*, ortolana *Emberiza hortulana*, lerki *Lullula arborea*, jarzębatki *Sylvia nisoria*, śmieszki *Larus ridibundus*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, paszkota *Turdus viscivorus*, krogulca *Accipiter nisus*, czajki *Vanellus vanellus*, dzięcioła białoszyjowego *Dendrocopos syriacus*, żurawia *Grus grus*. Niemniej jednak wpływ inwestycji na ornitofaunę w województwie lubelskim będzie nieznaczny – niezależnie od wariantu przebiega ona głównie po starym śladzie DK12.

Z realizacją inwestycji związana będzie również wycinka drzew. W związku z tym, że zdecydowana większość gatunków ptaków kończy lęgi przed początkiem sierpnia, dopuszczono prowadzenie wycinki po 31 sierpnia, niezależnie od brzmienia § 9 pkt. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), z którego zaczerpnięto ramy czasowe okresu lęgowego, przypadającego na okres pomiędzy 16 października do końca lutego. Dopuszczalne jest prowadzenie wycinki poza wskazanym okresem pod nadzorem przyrodniczym. Oględziny powinny się odbyć nie wcześniej niż na 3 dni przed terminem wycinki. W przypadku stwierdzenia obecności gatunków chronionych, a także ich siedlisk, konieczne będzie uzyskanie zezwolenia na odstępstwa od zakazów określonych w stosunku do gatunków chronionych, na podstawie art. 56 ustawy uoop.

Istotną funkcję na etapie realizacji inwestycji będzie pełnił nadzór przyrodniczy. W jego zakresie pozostaje nadzór nad odpowiednią organizacją robót oraz poprawnością wykonania obiektów, mających na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze. Nadzór przyrodniczy powinien być stale obecny na terenie budowy. Powinien obejmować kwestie określone w warunkach niniejszej decyzji oraz kontrolę terenu na obecność gatunków chronionych: przed realizacją budowy, przed likwidacją terenów podmokłych oraz przed wycinką drzew. Osoba/osoby sprawujące nadzór powinny posiadać wiedzę z zakresu ornitologii, chiropterologii, herpetologii, entomologii, botaniki i mykologii oraz posiadać doświadczenie przy realizacji inwestycji liniowych.

Na etapie eksploatacji omawianej inwestycji, konieczne będzie prowadzenie monitoringu użytkowania wykonanych przejść dla małych, średnich i dużych zwierząt – 3 letni monitoring w ciągu 6 lat od dnia oddania drogi do eksploatacji, po upływie 12 miesięcy od dnia oddania drogi do eksploatacji. Dokonanie obserwacji przejść oraz oceny ich funkcjonalności i stanu technicznego, pozwoli sformułować i wdrożyć zalecenia dotyczące ewentualnych zmian w zastosowanych rozwiązaniach technicznych lub w zagospodarowaniu przejść i ich otoczeniu, które poprawią ich efektywność. Wyniki monitoringu, w postaci raportów, będą przedkładane do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie.

Analizując wpływ inwestycji na klimat należy stwierdzić, iż wpisuje się ona w działania łagodzące zmiany klimatu. Realizacja przedmiotowej inwestycji jest zgodna z założeniami dokumentu pod nazwą „Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”, którego głównym celem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu, w tym rozwój transportu w warunkach zmian klimatu. Na etapie projektowania przedmiotowej inwestycji uwzględniono istniejące warunki atmosferyczne i klimatyczne oraz ich przewidywane zmiany, poprzez odpowiedni dobór rozwiązań technicznych i technologicznych oraz zastosowanie „odpornych” materiałów budowlanych.

Projektowany odcinek drogi S12 przebiegać będzie głównie w nowym korytarzu drogowym, a zatem będzie nowym elementem antropogenicznym, obcym w krajobrazie. Budowa węzłów, MOP-ów, OUD, wiaduktów, estakad oraz poprowadzenie drogi nasypami, wiązać się będzie z dodatkowym wyeksponowaniem inwestycji w krajobrazie. Nowy odcinek drogi będzie również stanowić obcy element w dolinach cieków. Ponadto realizacja inwestycji wiązać się będzie z koniecznością usunięcia roślinności i wycinki drzew, jak również realizacji ekranów akustycznych.

Inwestor przewiduje prowadzenie działań, które utrzymają estetykę wnętrza krajobrazowego jakie stanowi pas drogowy, tj. pielęgnację terenów zieleni w pasie drogowym i utrzymywanie porządku. Planowana inwestycja poprzez odpowiednie wkomponowanie mostów w krajobraz zmniejszy ich negatywne postrzeganie w dolinach rzecznych. Projektowane nasadzenia zieleni będą również wpływały pozytywnie na estetyczne postrzeganie nowej trasy drogowej w otoczeniu. Ważne jest również wkomponowanie ekranów w otaczający krajobraz tak, by polepszyć ich odbiór wizualny (np. poprzez obsadzenie pnączami lub zamaskowanie szpalerami drzew, czy krzewami). Odcinkowy przebieg inwestycji po wzniesieniach, stworzy natomiast możliwość ekspozycji dominującego krajobrazu rolniczego użytkownikom poruszającym się drogą.

Zgodnie z raportem ooś, w rejonie projektowanej drogi ekspresowej S12 występują zabytki ruchome, nieruchome oraz stanowiska archeologiczne chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Na trasie analizowanego wariantu nie zlokalizowanego żadnego zabytku ruchomego lub nieruchomego znajdującego się w pasie linii rozgraniczających lub w pasie drogowym. W przypadku zabytków archeologicznych stwierdzono 3 kolizje w pasie drogowym oraz 9 możliwych kolizji w pasie linii rozgraniczających.

Ze względu na wykonywane w fazie realizacji drogi prace budowlane, w tym ingerencję w strukturę gruntu, wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane w pasie drogowym narażone są na zniszczenie. Realizacja inwestycji kolidującej ze zidentyfikowanymi stanowiskami archeologicznymi wymagała będzie, aby wszystkie prace budowlane związane z przedmiotowym odcinkiem drogi S12 były prowadzone pod stałym nadzorem archeologicznym – z rygiem zmiany nadzoru na badania wykopaliskowe, w przypadku ujawnienia obiektów archeologicznych.

W związku z ryzykiem zniszczenia innych stanowisk archeologicznych, które nie zostały dotychczas rozpoznane, wskazane jest, aby przed rozpoczęciem prac ziemnych wykonać badania powierzchniowe i sondażowe w pasie linii rozgraniczających. Powyższe pozwoli na określenie rzeczywistych zagrożeń dla zabytków archeologicznych oraz opracowanie odpowiednich warunków ich ochrony (ratownicze badania wykopaliskowe, nadzory archeologiczne).

Prace inwestycyjne ingerujące w obszary, czy stanowiska archeologiczne należy prowadzić zgodnie z warunkami i wytycznymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Z uwagi na przewidywany brak występowania negatywnego oddziaływania eksploatacji inwestycji na zabytki nie planuje się w tym zakresie środków zabezpieczających.

Uwzględniając położenie przedsięwzięcia względem granic terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie stwierdza się możliwości jego transgranicznego oddziaływania na środowisko poza granicami kraju. Projektowany odcinek drogi S12 zlokalizowany jest w odległości około 115 km od wschodniej granicy kraju, a przewidywany zasięg oddziaływania analizowanej inwestycji nie jest większy niż kilkaset metrów. Biorąc powyższe pod uwagę, a także stanowisko RZGW i RDOŚ w Lublinie w pkt 5 sentencji niniejszej decyzji tutejszy organ stwierdził brak konieczności przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z treścią przedmiotowego wniosku, decyzją następczą po uzyskaniu niniejszego rozstrzygnięcia będzie decyzja zrid. Tym samym, zgodnie z art. 74 ust 1. pkt 7 ustawy ooś inwestor załączył do przedmiotowego wniosku wykaz działek przewidzianych do przeprowadzenia prac przygotowawczych polegających na wycince drzew i krzewów.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego, zmierzającego do wydania niniejszej decyzji, dnia 16 października 2023 r. na mocy art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1890) uchylony został art. 82a ustawy ooś.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ww. ustawy do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem 16 października 2023 r. stosuje się przepisy ustawy ooś obowiązujące na dzień złożenia wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Mając powyższe na uwadze Regionalny Dyrektor ma obowiązek uwzględnienia w niniejszym rozstrzygnięciu regulacji art. 82a ustawy ooś.

Zgodnie z art. 82a ustawy ooś, decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wydana przed uzyskaniem decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 10 ustawy ooś, w której wskazano działki konieczne do przeprowadzenia prac przygotowawczych, stanowi podstawę do wykonania prac polegających na wycince drzew i krzewów, przeprowadzenia badań archeologicznych lub geologicznych, a także przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530, z późn. zm.). Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach uprawnia do nieodpłatnego wejścia na teren, na którym jest przewidywana realizacja inwestycji, celem wykonania tych prac.

W związku z powyższym w pkt 6 sentencji decyzji Regionalny Dyrektor wskazał działania konieczne do przeprowadzenia prac przygotowawczych polegających na wycince drzew i krzewów.

Zgodnie z art. 30 ustawy o oś organ zapewnił w ramach przeprowadzanej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu. Na podstawie art. 33 ust. 1 ww. ustawy o oś organ prowadzący postępowanie podał do publicznej wiadomości informacje o przystąpieniu do przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wszczęciu postępowania, przedmiocie decyzji, która ma być wydana w sprawie, organie właściwym do wydania decyzji oraz organach właściwych do wydania opinii i uzgodnienia, możliwości zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy oraz o miejscu, w którym jest ona wyłożona do wglądu, możliwości, sposobie i miejscu składania uwag i wniosków, wskazując jednocześnie 30-dniowy termin ich składania oraz organie właściwym do rozpatrzenia ewentualnych uwag i wniosków. Ww. informacje umieszczane były na tablicy ogłoszeń w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, Urzędzie Gminy w Orońsku, Urzędzie Gminy w Kowali, Urzędzie Miasta i Gminy w Skaryszewie, Urzędzie Gminy w Goździe, Urzędzie Gminy Tczów, Urzędzie Miejskim w Zwoleniu, Urzędzie Gminy Policzna, Urzędzie Gminy Przyłęk, Urzędzie Gminy Puławy, Urzędzie Gminy Wolanów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie.

W dniu 6 czerwca 2024 r. Regionalny Dyrektor obwieszczeniem, znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.64, wyznaczył termin udziału społeczeństwa od 12 czerwca 2024 r. do 11 lipca 2024 r., w którym każdy tym zainteresowany, bez względu na przymiot strony, mógł składać uwagi i wnioski w formie pisemnej, ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

W przewidzianym do tego terminie do organu uwagi i wnioski dotyczące realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia złożyli:

- Marbet Wil spółka z o.o., pismo z dnia 20 czerwca 2024 r.,
- [REDAKTED], pismo z dnia 25 czerwca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 3 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 5 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED] i [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED] i [REDAKTED], e-mail z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], e-mail z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED] i [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED] i [REDAKTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDAKTED], pismem, które wpłynęło do Regionalnego Dyrektora w dniu 10 lipca 2024 r., przekazała wnioski następujących osób: [REDAKTED]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted], (imię
nieczytelne) [redacted] (nazwisko mało czytelne), [redacted]
[redacted]
[redacted]

- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted] (nazwisko nieczytelne), pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,

- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
[REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
[REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
[REDACTED] – (nazwisko nieczytelne), pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
[REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
[REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
Komitet Społeczny „Kowala S-12”, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek przesłany na pośrednictwem platformy e-Doręczenia
w dniu 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED]
wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r. (4 wiadomości e-mail),
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 10
lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.,
[REDACTED], wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
Komitet Społeczny Kowala S-12, wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 11 lipca 2024 r.,
[REDACTED] wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 11 lipca 2024 r.

- [REDACTED] (wniosek Komitetu Społecznego Kowala S-12), wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] (pismo podpisane przez [REDACTED]), pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] (pismo niepodpisane), pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 4 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 12 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 3 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 3 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 6 lipca 2024 r.,
- [REDACTED] pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,

- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 11 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 15 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 15 lipca 2024 r.,
- Wójt Gminy Kowala, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- Wójt Gminy Kowala, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 10 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 17 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 17 lipca 2024 r.,
- [REDACTED], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.

Sposób wykorzystania uwag i wniosków zgłoszonych w związku z udziałem społeczeństwa przedstawiono w poniższej tabeli:

Lp.	WNIOSKI I UWAGI	STANOWISKO ORGANU
1.	Marbet Wil spółka z o.o., pismo z dnia 20 czerwca 2024 r.	
1.1.	Wniosek o zobligowanie inwestora do stosowania w fazie projektowania, produkcji oraz realizacji wyrobów, technologii i rozwiązań niepowodujących jakiegokolwiek zużycia wody, a w razie ich braku stosowania innych dostępnych technologii.	Organ dokonał oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w oparciu o złożoną dokumentację i zaproponowane w niej rozwiązania.
1.2.	Wniosek o nałożenie na inwestora warunku mówiącego, że w fazie projektowania,	Zgodnie z zapisami raportu oś do realizacji przedsięwzięcia przyjmuje się tradycyjne

	produkcji oraz realizacji możliwe jest stosowanie wyrobów, technologii i rozwiązań wykorzystujących odpady w ponad połowie składu, w tym poprzez pozyskiwanie elementów o parametrach równorzędnych betonowi wytwarzanych w ponad połowie z odpadów a w razie ich braku stosowania innych dostępnych technologii.	technologie, stosowane powszechnie w budownictwie drogowym infrastrukturalnym. Przyjęte przez inwestora rozwiązania zagwarantują odpowiednie zabezpieczenie wszystkich komponentów środowiska przed niekorzystnym oddziaływaniem inwestycji. W odniesieniu do oddziaływania inwestycji na środowisko, w sentencji decyzji Regionalny Dyrektor określił, niezbędne do uwzględnienia na etapie jej realizacji i eksploatacji, warunki z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, ochrony przed hałasem, ochrony powietrza oraz przyrody. Przy zastosowaniu się inwestora do ww. warunków inwestycja nie spowoduje niekorzystnych zmian w środowisku. Jednocześnie kwestie dotyczące projektowania i używanych technologii przekraczają kompetencje organu przewidziane ustawą ooś.
2.	[REDAKTOWANE], pismo z dnia 25 czerwca 2024 r.	
2.1.	Uwaga, że najbardziej korzystny dla mieszkańców miejscowości Kowala Kolonia jest wariant A. Droga prowadzona w wariantcie A przechodzi przez nieużytki i w związku z tym jej realizacja nie powoduje konieczności wyburzeń.	Inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Na obszarze województwa mazowieckiego i częściowo lubelskiego obejmuje ok. 110 km drogi ekspresowej i jest podzielona na dwa odcinki przygotowawcze, w tym przedmiotowy odcinek o długości ok. 67 km (54,5 km na terenie woj. mazowieckiego i 12,5 km na terenie województwa lubelskiego), który przebiega przez dziewięć gmin. Przez gminę Kowala, jako jedną z dziewięciu gmin, wariant E (wcześniej oznaczony jako B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 10 km. Wariant E na długości ok. 25 km, na obszarze gmin: Orońsko, Zwoleń, Przyłęk, Policzna i Puławy, przebiega w tym samym śladzie co wariant A. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakemu ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko

		obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. W ocenie oddziaływania na środowisko przyjęte do analizy warianty poddawane są ocenie pod względem kilku różnych kryteriów, a kryterium społeczne nie jest jedyne i przesądzające o jej wynikach. Wybór wariantu preferowanego przez inwestora wskazany został na podstawie analizy porównawczej wariantów, w której wzięto pod uwagę nie tylko planowaną liczbę wyburzeń, ale również kryteria techniczne, niezbędne do prawidłowego zaprojektowania, wybudowania oraz funkcjonowania planowanej inwestycji jako całości, biorąc także pod uwagę kryteria ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. Wariant E stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. W wariantcie A na obszarze gminy Kowala planowane jest wyburzenie jednego budynku jednorodzinnego.
2.2.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B (przy istniejącej obecnie infrastrukturze drogowej i kolejowej) spowoduje „pocięcie” gminy Kowala dużą ilością tras w ograniczonej przestrzeni.	Każdy z rozpatrywanych wariantów „przecina” gminę Kowala na długości ok. 10 km oraz zmienia sposób obsługi komunikacyjnej terenów przyległych do drogi ekspresowej.
3.	██████████, e-mail z dnia 3 lipca 2024 r.	
3.1.	Uwaga dotycząca niezadowolenia wnioskodawcy z czasu trwania procedury administracyjnej w sprawie wydawania niniejszej decyzji oraz pracy Regionalnego Dyrektora.	W trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego Regionalny Dyrektor wielokrotnie wzywał inwestora do złożenia wyjaśnień i uzupełnień raportu oos (zarówno w zakresie merytorycznym jak i pod względem kompletności dokumentacji). W treści niniejszej decyzji Regionalny Dyrektor w sposób szczegółowy opisał przebieg przedmiotowego postępowania administracyjnego, wyszczególniając m.in. daty: wezwań do uzupełnienia dokumentacji, przedkładanych przez inwestora uzupełnień, wystąpień do organów zewnętrznych o zajęcie stanowiska, uzyskania opinii MPWIS i RDOŚ w Lublinie oraz uzgodnienia RZGW a także udziału społeczeństwa.

	Należy zaznaczyć, że czas trwania przedmiotowego postępowania administracyjnego, uzależniony jest od określonych w ustawie ooś, poszczególnych etapów procedury, w tym terminów niezależnych od organu. Od momentu wpływu wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla niniejszego przedsięwzięcia, Regionalny Dyrektor na bieżąco publikował na stronie internetowej organu wszystkie określone w ustawie ooś dokumenty, w tym wniosek, raport ooś, uzupełnienia dokumentów, czy obwieszczenia o podejmowanych przez organ czynnościach. Powyższe umożliwiała wszystkim osobom zainteresowanym przebiegiem niniejszego postępowania administracyjnego na uzyskanie informacji o jego aktualnym etapie oraz wyjaśnienie przyczyny czasu trwania postępowania.
4.	[redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 4 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 5 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 5 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 8 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted] wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 8 lipca 2024 r.; [redacted], e-mail z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], wniosek wysłany e-mailem z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted] (<i>nazwisko nieczytelne</i>), pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 6 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [redacted], pismo z dnia 5 lipca 2024 r.;

	██████████, pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 5 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 5 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; ██████████, pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 10 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 7 lipca 2024 r.; ██████████, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.	
4.1.	Wniosek o wydanie negatywnej decyzji środowiskowej dla wariantu B.	Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Regionalny Dyrektor informuje, że ustawa ooś wskazuje katalog sytuacji, w których organ odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia. W przedmiotowym przypadku nie zachodzi żadna z takich przesłanek.
4.2.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B podzieli gminę Kowala, utrudniając bezpośredni dostęp do najważniejszych dla lokalnej społeczności instytucji i obiektów użyteczności publicznej np. urzędu gminy, straży pożarnej, publicznej szkoły podstawowej, publicznego przedszkola, ośrodka zdrowia, hali sportowej kościoła parafialnego, posterunku policji.	Ocena rozwiązań funkcjonalnych drogi, w tym zapewnienia komunikacji pomiędzy terenami przecinanymi przez drogę, wykracza poza zakres niniejszego postępowania i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez Regionalnego Dyrektora postępowaniu. Z raportu ooś wynika, że każdy z analizowanych wariantów zmienia sposób obsługi komunikacyjnej terenów przyległych do drogi ekspresowej. Na obszarze gminy Kowala wariant E (nazywany wcześniej B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 10 km. Na tym odcinku na obszarze gminy Kowala zostało zaprojektowanych 5 obiektów inżynierskich, które umożliwiają bezkolizyjne przekroczenie drogi ekspresowej oraz 2 węzły, które umożliwiają korzystanie z drogi ekspresowej. Węzły i przejazdy projektuje się w takich

		miejscach, aby w jak największym stopniu zachować dotychczasowe połączenia i nie utrudniać dostępności do obiektów użyteczności publicznej.
4.3.	Uwaga dotycząca negatywnego oddziaływania przebiegu inwestycji w wariantcie B w kontekście zdrowotnym i środowiskowym Oddziaływanie spalin i uciążliwości hałasowe przyczynią się do pogorszenia warunków bytowych mieszkańców.	W sentencji niniejszej decyzji zostały sformułowane warunki realizacji i eksploatacji inwestycji, które mają na celu minimalizację wpływu na środowisko, w tym na zdrowie i życie ludzi. Zdaniem Regionalnego Dyrektora ww. warunki są sformułowane w sposób pełny oraz adekwatny do charakteru, wielkości i zasięgu przestrzennego oddziaływań wywołanych realizacją i eksploatacją inwestycji. Realizacja inwestycji zgodnie z nałożonymi na inwestora warunkami nie wpłynie znacząco na stan środowiska, w tym zdrowie ludzi. Należy również zauważyć, że w toku prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor uzyskał opinię MPWIS, organu powołanego do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, m.in. w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, a także uzgodnienie RZGW, wyspecjalizowanego organu w sprawach ocen wodnoprawnych. Stanowiska ww. organów znalazły odzwierciedlenie w sentencji niniejszej decyzji.
4.4.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B spowoduje wyburzenia kilku domów i gospodarstw, zerwie wielopokoleniowe więzi rodzinne i sąsiedzkie.	Inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Na obszarze województwa mazowieckiego i częściowo lubelskiego obejmuje ok. 110 km drogi ekspresowej i jest podzielona na dwa odcinki przygotowawcze, w tym przedmiotowy odcinek o długości ok. 67 km (54,5 km na terenie woj. mazowieckiego i 12,5 km na terenie województwa lubelskiego), który przebiega przez dziewięć gmin. Przez gminę Kowala, jako jedną z dziewięciu gmin, wariant E (wcześniej oznaczony jako B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 10 km. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiego ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria,

		rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. W ocenie oddziaływania na środowisko przyjęte do analizy warianty poddawane są ocenie pod względem kilku różnych kryteriów, a kryterium społeczne nie jest jedyne i przesądzające o jej wynikach. Wybór wariantu preferowanego przez inwestora wskazany został na podstawie analizy porównawczej wariantów w której wzięto pod uwagę nie tylko planowaną liczbę wyburzeń, ale również kryteria techniczne, niezbędne do prawidłowego zaprojektowania, wybudowania oraz funkcjonowania planowanej inwestycji jako całości biorąc także pod uwagę kryteria ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. Wariant E stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Sprawy związane z wypłatą odszkodowań za wszystkie przejmowane pod drogę nieruchomości, w tym za grunty rolne są regulowane przez przepisy ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych i będą analizowane na etapie uzyskiwania decyzji zrid.
4.5.	Uwaga, że wariant A (C) odrzucony z dalszego procedowania przez GDDKiA przebiega za naturalną barierą dla zaludnionej części gminy Kowala w postaci naturalnego wzniesienia terenu. Dodatkowo znajdują się tam ziemie i łąki słabej klasy, bez domów i gospodarstw.	Warianty A i C zostały wskazane przez inwestora w raporcie oś jako racjonalne warianty alternatywne. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiemu ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska.

		Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmującej ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.
4.6.	Wniosek o uwzględnienie w procesie decyzyjnym obaw i potrzeb mieszkańców gminy Kowala.	Zgodnie z ustawą o oś organ prowadzący postępowanie w uzasadnieniu decyzji podaje informacje o tym, w jakim zakresie zostały wzięte pod uwagę uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa. Regionalny Dyrektor przeanalizował wszystkie uwagi i rozpatrzył wszystkie wnioski złożone w udziale społeczeństwa i ustosunkował się do nich w niniejszej decyzji. Regionalny Dyrektor wyjaśnia, że wszystkie uwagi i wnioski złożone w trakcie niniejszego postępowania w trakcie udziału społeczeństwa oraz uwagi i wnioski Stron postępowania wniesione w trakcie prowadzonego postępowania zostały rozpatrzone, co nie jest jednak tożsame z ich uwzględnieniem. Zauważyć należy, że sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia.
4.7.	Uwaga, że przedstawiciele gmin: Przyłęk, Zwoleń, Tczów, Gózd, Skaryszew oraz Kowala opowiedzieli się za wyborem wariantu A, jako najkorzystniejszym dla wszystkich lokalnych społeczności.	Wariant A na terenie gminy Przyłęk w całości pokrywa się z przebiegiem wariantu E (wskazanego do realizacji), zaś na terenie gminy Zwoleń w ok. połowie. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych

		społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmującej ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.
4.8.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie A jest rekomendowana przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Radomiu.	Kwestia podnoszona we wniosku przekracza kompetencje Regionalnego Dyrektora określone przepisami ustawy o oś w zakresie ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez ten organ postępowaniu. Zadaniem Regionalnego Dyrektora jest analiza przedłożonej dokumentacji i rozwiązań technicznych zaproponowanych przez inwestora pod kątem zachowania standardów ochrony środowiska. Natomiast kwestie dotyczące uwzględnienia przez GDDKiA opinii Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu czy Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie nie są właściwością organu i nie są elementem rozstrzygającym w tym postępowaniu.
4.9.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B została negatywnie zaopiniowana przez Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie.	Organ jest związany wnioskiem o wydanie decyzji i przebiegiem drogi w nim określonym. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia. Jednocześnie należy zauważyć, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) na długości ok. 25 km, na obszarze gmin: Oronsko, Zwoleń, Przyłęk, Policzna i Puławy, przebiega w tym samym śladzie co wariant A.
4.10.	Uwaga, że Rada Gminy Kowala w dniu 28 czerwca 2024 r. podjęła uchwałę podtrzymującą stanowisko dla przebiegu trasy	Inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem

	S12 przez teren gminy Kowala w wariantcie A (C)	prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Na obszarze województwa mazowieckiego i częściowo lubelskiego obejmuje ok. 110 km drogi ekspresowej i jest podzielona na dwa odcinki przygotowawcze, w tym przedmiotowy odcinek o długości ok. 67 km (54,5 km na terenie woj. mazowieckiego i 12,5 km na terenie województwa lubelskiego), który przebiega przez dziewięć gmin. Przez gminę Kowala, jako jedną z dziewięciu gmin, wariant E (wcześniej oznaczony jako B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 10 km. Wariant E na długości ok. 25 km, na obszarze gmin: Oronsko, Zwoleń, Przyłęk, Policzna i Puławy, przebiega w tym samym śladzie co wariant A. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiemu ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.
4.11.	Uwaga, że społeczeństwo lokalne licznie uczestniczyło w konsultacjach organizowanych przez GDDKiA i wyraziło sprzeciw wobec realizacji inwestycji w wariantcie B.	Kwestie podnoszone we wniosku nie dotyczą postępowania prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora. Uwagi odnoszą się do spotkań informacyjnych organizowanych przez GDDKiA, przed złożeniem wniosku o

		wydanie decyzji środowiskowej i są jedynie dobrą praktyką inwestora. Mają one na celu jak najwcześniejsze zaznajomienie się społeczeństwa z prowadzonymi pracami i jednocześnie pozwalają na zapoznanie się inwestora z opinią społeczeństwa/władz samorządowych na temat proponowanych przebiegów wariantów oraz zebranie opinii społeczeństwa/władz samorządowych przez projektanta. Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Zauważyć należy, że sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia.
5.		(imię nieczytelne) (nazwisko mało czytelne), (pisma dołączone do pisma [redacted] które wpłynęło do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.); [redacted] pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 9 lipca 2024 r.; [redacted] pismo doręczone do tutejszego organu w

	dniu 10 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 15 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; [REDAKTOWANE], pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 17 lipca 2024 r.	
5.1.	Uwaga, że raport ooś nie zawiera informacji wskazanych w art. 66 ust. 1 pkt 6a ustawy ooś.	Regionalny Dyrektor stoi na stanowisku, że przedłożony przez inwestora raport ooś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy ooś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz kwestie dotyczące wariantowania przedsięwzięcia.
5.2.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono w sposób czytelny i klarowny, który z analizowanych wariantów jest wariantem najkorzystniejszym do realizacji pod względem kryteriów wymienionych w art. 66 ust. 1 pkt 6a ustawy ooś, m. in. brak pod każdym z rozdziałów jednoznacznego podsumowania.	Na podstawie tej dokumentacji uzyskano także wymagane prawem opinie MPWIS oraz RDOŚ w Lublinie i uzgodnienie RZGW.
5.3.	Uwaga, że w rozdziale 9.2 raportu ooś nie przedstawiono wszystkich danych, dotyczących poszczególnych kryteriów, w ramach których analizowane były warianty. Powyższe uniemożliwia potwierdzenie stwierdzenia, że „najbardziej korzystny dla realizacji jest wariant E”. W opinii wnoszących wybór wariantu do realizacji powinien być dokonany w oparciu o wyniki analizy wielokryterialnej opracowanej na etapie Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego. Wyniki analizy powinny umożliwić wskazanie wariantu preferowanego, racjonalnego wariantu alternatywnego oraz racjonalnego wariantu najkorzystniejszego dla środowiska, kryteria powinny być różnicujące i policzalne. Przedstawione w raporcie ooś porównanie oddziaływania tras wariantów w żaden sposób nie pełni funkcji analizy wielokryterialnej. Macierz oddziaływania wariantów zbudowana na potrzeby raportu ooś opiera się jedynie na subiektywnych a nie obiektywnych wskaźnikach „skutek bezpośredni oddziaływania inwestycji” i „skutek pośredni oddziaływania inwestycji”, który nie zostały poparte żadnymi policzalnymi wartościami.	Regionalny Dyrektor stoi na stanowisku, że przedłożony przez inwestora raport ooś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy ooś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz kwestie dotyczące wariantowania przedsięwzięcia. Na podstawie tej dokumentacji uzyskano także wymagane prawem opinie MPWIS oraz RDOŚ w Lublinie i uzgodnienie RZGW. W raporcie ooś wskazano, że wariantem preferowanym przez inwestora jest wariant E, który stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe pod względem uwarunkowań ekonomicznych, środowiskowych jak i społecznych (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Jako wariant najkorzystniejszy dla środowiska wskazano

		wariant B, zaś pozostałe warianty stanowią racjonalne warianty alternatywne.
5.4.	Wniosek o zaproponowanie inwestorowi realizacji przedsięwzięcia w wariantcie A.	Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Zauważyć należy, że sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia. Jedynie w przypadku spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 81 ust. 1 ustawy o oś organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest uprawniony do wskazania wariantu dopuszczonego do realizacji, innego niż wariant proponowany przez wnioskodawcę. W przedmiotowym przypadku nie zachodzą takie przesłanki.
6.	██████████, pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 lipca 2024 r.; ██████████ (pismo niepodpisane), pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 lipca 2024 r.; ██████████, pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 15 lipca 2024 r.; ██████████ pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; ██████████ pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 16 lipca 2024 r.; ██████████ pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 17 lipca 2024 r.;	
6.1.	Sprzeciw wobec realizacji inwestycji w wariantcie B (obecnie E).	Sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o

		środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia. Jedynie w przypadku spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 81 ust. 1 ustawy ooś organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest uprawniony do wskazania wariantu dopuszczonego do realizacji, innego niż wariant proponowany przez wnioskodawcę. W przedmiotowym przypadku nie zachodzą takie przesłanki.
6.2.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie E wiąże się ze zniszczeniem i likwidacją gospodarstw/zajęciem zmeliorowanych terenów z żyznymi gruntami klasy IIIA i IIIB (a tym samym miejsca pracy i życia mieszkańców oraz utratą źródeł dochodu), utrudnieniem (wydłużeniem drogi) w dojeździe do pól, na terenie miejscowości Maków.	Ocena rozwiązań funkcjonalnych drogi, w tym zapewnienia komunikacji pomiędzy terenami przecinanymi przez drogę, czy utrudnień związanych z wydłużeniem czasu dojazdu do pól wykracza poza zakres niniejszego postępowania i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez Regionalnego Dyrektora postępowaniu. Z raportu ooś wynika, że każdy z analizowanych wariantów zmienia sposób obsługi komunikacyjnej terenów przyległych do drogi ekspresowej. Wzdłuż drogi ekspresowej S12 zaprojektowano dodatkowe drogi publiczne, które służą w szczególności do poruszania się sprzętem rolniczym i obsługi terenów przyległych, tj. pól. Dodatkowo zaplanowano również przejazdy umożliwiające m.in. bezkolizyjny przejazd na drugą stronę drogi ekspresowej.
6.3.	Uwagi jak w pkt. 4.7. i 4.8.	Odpowiedź jak w pkt. 4.7 i 4.8
6.4.	Uwaga, że Ministerstwo Rolnictwa (pismem znak: GZ.it.664.17.1.2019) jako rekomendowany do dalszych prac wskazało wariant A.	Kwestia podnoszona we wniosku przekracza kompetencje Regionalnego Dyrektora określone przepisami ustawy ooś w zakresie ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez ten organ postępowaniu. Zadaniem Regionalnego Dyrektora jest analiza przedłożonej dokumentacji i rozwiązań technicznych zaproponowanych przez inwestora pod kątem zachowania standardów ochrony środowiska. Natomiast kwestie dotyczące uwzględnienia przez GDDKiA opinii Ministra Rolnictwa nie są właściwością organu i nie są elementem rozstrzygającym w tym postępowaniu. Organ jest związany wnioskiem o wydanie decyzji i przebiegiem drogi w nim określonym. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu

		występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia.
6.5.	Uwaga, że wariant A na terenie miejscowości Maków nie niszczy terenów rolniczych w takim stopniu jak wariant B i C gdyż prowadzony jest w znacznej części po niskiej klasie gleb, w znacznej części po nieużytkach (nie jest prowadzona na nich intensywna produkcja rolnicza), grunty nie są zmeliorowane, a w dużej mierze położone przy obecnym szlaku drogi lub przy granicach administracyjnych miast, co w naturalny sposób wyłącza je z produkcji rolnej.	Inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Na obszarze województwa mazowieckiego i częściowo lubelskiego obejmuje ok. 110 km drogi ekspresowej i jest podzielona na dwa odcinki przygotowawcze, w tym przedmiotowy odcinek o długości ok. 67 km (53 km na terenie woj. mazowieckiego i 14 km na terenie województwa lubelskiego), który przebiega przez dziewięć gmin. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiemu ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Jednocześnie należy zauważyć, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) na długości ok. 25 km, na obszarze gmin: Orońsko, Zwolen, Przyłęk, Policzna i Puławy, przebiega w tym samym śladzie co wariant A.
7.	██████████ e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.; ██████████, e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.; ██████████, e-mail z dnia 8 lipca 2024 r.; ██████████ e-mail z dnia 9	

	lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 9 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.; [REDACTED], e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.; [REDACTED] e-mail z dnia 11 lipca 2024 r.;	
7.1.	Wniosek o wydanie decyzji środowiskowej według wariantu A.	Odpowiedź jak w pkt. 5.4.
8.	[REDACTED] pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; [REDACTED] pismo z dnia 8 lipca 2024 r.	
8.1.	Uwagi i wnioski jak w pkt. 4.1., 4.7., 4.8. i 4.9., 4.11.	Odpowiedzi jak w pkt. 4.1., 4.7., 4.8. i 4.9., 4.11.
8.2.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B podzieli gminę Kowala, ograniczając znacznej części mieszkańców dostęp do instytucji publicznych gminy (ośrodek zdrowia, szkoła publiczna, przedszkole publiczne, posterunek policji, straż pożarna).	Odpowiedź jak w pkt. 4.2.
8.3.	Uwaga, że realizacja inwestycji utrudni mieszkańcom dojazd do pracy oraz do Radomia.	Odpowiedź jak w pkt. 4.2.
8.4.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B pogorszy warunki zdrowotne oraz środowiskowe mieszkańców i będzie utrudnieniem dla ich codziennego funkcjonowania.	Odpowiedź jak w pkt. 4.3. i 4.2.
8.5.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B spowoduje wyburzenia kilku domów i gospodarstw, pozbawiając ludzi dorobku życia.	Odpowiedź jak w pkt. 4.4.
8.6.	Poparcie dla realizacji inwestycji zgodnie z wariantem A.	Odpowiedź jak w pkt. 5.4.
9.	[REDACTED], wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 11 lipca 2024 r.; [REDACTED], pismo z dnia 11 lipca 2024 r.; [REDACTED], pismo z dnia 11 lipca 2024 r.	
9.1.	Wniosek o wywłaszczenie i wykup domu zlokalizowanego na działce 92/1 w miejscowości Gębarzów Kolonia.	Budynek mieszkalny zlokalizowany na działce 92/1 w miejscowości Gębarzów Kolonia, zgodnie z raportem ooś jest oznaczony jako przeznaczony do wyburzenia. Kwestia podnoszona we wniosku przekracza kompetencje Regionalnego Dyrektora określone przepisami ustawy ooś w zakresie ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez ten organ postępowaniu. Sprawy związane z wykupem i wypłatą odszkodowań za wszystkie przejmowane pod drogę nieruchomości są regulowane przez przepisy ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (tym samym

		wykraczają poza zakres niniejszego postępowania) i będą analizowane na etapie uzyskiwania decyzji zrid.
9.2.	Uwaga, że bliska lokalizacja drogi S12 względem domu spowoduje narażenie na niekorzystne oddziaływanie spalin, wstrząsów, wibracji i hałasu. Ponadto droga S12 spowoduje odcięcie od dalszej części działki 92/1 oraz 89/1, co spowoduje brak możliwości rozwoju, spadek wartości domu i brak możliwości jego późniejszego zbycia.	Budynek mieszkalny zlokalizowany na działce 92/1 w miejscowości Gębarzów Kolonia, zgodnie z raportem ooś jest oznaczony jako przeznaczony do wyburzenia.
9.3.	Poparcie dla proponowanego przebiegu drogi w wariantcie C, prowadzonego przez nieużytki na glebach słabej klasy, nie powodującego konieczności wyburzeń. Uwaga, że najkorzystniejszy dla mieszkańców jest wariant C.	Odpowiedź jak w pkt. 5.4. Inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Na obszarze województwa mazowieckiego i częściowo lubelskiego obejmuje ok. 110 km drogi ekspresowej i jest podzielona na dwa odcinki przygotowawcze, w tym przedmiotowy odcinek o długości ok. 67 km (54,5 km na terenie woj. mazowieckiego i 12,5 km na terenie województwa lubelskiego), który przebiega przez dziewięć gmin. Przez gminę Skaryszew, jako jedną z dziewięciu gmin, wariant E (wcześniej oznaczony jako B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 8 km. Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiego ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska.
10.	Komitety Społeczne Kowala S-12, wniosek wysłany e-mailem z dnia 11 lipca 2024 r.; [redacted] (wniosek Komitetu Społecznego Kowala S-12), wniosek przesłany za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 11 lipca 2024 r.;	
10.1.	Uwaga, że proces informowania mieszkańców o zmianach nie był przejrzysty, szczególnie zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kowala w uchwale rady gminy NR VII/40/09 z dnia 31.08.2009 r. przesuwające korytarz planowanej drogi nie zostały ogłoszone.	Od momentu wpływu wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla niniejszego przedsięwzięcia, Regionalny Dyrektor publikował wszystkie określone w ustawie ooś dokumenty, w tym wniosek, raport ooś, uzupełnienia raportu ooś, czy stanowiska organów. Od początku

		postępowania dokumentacja podlegała udostępnieniu w siedzibie Regionalnego Dyrektora. Tym samym, od początku postępowania istniała możliwość zapoznania się z dokumentacją, w tym z raportem o oś i jego uzupełnieniami na stronie Regionalnego Dyrektora przez każdego tym zainteresowanego. Ponadto, stosownie do art. 49 Kpa oraz art. 74 ust. 3 ustawy o oś strony były zawiadomione o czynnościach organu prowadzącego postępowanie poprzez obwieszczenia. Obwieszczenia umieszczane były na tablicy ogłoszeń w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, Urzędzie Gminy w Orońsku, Urzędzie Gminy w Kowali, Urzędzie Miasta i Gminy w Skaryszewie, Urzędzie Gminy w Goździe, Urzędzie Gminy Tczów, Urzędzie Miejskim w Zwoleniu, Urzędzie Gminy Policzna, Urzędzie Gminy Przyłęk, Urzędzie Gminy Puławy, Urzędzie Gminy Wolanów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie. Dodatkowo w związku z dokonaną przez inwestora, korektą wniosku w zakresie nazewnictwa wariantów, w tym wariantu rekomendowanego do realizacji, Regionalny Dyrektor na stronie internetowej organu opublikował informację, która w sposób precyzyjny wyjaśniała ww. kwestie. Natomiast kwestie podnoszone we wniosku, dotyczące sposobu pracy Urzędu Gminy Kowala nie dotyczą prowadzonego postępowania. Regionalny Dyrektor nie jest organem właściwym do prowadzenia nadzoru nad działalnością gminną. Powyższe reguluje rozdział 10 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609, ze zm.). Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kowala jest dokumentem w pełni przygotowywanym przez gminę i to gmina odpowiada za prawidłowy proces informowania i konsultowania studium z mieszkańcami.
--	--	---

10.2.	Uwaga, że konsultacje społeczne nie były wystarczające. W gminie Kowala zgłoszono ponad 1000 ankiet przeciwnych preferowanemu wariantowi B, podczas gdy na pozostałych odcinkach liczba ankiet była znacznie mniejsza. Ta dysproporcja została całkowicie zignorowana w materiałach przedstawionych w STEŚ.	Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone przez Regionalnego Dyrektora zgodnie z ustawą ooś. W dniu 6 czerwca 2024 r. Regionalny Dyrektor obwieszczeniem, znak: WOOS-II.420.70.2021.MBR.64, wyznaczył termin udziału społeczeństwa od 12 czerwca 2024 r. do dnia 11 lipca 2024 r., w którym każdy tym zainteresowany, bez względu na przymiot strony, mógł składać uwagi i wnioski w formie pisemnej, ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Kwestia odnosząca się do złożonych uwag nie dotyczy postępowania prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora zaś do spotkań informacyjnych organizowanych przez GDDKiA, przed złożeniem wniosku o wydanie decyzji środowiskowej, które są jedynie dobrą praktyką inwestora. Mają one na celu jak najwcześniejsze zaznajomienie się społeczeństwa z prowadzonymi pracami i jednocześnie pozwalają na zapoznanie się inwestora z opinią społeczeństwa/władz samorządowych na temat proponowanych przebiegów wariantów oraz zebranie opinii społeczeństwa/władz samorządowych przez projektanta.
10.3.	Uwaga wskazująca, że w dokumentach nie przedstawiono jednoznacznego algorytmu uzasadniającego wybór wariantu B. W opinii wnoszących brak klarownych kryteriów decyzyjnych budzi wątpliwości co do przejrzystości procesu.	Odpowiedź jak w pkt 5.3
10.4.	Uwaga wskazująca na marginalizację wariantów alternatywnych. W opinii wnoszących warianty alternatywne, w tym wariant C, były marginalizowane mimo potencjalnych korzyści. Wariant łączony (C w gminie Kowala z dalszym przebiegiem B) zaspokoiłby potrzeby mieszkańców, przy zachowaniu parametrów drogi, zaś umiejscowienie go za wzgórzem oddzielającym miejscowość pozwoliłoby zrezygnować z ekranów akustycznych i zwiększenie komfortu akustycznego mieszkańców, zmniejszyłoby koszty budowy związane z wyburzeniami oraz montażem ekranów akustycznych. Wariant C przebiega przez nieużytki i grunty rolne niskich klas bonitacyjnych (V-VI klasa), natomiast wariant	Regionalny Dyrektor stoi na stanowisku, że przedłożony przez inwestora raport ooś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy ooś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz kwestie dotyczące wariantowania przedsięwzięcia. Na podstawie tej dokumentacji uzyskano także wymagane prawem opinie MPWIS oraz RDOŚ w Lublinie i uzgodnienie RZGW.

B przebiega przez tereny zamieszkałe, działki budowlane oraz grunty rolne klas dobrych i bardzo dobrych (w tym klasy III podlegającej ochronie). Wariant C na terenie gminy Kowala nie przewiduje wyburzeń.	Przebieg drogi ekspresowej z uwagi na cel jakiemu ma ta droga służyć, konieczność zachowania jej odpowiednich parametrów technicznych, konieczność wyboru rozwiązania spełniającego w największym stopniu wszystkie analizowane kryteria, rozważany jest w szerszym zakresie niż tylko obszar jednej gminy. W przypadku realizacji drogi ekspresowej o długości ok. 67 km ważne jest pogodzenie sprzecznych interesów stron i lokalnych społeczności oraz dokonanie wyboru optymalnego wariantu, zapewniającego ochronę środowiska. Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Zauważyć należy, że sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Organ nie ma możliwości samodzielnego wskazania innych wariantów, np. tych które odzwierciedlają w jakiejś części oczekiwania społeczne. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia. Jedynie w przypadku spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 81 ust. 1 ustawy o oś organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest uprawniony do wskazania wariantu dopuszczonego do realizacji, innego niż wariant proponowany przez wnioskodawcę. W przedmiotowym przypadku nie zachodzą takie przesłanki.
--	--

		W wariantcie C na obszarze gminy Kowala planowane jest wyburzenie jednego budynku jednorodzinnego.
10.5.	Uwaga, że wariant B został wybrany mimo znacznego sprzeciwu społeczności lokalnej, co budzi wątpliwości co do transparentności procesu decyzyjnego.	Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji. Zauważyć należy, że sprzeciw wnioskujących w zakresie zaproponowanego przebiegu drogi ekspresowej S12 nie uprawnia tutejszego organu do wskazania innego wariantu niż preferowany przez inwestora, wbrew jego żądaniu. Ustalenie zakresu przedsięwzięcia, w tym wariantów jego realizacji jest uprawnieniem podmiotu występującego o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia.
11.	Komitte Spółeczny „Kowala S-12”, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.	
11.1.	Uwagi jak w pkt. 4.1., 4.7., 4.8., 4.9., 4.10.	Odpowiedzi jak w pkt. 4.1., 4.7., 4.8., 4.9., 4.10.
11.2.	Poparcie dla proponowanego przebiegu drogi w wariantcie A (C).	Odpowiedź jak w pkt. 5.4.
11.3.	Uwaga, że wariant A (C) nie powoduje wyburzeń domów, przebiega przez tereny słabej klasy ziemi, nie powoduje zniszczenia integralności gminy Kowala w jej centrum, przebiega w akceptowalnej odległości i naturalnym usytuowaniu w postaci zalesionej góry, która będzie doskonałą barierą od spalin i hałasu dla punktów użyteczności publicznej oraz bardzo gęstej zabudowy mieszkalnej miejscowości.	Odpowiedź jak w pkt. 2.1.
11.4.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B jest szkodliwa społecznie i zniszczy integralność gminy Kowala, przecinając ją na pół utrudni dojazd do instytucji użyteczności publicznej, spowoduje zniszczenie więzi rodzinnych i sąsiedzkich, utrudni działalność rolniczą i gospodarczą.	Ocena rozwiązań funkcjonalnych drogi, w tym zapewnienia komunikacji pomiędzy terenami przecinanymi przez drogę, czy utrudnień w prowadzeniu działalności gospodarczej i rolniczej wykracza poza zakres niniejszego postępowania i nie jest przedmiotem rozpoznania w prowadzonym przez Regionalnego Dyrektora postępowaniu. Z raportu ooś wynika, że każdy z analizowanych wariantów zmienia sposób

		obsługi komunikacyjnej terenów przyległych do drogi ekspresowej. Na obszarze gminy Kowala wariant E (nazywany wcześniej B z podwariantem AB) przebiega na długości ok. 10 km. Na tym odcinku na obszarze gminy Kowala zostało zaprojektowanych 5 obiektów inżynierskich, które umożliwiają bezkolizyjne przekroczenie drogi ekspresowej oraz 2 węzły, które umożliwiają korzystanie z drogi ekspresowej. Węzły i przejazdy projektuje się w takich miejscach, aby w jak największym stopniu zachować dotychczasowe połączenia i nie utrudniać dostępności do obiektów użyteczności publicznej. Wzdłuż drogi ekspresowej S12 zaprojektowano dodatkowe drogi publiczne, które służą w szczególności do poruszania się sprzętem rolniczym i obsługi terenów przyległych, tj. pól.
11.5.	Uwaga, że Rada Gminy Kowala podjęła uchwałę z dnia 25.05.2018 r. popierającą optymalny i społecznie akceptowalny wariant A (C).	Odpowiedź jak w pkt. 4.10.
12.	Wójt Gminy Kowala, pismo z dnia 8 lipca 2024 r.; Wójt Gminy Kowala, pismo z dnia 9 lipca 2024 r.	
12.1.	Poparcie dla przebiegu drogi w wariantcie C. „Przebiega on bezkolizyjnie z terenami zurbanizowanymi, średni podział gruntów i średnia potrzeba dróg odbarczających, topografia średnia, zgodność spadków trasy z terenem, ekologia minimalna, techniczne łatwe odwodnienie.”	Odpowiedź jak w pkt. 5.4.
12.2.	Uwaga, że realizacja inwestycji w wariantcie B jest niekorzystna dla gminy Kowala ponieważ przecina jej centralną część, drogi komunikacyjne oraz gospodarstwa rolne, które rozwijają gospodarkę i przemysł. Ponadto przebiega przez tereny zurbanizowane a zarazem zatrzyma postępujący proces urbanistyczny gminy.	Odpowiedź jak w pkt. 4.2 i 11.4.
12.3.	Przekazanie uchwały nr III.34.2024 Rady Gminy Kowala w przedmiocie przebiegu drogi ekspresowej S12.	Dokument został dołączony do akt przedmiotowej sprawy.
13.	██████████ e-mail z dnia 10 lipca 2024 r.	
13.1.	Wniosek o wydanie decyzji środowiskowej według wariantu inwestycyjnego.	Wskazany wniosek jest nieprecyzyjny i uniemożliwia organowi odniesienie się do niego. We wniosku nie wskazano konkretnej nazwy wariantu, dla którego miałyby być wydana decyzja.

W dniu 19 lipca 2024 r. do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie wpłynęły wnioski Pani ██████████ i Pana ██████████ z dnia 10 lipca 2024 r. Regionalny Dyrektor nie był w stanie zweryfikować daty nadania przesyłki, gdyż data stempla pocztowego była nieczytelna, a dodatkowo

przesyłka nie była rejestrowana, co wykluczało możliwość ustalenia daty jej nadania u operatora pocztowego Poczty Polskiej. Mając na względzie spoczywający na Regionalnym Dyrektore obowiązek dążenia do prawdy obiektywnej, działając na podstawie art. 50 § 1 Kpa, tutejszy organ wezwał wnioskodawców do złożenia wyjaśnień, poprzez wskazanie daty nadania pisma w urzędzie pocztowym. Wnioskodawcy nie udzielili odpowiedzi na ww. wezwanie. W związku z powyższym Regionalny Dyrektor uznał przedmiotowe pisma jako złożone poza wyznaczonym terminem udziału społeczeństwa, gdyż nie posiadał dowodu potwierdzającego dotrzymanie tego terminu.

W trakcie udziału społeczeństwa do Regionalnego Dyrektora doręczono uwagi i wnioski stron postępowania wskazujące na brak poparcia dla realizacji inwestycji (w szczególności na terenie gminy Kowala) w wariantcie B. Wnioskodawcy ci zgłaszali swój sprzeciw wobec realizacji inwestycji w wariantcie B już na wcześniejszych etapach postępowania administracyjnego. Po analizie ww. pism Regionalny Dyrektor uznał, że sytuacja ta może sugerować, iż część społeczeństwa nie jest świadoma dokonanej przez inwestora, przy piśmie z dnia 27 lipca 2023 r., korekty wniosku w zakresie nazewnictwa wariantów, w tym wariantu rekomendowanego do realizacji.

W związku z powyższym Regionalny Dyrektor zdecydował o opublikowaniu na stronie internetowej organu informacji, która w sposób precyzyjny wyjaśniała nazewnictwo obecnie analizowanych wariantów przebiegu drogi ekspresowej S12.

Poza wyznaczonym przez organ terminem udziału społeczeństwa, za pośrednictwem e-maila, do organu wiadomości zawierające uwagi i wnioski do postępowania złożyli:

- [REDACTED] (e-maile z dnia 21 lutego 2023 r. i 20 marca 2023 r.),
- Komitet Społeczny Kowala S-12 (e-mail z dnia 24 maja 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 12 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 12 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 12 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 17 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 17 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 17 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 17 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 15 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 15 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 29 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 12 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 12 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-mail z dnia 13 lipca 2024 r.),
- [REDACTED] (e-maile z dnia 11 września 2024 r., 17 września 2024 r., 22 września 2024 r. i 24 września 2024 r.).

Ponadto Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem z dnia 11 sierpnia 2023 r. (doręczonym za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 16 sierpnia 2023 r.) przekazał zgodnie z właściwością ww. wiadomości e-mail Pana [REDACTED] z dnia 21 lutego 2023 r. i 20 marca 2023 r. Natomiast GDDKiA pismem z dnia 29 maja 2024 r. (doręczonym za pośrednictwem platformy ePUAP w dniu 29 maja 2024 r.) przekazał zgodnie z właściwością ww. wiadomości e-mail Komitetu Społecznego Kowala S-12 z dnia 24 maja 2024 r. Powyższe pisma Pana [REDACTED] i Komitetu Społecznego Kowala S-12 doręczono do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i GDDKiA odpowiednio w dniach 21 lutego 2023 r. i 20 marca 2023 r. oraz 24 maja 2024 r. (czyli poza terminem udziału społeczeństwa).

Odpowiedzi na ww. wezwania złożyli: [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 20 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 20 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 14 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 22 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 22 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 19 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 26 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 20 września 2022 r.), [REDAKTOWANE] (pismo, które doręczono do tutejszego organu w dniu 20 września 2022 r.).

W odniesieniu do wniesionych poza udziałem społeczeństwa uwag i wniosków stron postępowania (które wykazały ww. przymiot strony), Regionalny Dyrektor przedstawia poniżej swoje stanowisko.

Lp.	WNIOSKI I UWAGI	STANOWISKO ORGANU
1.	Burmistrz Miasta i Gminy Skaryszew (pismo z dnia 4 października 2021 r.)	
1.1.	Sprzeciw wobec realizacji inwestycji.	Regionalny Dyrektor informuje, że ustawa ooś wskazuje katalog sytuacji, w których organ odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia. W przedmiotowym przypadku przesłanki ustawowe wydania decyzji odmownej nie zostały spełnione. Sprzeciw społeczny nie stanowi podstawy do odmowy wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jednocześnie należy zauważyć, że inwestycja polegająca na budowie drogi ekspresowej S12 jest przedsięwzięciem prowadzonym i rozpatrywanym w skali kraju zgodnie z rolą jaką pełni w sieci dróg. Przedmiotowa inwestycja będzie stanowić część połączenia planowanej sieci dróg szybkiego ruchu na kierunku wschód - zachód od okolic Piotrkowa Trybunalskiego (połączenie z autostradą A1) do Lublina (połączenie z trasą S12 i S17). Z przedłożonej dokumentacji wynika, że krajowa infrastruktura drogowa wymaga rozwoju i zapewniania odpowiednich standardów istniejącej sieci. Polska sieć dróg krajowych pozostaje niespójna i niewystarczająco drożna. Konieczna jest zatem jej rozbudowa, w tym na głównych ciągach dróg krajowych, w szczególności zapewnienia połączeń pomiędzy dużymi ośrodkami aglomeracyjnymi, jak i innymi formami transportu (kolej, lotniska, itp.). Realizacja przedmiotowej inwestycji pozwoli na wyeliminowanie z centrum licznych miejscowości ruchu tranzytowego z drogi krajowej nr 12 oraz dostosowanie parametrów

		technicznych drogi do istniejącego i prognozowanego natężenia ruchu. Budowa planowanej drogi przyniesie docelowo wymierne korzyści dla przyszłych jej użytkowników w postaci skrócenia czasu podróży, niższych kosztów eksploatacji pojazdów oraz poprawy warunków i bezpieczeństwa ruchu na wybudowanej drodze.
1.2.	Uwaga, że wariant B graniczy z działką o nr ew. 46, w obrębie 0001 Skaryszew-Miasto, na której zlokalizowana jest Stacja Uzdatniania Wody Skaryszew-Wincentów. Dyrektor Zarządu Zlewni w Radomiu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie ustanowił strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla studni głębinowej wchodzącej w skład wód podziemnych „Skaryszew II”. W opinii wnoszącego budowa drogi S12 w bezpośrednim sąsiedztwie głównej stacji uzdatniania wód oraz studni do awaryjnego pobierania wody może spowodować zanieczyszczenia wód podziemnych oraz spadek jakości wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców.	W opinii Regionalnego Dyrektora przedłożony przez inwestora raport oś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy oś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko oraz umożliwiające określenie warunków niezbędnych do dotrzymania standardów jakości środowiska. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska. W sentencji niniejszej decyzji zostały sformułowane warunki realizacji i eksploatacji które mają na celu minimalizację wpływu przedsięwzięcia na środowisko. Realizacja inwestycji zgodnie z nałożonymi na inwestora warunkami nie wpłynie znacząco na stan środowiska, w tym zdrowie ludzi. Należy również zauważyć, że w toku prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor uzyskał opinię MPWIS, organu powołanego do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, m.in. w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, a także uzgodnienie RZGW, wyspecjalizowanego organu w sprawach ocen wodnoprawnych. Stanowiska ww. organów znalazły odzwierciedlenie w sentencji niniejszej decyzji.
1.3.	Wniosek o szczegółową analizę realizacji przedsięwzięcia w (proponowanym) wariantcie B w odniesieniu do znajdującej się tuż obok stacji uzdatniania wody.	
2.	██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 27 lipca 2022 r.), ██████████ ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 28 lipca 2022 r.), ██████████ ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 1 sierpnia 2022 r.), ██████████ ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 1 sierpnia 2022 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 1 sierpnia 2022 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 1 sierpnia 2022 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 1 sierpnia 2022 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 sierpnia 2022 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 sierpnia 2022 r.) ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 10 sierpnia 2022 r.)	

2.1.	Uwaga, że raport ooś wraz z załącznikami jest niepełny, niejasny i niespójny.	
2.2.	Uwaga, że biorąc pod uwagę zapisy zawarte w rozdziale 7.11.1 na str. 400 raportu ooś należy uznać, że metodyka wykonania prognozy zanieczyszczeń w wodach opadowych i roztopowych jest niezasadna. Uwaga, że takie samo stanowisko wyraził RZGW w piśmie z dnia 18 listopada 2021 r. Uwaga, że wyniki prognozowanych stężeń zawiesin ogólnych i prognozowanych stężeń substancji ropopochodnych przedstawione w różnych częściach raportu ooś się różnią oraz metodyka ich wyliczeń jest niejasna. Wnoszący zwracają również uwagę, że w raporcie ooś nie zamieszczono tabel, o których mowa w tekście opracowania. Wniosek o przedstawienie wyników prognozowanych stężeń zanieczyszczeń w wodach opadowych i roztopowych.	Od czasu sformułowania zastrzeżeń zawartych w pismach wnoszących z 2022 r., w ramach prowadzonego postępowania inwestor był wielokrotnie wzywany do złożenia wyjaśnień i uzupełnień raportu ooś. Regionalny Dyrektor stoi na stanowisku, że przedłożony przez inwestora raport ooś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy ooś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz kwestie dotyczące wariantowania przedsięwzięcia. Należy również zauważyć, że w toku prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor uzyskał opinię MPWIS, organu powołanego do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, m.in. w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, a także uzgodnienie RZGW, wyspecjalizowanego organu w sprawach ocen wodnoprawnych. Stanowiska ww. organów znalazły odzwierciedlenie w sentencji niniejszej decyzji. W odniesieniu do oddziaływania inwestycji na środowisko, w sentencji decyzji Regionalny Dyrektor określił, niezbędne do uwzględnienia na etapie jej realizacji i eksploatacji, warunki z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, ochrony przed hałasem i drganiami, ochrony powietrza oraz przyrody. Zdaniem Regionalnego Dyrektora ww. warunki są sformułowane w sposób pełny oraz adekwatny do charakteru, wielkości i zasięgu przestrzennego oddziaływań wywołanych realizacją i eksploatacją inwestycji. Realizacja inwestycji zgodnie z nałożonymi na inwestora warunkami nie wpłynie znacząco na stan środowiska, w tym zdrowie ludzi. Warunki, o których mowa powyżej, znajdują racjonalne uzasadnienie wynikające z
2.3.	Uwaga, że w raporcie ooś nie podano lokalizacji zbiorników retencyjnych i retencyjno-infiltracyjnych oraz nie opisano systemu odwodnienia obiektów inżynierskich, MOP i OUD. Raport ooś nie zawiera również informacji na temat projektowanego odwodnienia w stosunku do GZWP, terenów zagrożonych powodzią oraz ujęć wód. Wniosek o wyjaśnienie jaką skuteczność redukcji zanieczyszczeń będą miały projektowane osadniki zawiesin oraz wskazanie, czy przed każdym wylotem do odbiornika zostanie zaprojektowany osadnik. Wniosek o wskazanie ewentualnych innych urządzeń, których jedną z funkcji będzie podczyszczanie i wskazanie ich minimalnej skuteczności.	
2.4.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono informacji odnośnie oceny oddziaływania inwestycji na strefę ochrony bezpośredniej dla studni głębinowej, wchodzącej w skład wód podziemnych „Skaryszew II”, eksploatowanego przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Skaryszewie, stanowiący ogrodzony obszar Stacji Uzdatniania Wody, zlokalizowany na części działki nr ew. 46 w obrębie 0001 Skaryszew-miasto. Wniosek o dokonanie analizy wpływu planowanych prac na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia na jakość i ilość pobieranej wody z ww. ujęcia wód podziemnych..	

	Należy podać na jakiej głębokości znajduje się zwierciadło wody oraz czy w związku z inwestycją na etapie realizacji nie powstanie lej depresyjny, mogący wpłynąć negatywnie na poziom zwierciadła wody gruntowej, a tym samym czy może wystąpić ograniczenie dostępności poboru wody w studni. Należy również wskazać jakie działania podejmie inwestor w celu eliminacji możliwego wpływu inwestycji na ww. ujęcie.	przepisów prawa oraz ogólnie przyjętych zasad zachowania ładu społecznego.
2.5.	Wniosek o podanie informacji, czy budowa drogi S12 w bezpośrednim sąsiedztwie głównej stacji uzdatniania wody oraz studni do awaryjnego pobierania wody może powodować zanieczyszczenie wód podziemnych oraz spadek jakości wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców.	Podkreślić należy, że raport ooś służyć ma wyłącznie ocenie możliwości wystąpienia negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a nie stanowić obszernego opracowania stanu jakości środowiska społecznego, kulturowego i ekonomicznego danego terenu.
2.6.	Wniosek o wskazanie, czy wody opadowe i roztopowe z terenu drogi będą odprowadzane w pobliżu ujęć wód podziemnych, wymienionych w rozdziale 7.11.3.2 na str. 417 raportu ooś.	Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.
2.7.	Uwaga, że w raporcie ooś nie podano informacji odnośnie lokalizacji zbiorników retencyjnych i retencyjno-infiltracyjnych, urządzeń podczyszczających, kierunków spływu wód opadowych i roztopowych oraz ostatecznych odbiorników wód spływających z drogi. Powyższe uniemożliwia dokonanie oceny wpływu inwestycji na jakość wód powierzchniowych i podziemnych. Wniosek o przedstawienie analizy oddziaływania na stosunki wodne w zakresie wpływu na poziom wód gruntowych, wynikający z budowy obiektów inżynierskich, wskazanych w rozdziale 11 raportu ooś.	
2.8.	Uwaga, że w raporcie ooś nie wyjaśniono, czy na odcinkach, na których planowana droga prowadzona będzie w wykopach, przewiduje się występowanie zwierciadła wód gruntowych powyżej nawierzchni. Jeśli tak, to należy przeprowadzić ocenę wpływu przeprowadzenia drogi w wykopie na zachowanie ciągłości zwierciadła wód gruntowych na kierunki migracji wód i występujące w sąsiedztwie warunki gruntowo-wodne, uwzględniając ryzyko podniesienia lub obniżenia zwierciadła. Należy również wskazać, czy planuje się rozwiązania zapobiegające napływowi wód gruntowych do wykopu, którym poprowadzona zostanie droga.	
2.9.	Wniosek o zweryfikowanie zaprezentowanego w raporcie ooś opisu oddziaływania przedsięwzięcia na stan jednolitych części wód i w efekcie na osiągnięcie celów	

	środowiskowych, o których mowa w art. 56, 57, 59 i 61 ustawy Prawo wodne.
2.10.	Uwaga, że w raporcie ooś nie odniesiono się do wpływu inwestycji na obszary chronione w rozumieniu art. 16 pkt 32 ustawy Prawo wodne.
2.11.	Uwaga, że w raporcie ooś nie zaproponowano działań minimalizujących w stosunku do zniszczonych siedlisk przyrodniczych w zakresie kompensacji przyrodniczej za utracone priorytetowe siedliska przyrodnicze. Wniosek o wskazanie, czy inwestor przewiduje przeprowadzenie takiej kompensacji i w jakim zakresie.
2.12.	Uwaga, że w raporcie ooś, jak i w dołączonych załącznikach nie przedstawiono wyników analiz wariantów na podstawie czynników dodatkowych, takich jak kryteria ekonomiczne, społeczne, środowiskowe, czy funkcjonalno-techniczne. Tym samym przedstawione porównanie oddziaływania tras wariantów jest niepełne. Powyższe uniemożliwia potwierdzenie stwierdzenia, że najmniej negatywnym oddziaływaniem cechuje się wariant B.
2.13.	Wniosek o wskazanie liczby budynków przewidzianych do wyburzenia w każdym z analizowanych wariantów.
2.14.	Wniosek o informacje, czy w ramach realizacji inwestycji wszystkie zaprojektowane obiekty inżynieryjne będą pełnić funkcję przejść dla zwierząt.
2.15.	Uwaga dotycząca niespójności w raporcie ooś w odniesieniu do liczby przejść dla zwierząt dużych, średnich, małych oraz płazów.
2.16.	Uwaga, że ze względu na brak przedstawienia wyników porównania poszczególnych wariantów pod względem kryterium częściowego, jakim jest liczba obiektów inżynieryjnych do wykonania i w związku z różnymi danymi, dotyczącymi liczby przejść dla zwierząt nie można ocenić, która liczba tych przejść stanowiła kryterium częściowe brane pod uwagę w analizie porównawczej.
2.17.	Wniosek o podanie szczegółowych danych dotyczących kolizji ze szlakami migracji zwierząt, które zgodnie z wcześniej podanymi informacjami stanowiły kryterium częściowe. Czy brano pod uwagę liczbę kolizji ze szlakami migracji zwierząt czy ich długość?
2.18.	Wniosek o wskazanie na jakiej podstawie w raporcie ooś analizowano akceptację społeczną dla realizacji poszczególnych wariantów. Uwaga, że w raporcie ooś brakuje informacji w zakresie wniosków z przeprowadzonych

	spotkań informacyjnych oraz liczby zebranych uwag czy ankiet.
2.19.	Uwaga, że element „zajętość terenu” dla dobra materialne i dobra kultury dla wszystkich analizowanych wariantów, zgodnie z tabelami 236-239 raportu ooś uzyskał taką samą liczbę wypadkową oceny oddziaływania, w sytuacji, gdy liczba budynków do wyburzenia w poszczególnych wariantach jest różna i różna jest ocena oddziaływania na zabytki zagrożone negatywnym oddziaływaniem.
2.20.	Uwaga, że porównanie zaprezentowane w tabelach 236-239 raportu ooś zostało wykonane nieprawidłowo i w sposób nieróżnicujący.
2.21.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono wyników przeprowadzonej analizy wariantów na podstawie dodatkowych czynników, takich jak kryteria ekonomiczne, społeczne, środowiskowe czy funkcjonalno-techniczne, ani danych dotyczących kryteriów cząstkowych. Nie przedstawiono prawidłowej analizy wielokryterialnej pod względem ww. kryteriów.
2.22.	Uwaga, że w rozdziale 9.2 raportu ooś nie przedstawiono wszystkich danych, dotyczących poszczególnych kryteriów, w ramach których analizowane były warianty. Powyższe uniemożliwia potwierdzenie stwierdzenia, że „najbardziej korzystny dla realizacji jest wariant B”. W opinii wnoszących wybór wariantu do realizacji powinien być dokonany w oparciu o wyniki analizy wielokryterialnej opracowanej na etapie Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego. Wyniki analizy powinny umożliwić wskazanie wariantu preferowanego, racjonalnego wariantu alternatywnego oraz racjonalnego wariantu najkorzystniejszego dla środowiska, kryteria powinny być różnicujące i policzalne. Analizie powinien zostać poddany każdy wariant zawierający wszystkie obiekty budowlane wchodzące w jego skład (obiekty drogowe i inżynierskie), inne obiekty, urządzenia infrastruktury technicznej związane i niezwiązane z drogą, wyposażenie techniczne, urządzenia ochrony środowiska. Z uwagi na niepełne informacje w raporcie ooś w zakresie urządzeń ochrony środowiska przedstawione w rozdziale 9.2 raportu ooś porównanie wariantów nie pełni funkcji analizy wielokryterialnej.
2.23.	Wniosek o przedstawienie szczegółowych danych dla przyjętych wskaźników, a nie tylko przedstawienie wyników analizy

	oddziaływania na środowisko wg tych wskaźników.
2.24.	Uwaga, że zapisy raportu ooś dotyczące wyboru wariantu są niejasne i dlatego konieczne jest wyjaśnienie na jakiej podstawie podwariant AB został wybrany do realizacji.
2.25.	Uwaga, że w raporcie ooś nie określono składu gatunkowego i wiekowego drzew przeznaczonych do wycięcia, z uwzględnieniem gatunków roślin, grzybów, porostów i zwierząt, dla których stanowią one mogą siedlisko występowania. Nie wskazano również czy powierzchnia obszaru zadrzewionego obejmuje w swoim składzie obszary zakrzewione. Raport ooś nie wskazuje, czy powierzchnie przeznaczone do wycinki stanowiły jednocześnie wskaźnik wykorzystywany do porównania oddziaływania wariantów. W raporcie ooś nie odniesiono się do kwestii, czy w związku z niezbędną wycinką konieczne będzie przeprowadzenie działań kompensujących w postaci nasadzeń. Wniosek o wyjaśnienie powyższych kwestii.
2.26.	Wniosek o wyjaśnienie zapisów w rozdziale 11.3.1 na str. 495 raportu ooś m.in. poprzez wskazanie na jakiej długości cieku lub rowu prowadzone będą przekształcenia tzn. jaki będzie zasięg przekształceń i zasięg ingerencji obiektów mostowych w koryto cieku, w jaki sposób inwestor planuje podczyszczać mechanicznie z zawiesiny wody opadowe i gruntowe z odwodnienia wykopów, itd.
2.27.	Uwaga, że braki w rozdziale 11.3.2 raportu ooś w zakresie działań minimalizujących wpływ na wody na etapie eksploatacji inwestycji, uniemożliwiają potwierdzenie stanowiska inwestora, że przedsięwzięcie w fazie użytkowania nie wpłynie negatywnie na JCWP, JCWPd, GZWP i ujęcia wód.
2.28.	Uwaga dotycząca niejasności w rozdziale 11.5.1 na str. 499 raportu ooś w zakresie lokalizacji dróg dojazdowych na terenach cennych przyrodniczo.
2.29.	Uwagi dotyczące braków w rozdziale 11.5.1 na str. 500 raportu ooś m. in. w zakresie określenia miejsc wymagających regulacji stosunków wodnych i ich wpływu na środowisko oraz wskazania lokalizacji szczelnych rowów.
2.30.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono odbiorników końcowych zaprojektowanego systemu odwodnienia i nie podano informacji o biologicznych systemach doczyszczających. W związku z powyższym nie można stwierdzić, że

	planowana inwestycja nie będzie miała negatywnego wpływu na środowisko.
2.31.	Wniosek, aby inwestor zaproponował odpowiednie działania minimalizujące możliwe negatywne skutki dla lokalnej batrachofauny lub przedstawił propozycje działań kompensujących w zakresie wykonania zbiorników kompensujących, szczególnie w przypadku realizacji wariantu B i wariantu AB, które zgodnie z wynikami inwentaryzacji przyrodniczej są mało korzystne dla herpetofauny. W opinii wnioskujących jednorazowa translokacja płazów najprawdopodobniej wykonywana przez nadzór herpetologiczny na etapie realizacji nie zmieni tego, że utracone zostaną siedliska rozrodcze płazów. Wniosek o wskazanie w jakiej odległości od stanowisk rozrodczych planowanych do zniszczenia znajdują się wskazane „zbiorniki o podobnej charakterystyce” (o których mowa w rozdz. 7.8 na str. 361 raportu ooś), a następnie o określenie czy siedliska te są w stanie przyjąć/pomieścić dodatkową liczbę migrujących osobników płazów ze zniszczonych stanowisk rozrodczych, jaki to będzie miało wpływ na lokalną populację płazów, uwzględniając przy tym zarówno stan siedliska, skład gatunkowy i liczebność osobników. W przypadku braku powyżej wskazanej analizy nie sposób potwierdzić braku konieczności wykonania zbiorników kompensujących.
2.32.	Uwaga, że parametry zaproponowanych przejść dla zwierząt, przedstawionych w rozdziale 11.5.5 raportu ooś, nie odpowiadają minimalnym wysokościami jakie powinny spełniać przejścia dedykowane dla łośa i wilka zgodnie z „Poradnikiem projektowania przejść dla zwierząt i działań ograniczających śmiertelność fauny przy drogach” Rafał T. Kurek, Warszawa 2011.
2.33.	Uwaga dotycząca niedostatecznego zakresu analiz w kontekście możliwych konfliktów społecznych, zaprezentowanych w rozdziale 18 raportu ooś.
2.34.	Uwaga, że do raportu ooś nie zostały dołączone żadne załączniki przedstawiające raporty podsumowujące przebieg spotkań konsultacyjnych (organizowanych przez GDDKiA).
2.35.	Wniosek o przedstawienie analizy możliwości wystąpienia zacienienia wszystkich budynków mieszkalnych zlokalizowanych w sąsiedztwie

	nasypów oraz w związku z koniecznością budowy ekranów akustycznych.	
2.36.	Uwaga wskazująca nieścisłości w raporcie ooś w zakresie występowania niezrozumiałych zapisów, różnic w długości podwariantu AB, liczby drzew o ponadprzeciętnych obwodach pni kolidujących z inwestycją, stosowania oznaczenia „war 1” i „war 2”, liczby występowania gatunków chronionych owadów, liczby przecinanych przez inwestycję płątów siedlisk przyrodniczych.	
2.37.	Uwaga, że raport ooś nie spełnia wymagań wynikających z art. 66 oraz 67 ustawy ooś.	
2.38.	Wniosek o przedstawienie wyjaśnień i ujednoliconego raportu ooś, a nie tylko jego uzupełnień.	
3.	██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo z dnia 5 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 11 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo z dnia 4 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo z dnia 5 czerwca 2024 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 31 maja 2024 r.), ██████████ (pismo doręczone do tutejszego organu w dniu 14 czerwca 2024 r.).	
3.1.	Uwaga, że raport ooś wraz z załącznikami jest niepełny, niejasny i niespójny.	Regionalny Dyrektor stoi na stanowisku, że przedłożony przez inwestora raport ooś wraz z uzupełnieniami został sporządzony zgodnie z wymogami art. 66 ustawy ooś i zawiera wszystkie wymagane informacje niezbędne do dokonania oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko. We właściwy sposób omówiono w nim kwestie dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz kwestie dotyczące wariantowania przedsięwzięcia.
3.2.	Uwaga, że raport ooś nie zawiera informacji wskazanych w art. 66 ust. 1 pkt 6a ustawy ooś.	
3.3.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono w sposób czytelny i klarowny, który z analizowanych wariantów jest wariantem najkorzystniejszym do realizacji pod względem kryteriów wymienionych w art. 66 ust. 1 pkt 6a ustawy ooś, m. in. brak pod każdym z rozdziałów jednoznacznego podsumowania.	
3.4.	Uwaga, że w rozdziale 9.2 raportu ooś nie przedstawiono wszystkich danych, dotyczących poszczególnych kryteriów, w ramach których analizowane były warianty. Powyższe uniemożliwia potwierdzenie stwierdzenia, że „najbardziej korzystny dla realizacji jest wariant E”. W opinii wnoszących wybór wariantu do realizacji powinien być dokonany w oparciu o wyniki analizy wielokryterialnej opracowanej na etapie Studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego. Wyniki analizy powinny umożliwić wskazanie wariantu preferowanego, racjonalnego wariantu alternatywnego oraz racjonalnego wariantu najkorzystniejszego dla środowiska, kryteria powinny być różnicujące i policzalne. Przedstawione w raporcie ooś porównanie oddziaływania tras wariantów w	Należy również zauważyć, że w toku prowadzonego postępowania Regionalny Dyrektor uzyskał opinię MPWIS, organu powołanego do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, m.in. w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, a także uzgodnienie RZGW, wyspecjalizowanego organu w sprawach ocen wodnoprawnych. Stanowiska ww. organów znalazły odzwierciedlenie w sentencji niniejszej decyzji. W odniesieniu do oddziaływania inwestycji na środowisko, w sentencji decyzji Regionalny Dyrektor określił, niezbędne do uwzględnienia na etapie jej realizacji i

	żaden sposób nie pełni funkcji analizy wielokryterialnej. Macierz oddziaływania wariantów zbudowana na potrzeby raportu ooś opiera się jedynie na subiektywnych a nie obiektywnych wskaźnikach „skutek bezpośredni oddziaływania inwestycji” i „skutek pośredni oddziaływania inwestycji”, które nie zostały poparte żadnymi policzalnymi wartościami.
3.5.	Uwaga, że element „zajętość terenu” przedstawiony w tabelach 244-249 raportu ooś dla wszystkich analizowanych wariantów, zgodnie z tabelami 236-239 raportu ooś uzyskał taką samą liczbę wypadkową oceny oddziaływania, w sytuacji, gdy liczba budynków w poszczególnych wariantach jest różna.
3.6.	Uwaga, że w raporcie ooś powinna się znaleźć ostateczna liczba budynków do wyburzenia. W sytuacji gdy dane dotyczące liczby budynków do wyburzenia mogą ulec zmianie, jednocześnie zmianie powinna ulec analiza wielokryterialna, co może mieć wpływ na wskazanie innego wariantu preferowanego.
3.7.	Uwaga, że porównanie przeprowadzone w tabelach 244-249 raportu ooś zostało wykonane nieprawidłowo i w sposób praktycznie nieróżnicujący.
3.8.	Uwaga, że w raporcie ooś powinno zostać przedstawione porównanie oddziaływania wszystkich wariantów pod względem kryterium ekonomicznego, funkcjonalno-technicznego i społecznego. Przede wszystkim w raporcie ooś powinno znaleźć się przedstawienie kryterium przychylność społeczna. W raporcie ooś brak informacji na temat akceptowalności przebiegu poszczególnych wariantów, bądź jej braku. Tym samym przedstawione porównanie oddziaływania tras wariantów jest niepełne, wobec czego nie sposób udowodnić, by najmniejszym negatywnym oddziaływaniem cechował się wariant E.
3.9.	Uwaga dotycząca niedostatecznego zakresu analiz w kontekście możliwych konfliktów społecznych, zaprezentowanych w rozdziale 18 raportu ooś.
3.10.	Uwaga, że do raportu ooś nie zostały dołączone żadne załączniki przedstawiające raporty podsumowujące przebieg spotkań konsultacyjnych (organizowanych przez GDDKiA).
3.11.	Uwaga, że Starostwo Powiatowe w Radomiu wskazało na brak zgody samorządów gmin Przyłęk, Zwoleń, Tczów, Gózd, Skaryszew

eksploatacji, warunki z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, ochrony przed hałasem i drganiami, ochrony powietrza oraz przyrody.

Zdaniem Regionalnego Dyrektora ww. warunki są sformułowane w sposób pełny oraz adekwatny do charakteru, wielkości i zasięgu przestrzennego oddziaływań wywołanych realizacją i eksploatacją inwestycji. Realizacja inwestycji zgodnie z nałożonymi na inwestora warunkami nie wpłynie znacząco na stan środowiska, w tym zdrowie ludzi.

Warunki, o których mowa powyżej, znajdują racjonalne uzasadnienie wynikające z przepisów prawa oraz ogólnie przyjętych zasad zachowania ładu społecznego.

Podkreślić należy, że raport ooś służyć ma wyłącznie ocenie możliwości wystąpienia negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a nie stanowić obszernego opracowania stanu jakości środowiska społecznego, kulturowego i ekonomicznego danego terenu.

Przeprowadzona analiza wielokryterialna poszczególnych wariantów, obejmująca ocenę: techniczno-ruchową, przestrzenną, społeczną, środowiskową, ekonomiczną wykazała, że wariant E (wcześniej nazywany B z podwariantem AB) stanowi rozwiązanie najbardziej kompromisowe z punktu widzenia: ekonomicznego, środowiskowego jak i społecznego (jest rozwiązaniem najkorzystniejszym względem poszczególnych uwarunkowań) oraz ze względu na planowane do wykorzystania środki minimalizacji oddziaływania inwestycji.

	oraz Kowala na przebieg inwestycji w wariancie B (aktualnie E). Ww. gminy jednogłośnie opowiedziały się za wyborem wariantu A, jako najkorzystniejszym dla lokalnej społeczności.
3.12.	Uwaga, że wariant A jest rekomendowany przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Radomiu.
3.13.	Uwaga, że analizy przedstawione w raporcie ooś powinny zawierać kwestie dotyczące możliwości konfliktów i protestów społecznych wynikających z utraty terenów zlokalizowanych bezpośrednio na przebiegu planowanej inwestycji, co wynikać będzie z zajętości terenu pod pas drogowy oraz z obniżenia atrakcyjności terenów zlokalizowanych bezpośrednio przy planowanej inwestycji powodowanej wibracjami (drganiami) oraz hałasem. W raporcie ooś nie zidentyfikowano podstawowych grup interesariuszy, dla których realizacja przedsięwzięcia wiązać się będzie z powstaniem uciążliwości wskazanych powyżej. Brak stosownych analiz, jak również dogłębnego przebadania możliwych konfliktów społecznych czyni raport ooś dokumentem o niepełnej zawartości w swej treści niespełniającym wymogów wynikających z ustawy ooś, co w konsekwencji stanowić może naruszenie art. 66 ust. 1 pkt 15 ustawy ooś.
3.14.	Uwaga dotycząca niespójności w raporcie ooś w odniesieniu do liczby przejść dla zwierząt dużych, średnich, małych oraz płazów.
3.15.	Uwaga, że z uwagi na brak przedstawienia wyników porównania poszczególnych wariantów pod względem kryterium cząstkowego, jakim jest liczba obiektów inżynierskich do wykonania i w związku z różnymi danymi, dotyczącymi liczby przejść dla zwierząt nie można ocenić, która liczba tych przejść stanowiła kryterium cząstkowe brane pod uwagę w analizie porównawczej.
3.16.	Wniosek o podanie szczegółowych danych dotyczących kolizji ze szlakami migracji zwierząt, które zgodnie z wcześniej podanymi informacjami stanowiły kryterium cząstkowe. Czy brano pod uwagę liczbę kolizji ze szlakami migracji zwierząt czy ich długość?
3.17.	Uwaga, że biorąc pod uwagę zapisy zawarte w rozdziale 7.11.1 na str. 432 raportu ooś należy uznać, że metodyka wykonania prognozy zanieczyszczeń w wodach opadowych i roztopowych jest nieprawidłowa. Z uwagi na

	potraktowanie każdej jezdni jako osobną drogę, na której porusza się połowa pojazdów z prognozy dla danego horyzontu czasowego, wykonane obliczenia przedstawiają zaniżone wyniki prognozowania stężeń zawiesiny ogólnej i substancji ropopochodnych.
3.18.	Uwaga, wskazująca, że podobną opinię jak wyżej wyraził RZGW w piśmie z dnia 18 listopada 2021 r.
3.19.	Uwaga, że wyniki prognozowanych stężeń zawiesin ogólnych przedstawione w tabelach 206-213 raportu ooś i prognozowanych stężeń substancji ropopochodnych w tabelach 214-221 raportu ooś różnią się od wyników przedstawionych w rozdziale 7.11.2.2 w tabelach 223-224 raportu ooś. Nie wiadomo również dla którego wariantu przedstawiono prognozowane stężenia związków ropopochodnych, z uwagi na to, iż wyniki te są niezgodne ze wzorem wskazanym na str. 435 raportu ooś.
3.20.	Uwaga, że w związku z brakiem przedstawienia w raporcie ooś i w uzupełnieniach danych na temat przebudowy cieków i rowów oraz możliwej ingerencji w koryta cieków w przypadku budowy obiektów mostowych należy: - wskazać, na jakim odcinku cieku lub rowu prowadzone będą przekształcenia tzn. jaki będzie zasięg przekształceń (w metrach), zasięg ingerencji obiektów mostowych w koryto cieku, - dokładnie opisać rodzaj przekształceń, - określić możliwe negatywne oddziaływania na środowisko, w szczególności na jego komponenty przyrodnicze
3.21.	Wniosek, aby inwestor dokonał oceny oddziaływania przedsięwzięcia na stan jednolitych części wód i w efekcie na osiągnięcie celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, 57, 59 i 61 ustawy Prawo wodne. W oparciu o ujednolicone dane należy przeanalizować, czy ww. działania nie będą powodowały pogorszenia wskaźników w zakresie elementów hydromorfologicznych, biologicznych i fizykochemicznych.
3.22.	W raporcie ooś nie odniesiono się do wpływu inwestycji na obszary chronione w rozumieniu art. 16 pkt 32 ustawy Prawo wodne.
3.23.	Uwaga, że w raporcie ooś nie przedstawiono informacji odnośnie oceny oddziaływania inwestycji na strefę ochrony bezpośredniej dla studni głębinowej, wchodzącej w skład wód podziemnych „Skaryszew II”.

	eksploatowanego przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Skaryszewie, stanowiący ogrodzony obszar Stacji Uzdatniania Wody, zlokalizowany na części działki nr ew. 46 w obrębie 0001 Skaryszew-miasto.
3.24.	Wniosek o dokonanie analizy wpływu planowanych prac na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia na jakość i ilość pobieranej wody z ww. ujęcia wód podziemnych. Należy podać na jakiej głębokości znajduje się zwierciadło wody oraz czy w związku z inwestycją na etapie realizacji nie powstanie lej depresyjny, mogący wpłynąć negatywnie na poziom zwierciadła wody gruntowej, a tym samym czy może wystąpić ograniczenie dostępności poboru wody w studni. Należy również wskazać jakie działania podejmie inwestor w celu eliminacji możliwego wpływu inwestycji na ww. ujęcie.
3.25.	Wniosek o podanie informacji, czy budowa drogi S12 w bezpośrednim sąsiedztwie głównej stacji uzdatniania wody oraz studni do awaryjnego pobierania wody może powodować zanieczyszczenie wód podziemnych oraz spadek jakości wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców.
3.26.	Wniosek o wskazanie, czy wody opadowe i roztopowe z terenu drogi będą odprowadzane w pobliżu ujęć wód podziemnych, wymienionych w rozdziale 7.11.3.2 na str. 417 raportu ooś.
3.27.	W opinii wnioskujących jednorazowa translokacja płazów najprawdopodobniej wykonywana przez nadzór herpetologiczny na etapie realizacji nie zmieni tego, że utracone zostaną siedliska rozrodcze płazów. Wniosek, aby inwestor zaproponował odpowiednie działania minimalizujące możliwe negatywne skutki dla lokalnej batrachofauny lub przedstawił propozycje działań kompensujących w zakresie wykonania zbiorników kompensujących, szczególnie w przypadku realizacji wariantu B i wariantu AB, które zgodnie z wynikami inwentaryzacji przyrodniczej są mało korzystne dla herpetofauny.
3.28.	Wniosek o wskazanie w jakiej odległości od stanowisk rozrodczych planowanych do zniszczenia znajdują się wskazane „zbiorniki o podobnej charakterystyce” (o których mowa w rozdz. 7.8 na str.305 raportu ooś), a następnie o określenie czy siedliska te są w stanie przyjąć/pomieścić dodatkową liczbę migrujących osobników płazów ze

	zniszczonych stanowisk rozrodczych, jaki to będzie miało wpływ na lokalną populację płazów, uwzględniając przy tym zarówno stan siedliska, skład gatunkowy i liczebność osobników. W przypadku braku powyżej wskazanej analizy nie sposób potwierdzić braku konieczności wykonania zbiorników kompensujących.
3.29.	Uwaga, że raport ooś nie spełnia wymagań wynikających z art. 66 oraz 67 ustawy ooś.
3.30.	Wniosek o przedstawienie wyjaśnień i ujednoliconego raportu ooś, a nie tylko jego uzupełnień.

Wniosek Stowarzyszenia na Rzecz Wszystkich Istot z dnia 13 kwietnia 2022 r. zgłaszający chęć uczestniczenia w postępowaniu na prawach strony pozostał bez rozpoznania, ze względu na nieuzupełnienie jego braków formalnych. O powyższym wnoszący został poinformowany pismem z dnia 9 czerwca 2022 r., znak: WOOŚ-II.420.70.2021.MBR.11.

W odpowiedzi na wniosek z dnia 26 października 2023 r. Stowarzyszenia Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot o dopuszczenie na podstawie art. 44 ustawy ooś do postępowania administracyjnego w charakterze uczestnika na prawach strony, Regionalny Dyrektor pismem z dnia 6 grudnia 2023 r., znak: WOOŚ-II.420.70.2021.MBR.51, wskazał, że ww. stowarzyszenie w swoim wniosku wykazało przesłanki pozwalające na uczestniczenie w tym postępowaniu na prawach strony.

Zgodnie z art. 10 § 1 Kpa organ prowadzący postępowanie zapewnił stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwił im zapoznanie się ze zgromadzoną w sprawie dokumentacją oraz wypowiedzenie się, co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

Stosownie do art. 49 Kpa oraz art. 74 ust. 3 ustawy ooś strony były zawiadomione o czynnościach organu prowadzącego postępowanie przez obwieszczenia. Obwieszczenia umieszczane były na tablicy ogłoszeń w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, Urzędzie Gminy w Orońsku, Urzędzie Gminy w Kowali, Urzędzie Miasta i Gminy w Skaryszewie, Urzędzie Gminy w Goździe, Urzędzie Gminy Tczów, Urzędzie Miejskim w Zwoleniu, Urzędzie Gminy Policzna, Urzędzie Gminy Przyłęk, Urzędzie Gminy Puławy, Urzędzie Gminy Wołanów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie.

Stosownie do art. 21 ust. 2 pkt 9 ustawy ooś dane o wniosku o wydanie decyzji i o decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zostały zamieszczone w publicznie dostępnym wykazie danych o środowisku i jego ochronie.

We wniosku z dnia 11 października 2021 r., znak: O.WA.I-1.4110.2.97.2021.WBR, o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedmiotowego przedsięwzięcia, inwestor zwrócił się o nadanie niniejszej decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności zgodnie z art. 108 § 1 Kpa, ze względu na ważny interes społeczny. Inwestor uzasadnił swoją prośbę w następujący sposób.

Pomimo zrealizowanych w ostatnich latach inwestycji, krajowa infrastruktura drogowa w dalszym ciągu wymaga rozwoju i zapewniania odpowiednich standardów istniejącej sieci, aby możliwe było sprostanie potrzebom rynku, wynikającym ze wzrostu wymiany towarowej oraz stale rosnącego ruchu pasażerskiego. Konieczna jest zatem systematyczna poprawa stanu technicznego polskiej sieci dróg krajowych w celu wyeliminowania jej podstawowych ograniczeń oraz jej rozbudowa. Mimo znacznej skali inwestycji podjętych, polska sieć dróg krajowych pozostaje niespójna i niewystarczająco drożna.

Niezbędna jest zatem kontynuacja działań inwestycyjnych na głównych ciągach dróg krajowych, w szczególności zapewnienia połączeń pomiędzy dużymi ośrodkami aglomeracyjnymi, jak i innymi formami transportu (kolej, lotniska, itp.).

Odcinek drogi ekspresowej, którego dotyczy niniejszy wniosek, wpisuje się ponadto w dokumenty strategiczne i planistyczne na poziomie:

- państwowym m.in.: Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategię rozwoju Kraju 2020, Politykę Transportową Państwa na lata 2006-2025, Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.), Prognozę oddziaływania na środowisko Dokumentu Implementacyjnego do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.),
- regionalnym i lokalnym m. in.: Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze, Plan wykonawczy do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. – Innowacyjne Mazowsze w obszarze Przestrzeni i Transport. Projekt, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Realizacja przedmiotowej inwestycji pozwoli na wyeliminowanie z centrum licznych miejscowości, w tym z Radomia i Zwolenia ruchu tranzytowego z drogi krajowej nr 12 oraz dostosowanie parametrów technicznych drogi do istniejącego i prognozowanego natężenia ruchu. Celem ograniczenia uciążliwości dla mieszkańców, projektowany odcinek trasy ominie liczne miejscowości, w tym Radom i Zwoleń.

Realizacja przedmiotowej inwestycji przyniesie docelowo wymierne korzyści dla przyszłych użytkowników drogi w postaci skrócenia czasu podróży, niższych kosztów eksploatacji pojazdów oraz poprawy warunków i bezpieczeństwa ruchu na wybudowanej drodze.

Zgodnie z art. 108 § 1 Kpa decyzji, od której służy odwołanie może być nadany rygor natychmiastowej wykonalności, gdy jest to niezbędne ze względu na ochronę zdrowia lub życia ludzkiego, albo dla zabezpieczenia gospodarstwa narodowego przed ciężkimi stratami bądź też ze względu na inny interes społeczny lub wyjątkowo ważny interes strony.

Biorąc powyższe pod uwagę, po przeanalizowaniu przedstawionych argumentów wskazujących na ważny interes społeczny, organ uznał wniosek za zasadny i nadał decyzji rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 7 sentencji decyzji). W opinii organu nowe zorganizowanie i usprawnienie układu komunikacyjnego w przedmiotowym rejonie oraz zapewnienie rozwiązań chroniących środowisko, w tym życie i zdrowie mieszkańców terenów sąsiadujących z planowaną inwestycją uzasadnia interes społeczny. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Uwzględniając przeprowadzoną ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 oraz przedstawione w sentencji decyzji warunki minimalizujące wpływ przedsięwzięcia na środowisko, należy stwierdzić, że planowana inwestycja nie spowoduje negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 oraz na ich spójność i integralność powiązań między nimi.

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w sentencji.

Pouczenie:

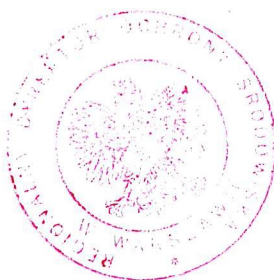
Od niniejszej decyzji służy prawo wniesienia odwołania, za pośrednictwem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

Zgodnie z art. 127a § 1 Kpa przed upływem terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję.

W przypadku zrzeczenia się prawa do wniesienia odwołania od decyzji I instancyjnej, strona nie może złożyć w tej sprawie również skargi do sądu administracyjnego.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska w Warszawie

Jacek Lolo

Załącznik:

- Charakterystyka planowanego przedsięwzięcia zgodnie z art. 82 ust. 3 ustawy ooś.

Otrzymują:

1. [REDACTED] – pełnomocnik Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad
GDDKiA Oddział w Warszawie
ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa,
2. Strony postępowania – zgodnie z art. 49 Kpa,
3. aa.

Do wiadomości:

- Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie
ul. Żelazna 79, 00-875 Warszawa
- Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie
Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
ul. Zarzecze 13 B, 03-194 Warszawa
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie
ul. Bazylianówka 46, 20-144 Lublin